

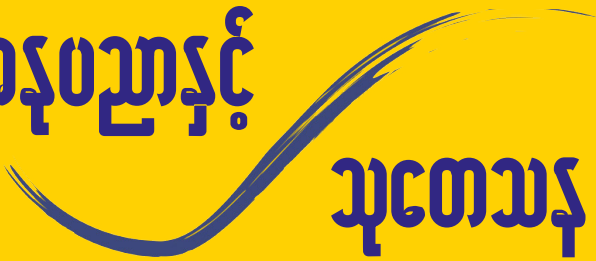
၈

၉

အ နှ သူ တေ သ နှ

အနုပညာနှင့်

သုတေသန

ပေါင်းစပ်ရာဝယ်

၀

၁

အ နှ သူ တေ သ နှ
အနုပညာနှင့် သုတေသန
ပေါင်းစပ်ရာဝယ်

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

- ပုံနှိပ်ခြင်း - ပထမအကြိမ်
၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ
- အယ်ဒီတာ - ဒေါက်တာနွဲ့ကေခိုင်
- စီစဉ်ထုတ်ဝေသူ - **EMReF**
Enlightened Myanmar Research Foundation
ပညာအလင်းပွင့်မြှောက်ရာသုတေသနဖောင်ဖေရှင်း
- မျက်နှာဖုံးသရုပ်ဖော်ပုံ - ZZDD
- မျက်နှာဖုံးနှင့်အတွင်းဒီဇိုင်း - စည်သူ
- မျက်နှာဖုံးနှင့် အတွင်းပုံနှိပ် - DOON ပုံနှိပ်တိုက်၊
အမှတ် ၁၂/F1 ၅၄ လမ်း (အလယ်)၊
ပုဇွန်တောင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

အနုသုတေသန အနုပညာနှင့် သုတေသန ပေါင်းစပ်ရာဝယ်
ကလောင်စုံ- ရန်ကုန်၊ ပညာအလင်းပွင့်မြှောက်ရာသုတေသနဖောင်ဖေရှင်း
(EMReF)၊ ပထမအကြိမ်၊ ၂၀၁၉။
စာမျက်နှာ ၇၄၊ ၁၃.၂ စင်တီ x ၂၀.၈ စင်တီ။

ပံ့ပိုးကူညီသူများ

မာတိကာ

စီစဉ်သူ၏ အမှာစာ	၆
လိဇ်ဂျာနယ်နှင့် စံပယ်ဖြူနု	၉
သမိုင်းထဲကလက်များ၊ ထဘီကိစ္စနဲ့ အနုသုတေသန ထိန်းလင်း	၁၉
ရယ်ကြမလား၊ မရယ်ကြဘူးလားနှင့် ဟာသများ၏ အမှောင်ဘက်ခြမ်းများ ဒေါက်တာနွဲ့ကေခိုင်	၂၃
အနုသုတေသနခရီး (သို့မဟုတ်) သုတေသနနှင့် အနုပညာကြားပေါင်းကူးခြင်း ပြည့်စုံအောင်	၃၉
မျှော်လင့်ခြင်း အချက်အလက်များ ဖြူမွန်	၅၀
သုတေသန တွေ့ရှိချက်များကို ကဗျာအဖြစ် ရေးမိခြင်း မောင်ဆောင်းခ	၅၆
သုတေသနမြစ်ဖျား၊ လူသားအနုပညာ မြတ်သက်သစ္စာ	၆၀
အနုပညာနှင့် သုတေသန ပေါင်းစပ်ရာဝယ် သော်တာအေးလဲ့	၆၈

စီစဉ်သူ၏ အမှာစာ

“အနုပညာသုတေသန”ဆိုသည် ဝေါဟာရတစ်ရပ်မှာ မြန်မာအဘိဓာန်တွင် မရှိသေးပါ။ သုတေသနပညာရပ်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်တွင်မူ “အနုပညာ အခြေပြုသုတေသန” (Arts-based Research) ဟူ၍ ၁၉၉၀ အစောပိုင်း နှစ်များတွင် သုတေသနနည်းနာအဖြစ် စတင်ဖော်ထုတ်ဆွေးနွေးရေးသား လာခဲ့ကြသည်။ ဝေါဟာရအရဖြစ်စေ၊ အကြောင်းအရာအရဖြစ်စေ “အနုပညာသုတေသန”သည် “အနုပညာအခြေပြုသုတေသန”နှင့် တူညီသည်ဟု ဆိုရန်မသင့်ပါ။ “အနုပညာအခြေပြုသုတေသန”သည် အကြောင်းအရာ အားဖြင့် အနုပညာကို သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်တွင် မည့်သို့ ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်သည်ဆိုသည့် အကြောင်းအရာများကို သုတေသနပညာရှင်တို့ လေ့လာပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။

အော်စတင်နှင့် ဖော်ရီနာ့ရှ်က ၎င်းတို့နှစ်ဦးပြုစုသော “အနုပညာ အခြေပြုလေ့လာဆန်းစစ်မှု” ဆိုသည့် သုတေသနနည်းနာပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဆောင်းပါးတွင် “သုတေသနဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်လုံးမှာ အနုပညာသဏ္ဍာန်တွေ ဟာ မရှိမဖြစ်ဟုဆိုရမည်။ အနုပညာသည် သုတေသနမေးခွန်းဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ဒေတာကောက်ယူခြင်း၊ ဒေတာသန်စင်ရှင်းလင်းထားခြင်း၊ ဒေတာများကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို ထုတ်ဖော်တင်ပြ ခြင်းစတဲ့ သုတေသနအဆင့်တိုင်းတွင် အခရာကျသည်ဟု ဆိုပါသည်။”^၁ ပက်ထရစ်ရှာလဲလ်ဗီကမူ “အနုပညာဆန်တဲ့ အလေ့အထတွေနဲ့ Qualitative သုတေသန အလေ့အထတွေဟာ ဆင်တူမှုတွေရှိနေပြီ။ ပေါင်းစပ်

^၁ Austin, D., & Forinash, M. (2005). Arts-based inquiry. In B.Wheeler (Ed.), Music Therapy research (2nd ed., pp. 458-471). Gilsum, NH: Barcelona Publishers.

လျှင်အားဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထိုအလေ့အထနှစ်ရပ်စလုံးတွင် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခံစားခြင်း၊ ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ ပြဿနာများဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ရှင်းလင်းခြင်း၊ အလိုလိုသိစိတ်များကိုဖန်တီးမှုပညာဖြင့်ထုတ်ဖော်ရှင်းလင်းပြသည်။” ဟုဆိုသည်။^၂

ဤသို့သုတေသနအဆင့်အဆင့်တွင် အနုပညာက ရသမြောက်စွာ ပါဝင်နေနိုင်ခြင်းသဘောကို ဤစာအုပ်တွင် ‘မြတ်သက်သစ္စာ’၏ ‘သုတေသန မြစ်ဖျား၊ လူသားအနုပညာ’၊ ‘သော်တာအေးလဲ့’ ၏ ‘အနုပညာနှင့် သုတေသန ပေါင်းစပ်ရာဝယ်’ နှင့် ‘ပြည့်စုံအောင်’ ၏ ‘အနုသုတေသနခရီး (သို့မဟုတ်) သုတေသနနှင့် အနုပညာကြားပေါင်းကူးခြင်း’ ဆောင်းပါးများတွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ထိုနည်းတူစွာပင် အနုပညာနယ်ပယ်၌လည်း သုတေသနက အခြေခံကျကျ အထောက်အကူပြုနေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ကမ္ဘာကျော်ပန်းချီဆရာကြီးပီကာဆို (Pablo Picasso) က ပြောခဲ့ဖူးသည်မှာ -

“ကျွန်တော် ပန်းချီကားတစ်ချပ်ကို ဘယ်တော့မှ အနုပညာလက်ရာ သပ်သပ်အဖြစ် တင်ပြခဲ့တာမျိုး မရှိခဲ့ဘူးဗျ။ ကျွန်တော့်အတွက်တော့ ပန်းချီရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတိုင်းဟာ သုတေသနချည်းပါပဲ။” ဟု ဆိုခဲ့၏။ ပီကာဆိုကဲ့သို့ ထုတ်မပြောသည့်တိုင်အောင် အနုပညာနှင့် သုတေသနကို သိမ်မွေ့စွာ၊ ရသမြောက်စွာ ပေါင်းစပ်ဖန်တီးနေကြသူများကို ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ အနုပညာလောကတွင် အထင်အရှားတွေ့မြင်နေကြရပါသည်။ နိုင်ငံတကာအနုပညာပုံစံများတွင်သာမက မြန်မာ့ရိုးရာအနုပညာပုံစံများတွင်ပင် သုတေသနက နက်နဲစွာပါဝင်နေကြောင်းကို ‘ဒေါက်တာနွဲ့ကေခိုင်’၏ ‘ရယ်ကြမလား၊ မရယ်ကြဘူးလားနှင့် ဟာသများ၏ အမှောင်ဘက်ခြမ်းများ’ဟူသော မြန်မာလူရွှင်တော်တို့၏ လုပ်ငန်းခွင်အကြောင်းတွင် ဖတ်ရှုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အနုပညာသည်တို့၏ နိစ္စဥဝလုပ်ငန်းများတွင်လည်း သုတေသန၏အခန်းကဏ္ဍမှာ များစွာအရေးပါလှကြောင်းကို ‘ထိန်လင်း’ ၏ ‘သမိုင်းထဲက လက်များ၊ ထဘီကိစ္စနှင့် အနုသုတေသန’၊ ‘ဖြူမွန်’ ၏ ‘မျှော်လင့်ခြင်း အချက်အလက်များ’ ၊ ‘စံပယ်ဖြူနု’၏ ‘လဇိန်ဂျာနူးမိုင်’တို့တွင် ခံစားနားလည်နိုင်ပါသည်။

အနုသုတေသနသည် အနုပညာနယ်ပယ် (သို့) သုတေသနနယ်ပယ် တစ်ခုခုကို ပိုမိုညွှန်းဆိုသောသဘောမရှိပါ။ အနုပညာနှင့် သုတေသနသည် လူသားပင်ကိုယ်အရည်အသွေးများအဖြစ် အတူယှဉ်တွဲပေါင်းစပ်၍ အကျိုးပြုကြသည်ဆိုသည့် သဘောတရားကို နားလည်အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့်

^၂ Leavy, P (2015). Methods Meet Arts: Art-Based Research Practice. The Guilford Press, New York.

စီစဉ်သူ၏ အမှာစာ

လူသားတို့၏ အကျိုးစီးပွားကိုရည်စူး၍ လူသားအားလုံးအကျိုးဝင် ပါဝင်မှု နှင့်အတူ လူမှုကမ္ဘာ၏အကြောင်းခြင်းရာများကို လေ့လာသင်ယူ ထုတ်ဖော် ပြသသော လုပ်ငန်းများအားလုံးကို 'အနုသုတေသန'ဟု ဖွင့်ဆို ချင်ပါသည်။

စာရေးသူများ၏ အမည်အက္ခရာစဉ်အတိုင်း ဖော်ပြထားသော စာစု အသီးသီးတွင် အနုပညာနှင့်သုတေသနကို ပေါင်းစပ်မှုသဘောကို ရှုထောင့်အသီးသီးမှတင်ပြထားသည်ကို ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသန ဖောင်ဒေးရှင် (EMREF) မှ ဂုဏ်ယူစွာ ဝေမျှလိုက်ရပါသည်။ ယခုစာအုပ် သည် အနုသုတေသန၏ အနှစ်သာရကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရရှိ ခံစားနားလည်စေရန် အထောက်အကူပြုမည်ဟု ရိုးသားစွာ မျှော်လင့်မိပါ သည်။

ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်း (EMREF)

လဇိန်ဂျာနယ်

စံပယ်ဖြူနု

ဆောင်းဦးလေ အေးအေးမြမြတိုက်ခတ်သော တစ်ရက်မှာ လဇိန်
ဂျာနယ်ကို ကျွန်မ စတော့ပါသည်။

လဇိန်ဂျာနယ်ဟုဆိုလိုက်လျှင် ကျွန်မ၏ ပထမဆုံးဝတ္ထုရှည်
'မြောက်ဖျားက အလွမ်းရာသီ'ထဲက ဇာတ်ကောင်တစ်ဦးအဖြစ် အမှတ်ရသူ
များလည်း ရှိကောင်းရှိလိမ့်မည်။ အဓိကဇာတ်ကောင် မေသီနွယ်၏အချစ်ဆုံး
သူငယ်ချင်း...နွယ်ကခေါ်တော့ 'နူးမိုင်' ပေါ့။ ဒါဖြင့် ဝတ္ထုထဲကဇာတ်ကောင်
ကို ဘယ်လိုများ စတော့တယ်ပြောတာပါလိမ့် မေးချင်ကြတာ ပေါ်လာဦး
မည်။

နူးမိုင်ကို ကျွန်မ အပြင်မှာ တကယ်ပဲ တွေ့ခဲ့ရတာပါ။

.....

အမှန်တော့ ကျွန်မ၏သူတေသနခရီးမှာ နူးမိုင်ကိုတွေ့ရဖို့ မျှော်လင့်
မထားပါ။ နူးမိုင်သည် သည်ခရီးမတိုင်မီအထိ ကျွန်မ ကြိုတင်ပုံဖော်မထား
ခဲ့ဖူးသော ဇာတ်ကောင်ဖြစ်ပါသည်။ ခရီးသာထွက်ဖို့စိတ်မကူးခဲ့လျှင် နူးမိုင်
ကို တွေ့ခဲ့ရမှာမဟုတ်။

ခရီး... အနုပညာဖန်တီးမှုတစ်ခုအတွက် သွားရမည့် ခရီး...။

အချက်အလက်ကို အားကိုးအားထားမပြုသည့် ရသဝတ္ထုတစ်ပုဒ်
ရေးဖို့ရာ သည်လိုကွင်းဆင်းခရီးထွက်ဖို့ လိုအပ်ပါသလား၊ စာရေးဆရာ
သည် သူတေသနလုပ်ဖို့ လိုအပ်ပါသလား၊ အနုပညာနှင့်သူတေသန
တစ်သီးတခြားစီ မဟုတ်လား။ သည်နှစ်ခု ဘယ်လိုများ ဆက်စပ်မှာမို့လဲ။

ပထမဆုံး ဝတ္ထုရှည်ရေးဖို့ပြင်ဆင်တော့ သည်မေးခွန်းများက ကိုယ့်

ကိုယ်ကိုယ်ပြန်မေးဖို့ ဖြစ်လာပါသည်။ ကိုယ်နှင့်စိမ်းသက်သော ပြည်နယ် အရပ်ဒေသကို အခြေတည်နောက်ခံထားမှာမှ မဟုတ်ဘဲ။ ဘာကြောင့်များ ခရီးထွက်ဖို့လိုမလဲ။ စစ်ရှောင်စခန်းများက ကိုယ့်နယ်မှာမရှိဘူးဆိုပေမယ့် ဝေးဝေးလံလံမှာမှ မဟုတ်တာ၊ ဒေသအငွေ့အသက်ကလည်း အတူတူ၊ လူမျိုး၊ ဘာသာစကားကလည်း ကိုယ်နှင့်မစိမ်း၊ သည်တော့ စစ်ရှောင်စခန်း က ဓာတ်ပုံလေးများကြည့်ပြီး ဇာတ်ကောင်များကို စိတ်ကူးနှင့်ဖန်တီးပြီး နေရင်းနေရာမှာပဲ ထိုင်ရေးလို့ မရဘူးလား။

ဘယ်နှကြိမ်ပင် ပြန်မေးမေး 'ဟင့်အင်း' ဟူသောအဖြေသာ ကျွန်မ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ပြန်ပေးမိပါသည်။ မဖြစ်...ဘယ်နည်းနှင့်မျှမဖြစ်။ စစ်ရှောင် စခန်းများအထိ ကျွန်မသွားမှဖြစ်လိမ့်မည်။

စိတ်ကူးနှင့်ရှုရှိုက်မည့်လေထုထက် ပြင်ပက တကယ့်လေပြေ၊ စစ်ရှောင်စခန်းများတစ်ဝိုက်က အနာတရပုံပြင်များကို ဖြတ်သန်းတိုက်ခတ် လာမည့်လေပြေကိုသာ ကျွန်မထိတွေ့လိုသည်။ စိတ်နှင့်ပုံဖော်သော မြင်ကွင်းများထက် မှိုင်းရီရီတောင်ကြောများတွင် ငြိမ်ကုပ်ဆွေးမြေ့ရပ်တန့် နေကြမည့် တဲစခန်းများကို ကိုယ်တိုင်မြင်တွေ့လိုသည်။ အတွေးနှင့် ဖန်တီး သော ဇာတ်ကောင်များထက် တကယ့်စစ်ရှောင်သူတို့၏ ရင်တွင်းစကား များ၊ သူတို့ စစ်ရှောင်ပြေးလာသောဖြစ်ရပ်များကို အခြေတည်ကာ ပြင်ပက လူများနှင့်အလှမ်းမကွာသော ဇာတ်ကောင်များ ဖန်တီးလိုသည်။

စင်စစ် သတင်းသမားအဖြစ်ကနေ စာရေးဆရာဘဝဆီ ကူးလာတာ ကြောင့်ပဲ ကွင်းဆင်းလေ့လာပြီးမှ အနုပညာဖန်တီးချင်တာလား။ ပင်ကိုဗီဇ ကိုကပဲ စူးစမ်းရှာဖွေရာမှာ အားသန်တာကြောင့်လား မရေရာ။ သေချာ သည်ကတော့ တကယ့်ပတ်ဝန်းကျင်၊ နောက်ခံအကြောင်းတရားတို့ကို စာအုပ်ထဲပုံဖော်မည်ဆိုလျှင် ဘယ်လောက်ပင် သွားလာရခက်သော ဒေသ ဖြစ်စေဦးတော့၊ အခြေအနေမပေးစေဦးတော့ သွားခွင့်ရဖို့ရာ ကျွန်မဖန်တီး ယူရလိမ့်မည်။

စိတ်ကူးသက်သက်နှင့်ဖွဲ့နေလျှင် ကျွန်မ၏စကားလုံးများသည် ဘယ် လောက်ပင် အနုပညာမြောက်ပါစေ ခံစားချက်အတုမျှသာဖြစ်လိမ့်မည်။ သစ်ပင်တို့သည်ပင် သစ်ပင်အတုဖြစ်လိမ့်မည်။ ပြီးတော့လည်း ကောင်းကင် တု... လေပြေတု... လူအတု... စကားတုတွေပေါ့။

ခရီးမစမီမှာ လူပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးကို ကျွန်မတိုင်ပင်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ဦးက တော့ လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲပင် အားပေးခဲ့သည်။ 'ဆရာမောင်သာရတို့ခေတ် ကတည်းက ဒါမျိုးရှိခဲ့တာပဲ၊ 'အတက်ကားကို ဦးစားပေးပါ' ဝတ္ထုကိုမရေးခင် အငှားယာဉ်မောင်းဘဝကို ကိုယ်တိုင်ဝင်လုပ်ကြည့်ပြီးတော့မှ ဆရာက ရေးခဲ့တာ' ဟု ပြောပြသည်။ သွားသာသွားရမည်၊ ရေးစရာဇာတ်လည်း မရှိသေးကြောင်း ကျွန်မပြောတော့ 'သွားသာသွားပါ၊ ရောက်တော့ တကယ့်

လူတွေနဲ့တွေ့ရတဲ့အခါ ဇာတ်ကောင်တွေ အလိုလိုပေါ်လာပါလိမ့်မယ်' ဟု ပြောပြန်သည်။ ကျွန်မ အားတက်ရပါသည်။

နောက်တစ်ဦးကလည်း အားပေးပါသည်။ သို့သော် ဝတ္ထုရေးရန် တော့ မဟုတ်ပါ။ သတင်းဓာတ်ပုံ ဝေဝေဆာဆာနှင့်တင်ပြသော အချက် အလက်အသားပေး စာအုပ်တစ်အုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေရန်။ 'ဈေးကွက်လည်း ပိုကောင်းတယ်'ဟု အကြံပေး၏။

တကယ်လည်း စာပေလောကတွင် စာအုပ်ဈေးကွက်အခြေအနေမှာ ထိုစဉ်က နာဖျားမကျန်းမာခြင်းကို ကိုယ်စားပြုသော အသွေးအရောင်များ သာ လွှမ်းနေပါသည်။ ဝတ္ထုရှည်ရေးသူအသစ်များ ပေါ်လာသည်မရှိ။ ထွက် သမျှ စာအုပ်တို့သည်လည်း နာမည်ကြီးအချို့ကလွဲ၍ အုပ်ရေ ၁၀၀၀ ကုန် လျှင်ပင် ရောင်းကောင်းလှချည့် ဝမ်းသာနေရသော အနေအထားဖြစ်ပါ သည်။ စာရေးသူများသည် စာရေးခြင်းတစ်ခုတည်းနှင့် မရပ်တည်နိုင်ကြပါ။ သူများတကာနိုင်ငံတို့လို တစ်အုပ်လောက် အောင်မြင်လိုက်လျှင် နောက် တစ်အုပ်ကို အေးအေးဆေးဆေး ဖိမ်နှင့်နှစ်ရှည်လများ ထိုင်ရေးနိုင်လောက် သည်အထိ ဝင်ငွေမျိုးလည်းမရကြရှာပါ။ ထိုခေတ်မျိုးမှာမှ လုံးချင်းရေးသူ ဘဝတိုးဝင်ဖို့ စဉ်းစားသော၊ ရေးမည့်ဇာတ်ကလည်း အချစ်အကြောင်း ရိပ်ဖမ်းသံဖမ်းလောက်ပင်ပါဖို့ မရေရလှသော ကျွန်မအတွက် အကောင်း ဆုံးလမ်းကို ညွှန်ပြပေးတာပါပဲ။ စေတနာအတွက် ကျေးဇူးတင်ရပါသည်။

သို့သော် ပထမလမ်းကိုသာ ကျွန်မရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ဘာကြောင့် သည်လမ်းကို ရွေးရသလဲဆိုလျှင် အဖြေ (၁) က ဝတ္ထုရှည်ရေးသူဘဝဆိုတာ သည် ကျွန်မ၏ငယ်အိပ်မက်ဖြစ်သောကြောင့်။ အဖြေ (၂) ကတော့ ပြည်တွင်း စစ်နှင့်စစ်ရှောင်သူတို့၏ဘဝကို ပြောပြတာချင်းအတူတူ အနုပညာသက်သက် သို့မဟုတ် သုတေသနသီးသန့်နှင့်စာလျှင် အနုပညာနှင့်သုတေသန ပေါင်းစပ် မှုက ပို၍ထိရောက်မည် ယုံကြည်သောကြောင့်။

သည်လိုနှင့် လေ့လာရေးခရီး စတင်ခဲ့ပါသည်။

.....

နူးမိုင်ကိုစတွေ့တော့ အင်ခေါင်းပါစခန်းရောက်ပြီး နောက်တစ်ရက် မှာပါ။

နူးမိုင်ရှိလိမ့်မည် ယောင်၍မတွေးခဲ့ဖူးသောစခန်းသို့ လာရသည့်လမ်း က လွယ်လွယ်ကူကူတော့ မဟုတ်ခဲ့။ ကျွန်မတည်းခိုနေသည့် မိုင်ဂျာယန်ရှိ လူထုအလင်းရုံးမှ ရိက္ခာပို့သည့်ကားနှင့် လိုက်လာခဲ့ရသည်။ ကားသည် တရုတ်ပြည်ကိုဖြတ်ပြီး နာရီနှင့်ချီ၍ လမ်းချော၊ လမ်းကြမ်းနှစ်သွယ်ကို ရင်ဆိုင်ပြီးမှ တရုတ်နှင့်မြန်မာနယ်စပ်ကို ရောက်ပါသည်။ လမ်းမှာ စခန်း နှင့်နီးလေလေ ကြမ်းလေလေ။ ကျင်း၊ ချိုင့်များပေါ်က ဖြတ်မောင်းနေရ၍ တလူးလူး တလိမ့်လိမ့်။ သို့သော်လည်း ကျွန်မ မညည်းညူပါ။ ကိုယ့်စရိတ်

နှင့်ကိုယ်လာလျှင် တတ်နိုင်မည်မဟုတ်သော ခရီးမျိုးမို့ ကားကြုံလိုက်ခွင့်ရ တာကိုပဲ ကျေးဇူးတင်နေရသည်။

ဟော... စခန်း ရောက်ပါပြီ။

နူးမိုင်တို့၏ အင်ခေါင်းပါစခန်းသည် တောင်ကြောအဆင့်အဆင့်ပေါ် မှာတည်ထားသော စခန်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။ အဝေးကကြည့်လျှင် လှိုင်းပြာ အလိပ်လေးများ အဆင့်လိုက်မြင့်တက်သွားသလို မြင်ရသည့် တဲတန်းရှည် များနှင့်ဖွဲ့စည်းထားသော စခန်းသည် စစ်ရှောင်ပြေးလာသည်ဆိုသော အငွေ့အသက်နှင့် ခံစားမှုသာရှိမနေလျှင် အလွန်လှပသည့် ရှုခင်းဟုဆိုရ မည်။ ကချင်ပြည်နယ်သူ ကျွန်မကိုယ်တိုင်အတွက်လည်း ငေးလောက်စရာ မြင်ကွင်းများပါပဲ။ ဆောင်းဦးနေပင်မရှိ။ မိုးကအုံ့တုံ့တုံ့။ တိမ်တိုသည် ကောင်းကင်မှာ ရှိပွင့်များကြွထားသလို။ ကောင်းကင်က အပြာဖျော့၊ စစ်ရှောင်တို့၏ တဲတန်းရှည်များက အပြာ၊ တောင်လွှာတွေက အစိမ်းတချို့၊ အဝါတချို့။ အမြင်နီးသော တောင်တန်းများ၏ နောက်ဝယ် တဖြည်းဖြည်း ဝေးကွာခြားသည့် တောင်လွှာရိပ်များက အပြာဖျော့ဖျော့၊ မီးခိုးရေးရေး။

အလှကိုထည့်မပြောလျှင် အင်ခေါင်းပါသည် ကျွန်မရောက်ခဲ့သော အခြားစခန်းများနှင့်ယှဉ်ပါက လျှပ်စစ်မီးမရတာကအစ အတော်ပင် ခက်ခဲ ရှာသော နေရာတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ သို့သော်လည်း ရေမြေအနေအထား သည် ရောက်ပြီးခဏချင်းမှာပင် ဒေသခံ ကျွန်မအတွက် မစိမ်းသက်လှ တော့။ တဲအိမ်က တောင်ကြောအနိမ့်ပေါ်မှာတည်သည်မို့ အမြင်ပေါ်က စခန်းများကို အမြင်နှင့်စူးစမ်းပြီးပြီ။ မိုးသည်းလာ၍ အပြင်မထွက်နိုင်သေး သော်လည်း အိမ်အတွင်းမှာပဲထိုင်ကာ မြင်နိုင်သလောက်ကို ဗွီဒီယို၊ ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်းယူသည်။

ခဏနေလျှင်တော့ ခရီးတစ်လျှောက် အတူဆောင်လာသော၊ မှတ်စရာ ကြုံတိုင်း ထုတ်၍မှတ်တတ်သော မှတ်စုစာအုပ်ကိုထုတ်ကာ စေတနာ့ ဝန်ထမ်း မောင်၊ ညီမတို့နှင့် စကားပြော၊ မေးခွန်းလေး နည်းနည်းပါးပါး မေးပြီး ရေးမှတ်ရသည်။ ရောက်ကတည်းက ရွာလိုက်သော မိုးလေး နည်းနည်းသည်းတာနှင့် စခန်းအုပ်ချုပ်သူထံ ချဉ်းကပ်မေးမြန်းရသည်။ အဓိကအားဖြင့်တော့ စစ်ရှောင်စခန်းတစ်ခုရောက်လျှင် အခြေခံအချက် အလက်များကို ဦးစွာယူရပါသည်။

အကြမ်းဆိုရလျှင် လူဦးရေ၊ ကျား၊ မ ဦးရေ၊ သက်ကြီးရွယ်အို၊ ကလေး ဦးရေ၊ နေရပ်ဒေသများ၊ အသုတ်လိုက် စစ်ရှောင်လာကြချိန်၊ စခန်းနေစဉ် ကာလတစ်လျှောက် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စားနပ်ရိက္ခာစီစဉ်ထားရှိပုံ၊ နေ့စဉ်နေမှုထိုင်မှုအခက်အခဲ အစရှိသဖြင့်ပေါ့။ သည်လိုအချက်အလက် များ နောက်မှာမှ စစ်နှင့်၊ စစ်ရှောင်ဘဝနှင့်ပတ်သက်သော သူတို့ခံစားချက် များပွင့်ကျလာအောင် ကျွန်မ စိတ်ရှည်ရှည်ထား စကားပြောယူမြဲ။

အချိန်ပေးဖြေကြားပေးခဲ့သည့် စခန်းအုပ်ချုပ်သူထံမှာပင် မနက်ဖြန် တစ်ရက်တော့ စခန်းကို လှည့်ပတ်ကြည့်ရှုဖို့ ကျွန်မ ခွင့်တောင်းရပြန်သည်။ အခွင့်ရပါသည်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်း မောင်ငယ်က ကချင်နှင့်ဗမာ ဘာသာ စကားနှစ်ခုကို ဖလှယ်ပြန်ဆိုပေးမည် ပြောလာသည်။ မနက်မရောက်မီ ကြုံရသောညဝယ် ထရုံကျိုးတိုးကျဲတဲကြားက တိုးဝင်သော တောင်ပေါ် ဆောင်းလေကြောင့် စောင်ဘယ်နှထပ်ခြုံခြုံ ခံနိုင်ရည်မရှိလောက်အောင် ခိုက်ခိုက်တုန်အေးလှသော်လည်း မနက်ဆိုလျှင် စိတ်ဝင်စားရာ အလုပ် နောက် ကောက်ကောက်ပါရမည်မို့ ကျွန်မ မညည်းညူစတမ်း တောင့်ခံနိုင် ခဲ့ပါသည်။

မနက်ရောက်တော့ ကျွန်မတို့နှစ်ဦး စခန်းတစ်ဝိုက် ခြေဆန့်ကြသည်။ လက်ထံမှာ ဗွီဒီယိုကင်မရာအသေးလေးတစ်လုံး၊ မှတ်စုတစ်အုပ်၊ ဘောပဲနံ တစ်ချောင်းဆောင်လျက် ဗွီဒီယိုမှတ်တမ်းတင်၊ ဓာတ်ပုံရိုက်၊ ကင်မရာကြိုး ကိုလက်မှာချိတ်ကာ မှတ်စုမှတ် စသဖြင့်လုပ်နေသော ကျွန်မကို ဘာသာ ဘာဝ ဆော့ကစားနေသောကလေးများက စိတ်ဝင်တစား ကြည့်မဆုံး။ တစ်ဆင့်ခံခွင့်တောင်း၍ ကလေးငယ်များကို ကျွန်မ ဓာတ်ပုံရိုက်ပါသည်။ ကြည့်စင်စင် အပြုံးလေးများကို လိုချင်လှ၍။

ကလေးတို့သည် စစ်ကိုမသိပါ။ နှစ်လရှည်ကြာ မပြေငြိမ်းနိုင်သော ရန်မီးစများအကြောင်း၊ ပဋိပက္ခများအကြောင်း မသိပါ။ သူတို့၏ နှလုံးသား မှာ သန့်စင်လှသည်။ အပြုံးများကလည်း ကြည်လင်လှ၏။ ကင်မရာကို စေ့စေ့စူးစူးကြည့်ကာ ပြုံးပြခဲ့ကြသော ကလေးတို့သည် ကျွန်မ၏စိတ်ကို ပုတ်နိုးခဲ့သည်။ သူတို့ကိုမြင်ယောင်ကာ ရေးခဲ့သော ဇာတ်ဝင်ခန်းများလည်း ရှိပါရဲ့။ လေ့လာရေးခရီးလာဖို့သာ စိတ်မကူးခဲ့လျှင် သည်ကလေးတို့ကို ကျွန်မဆုံခဲ့ရမှာမဟုတ်။

နောက်တစ်ခုအမှတ်ရသည်ကတော့ အိမ်ခန်းတစ်ခုအတွင်း စုစုဝေးဝေး ရှိကြသည့် အမျိုးသမီးများထံချဉ်းကပ်ကာ စကားပြန်လုပ်ပေးသော မောင်ငယ် ကတစ်ဆင့် ခွင့်တောင်းလျက် စကားပြောခွင့်ရခဲ့သည့် အခိုက်အတန့်ပေါ့။ အမေတို့အရွယ် အဘွားတို့အရွယ် အမျိုးသမီးများ။ အမိုးလုံသော်လည်း အကာမလုံခြုံသော အိမ်ကလေးများထဲ ခပ်အုပ်အုပ် ရယ်မောသံများနှင့် သူတို့ ကျွန်မကို ကြိုခဲ့ကြသည်။

သူတို့နှင့်ကျွန်မကြား ဘာသာစကားခြားနားမှုသည် အပြုံးများ အောက်တွင်ပင် ကြွေပျက်ခဲ့ပါသည်။ ပထမသော် ကျွန်မ သူတို့ကို မေးခွန်း မမေးသေးပါ။ ရင်းရင်းနီးနီး စကားစမြည်ပြောပါသည်။ ယုံကြည်မှုအရှိန် လေးရလာပြီထင်တော့မှ သူတို့ထံက ပွင့်လင်းဖွင့်ချလာသည့် စစ်ရှောင် အတွေ့အကြုံများသည် နောင်သော် ကျွန်မ ဝတ္ထုရေးရာတွင် ထိရောက် လှသော၊ ခွန်အားပါသော အကူအညီများ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

နူးမိုင်အကြောင်း ဆက်ပါဦးမည်။

မူလကတော့ အမျိုးသမီးကြီးများနှင့် စကားပြောဆိုပြီး တည်းခိုအိမ် ဆီ ပြန်ကြဖို့ဖြစ်သည်။ သည်လိုပြန်ဖြစ်ခဲ့လျှင်လည်း ကျွန်မ၏နူးမိုင်ကို တွေ့ခွင့်ကြုံတော့မှာမဟုတ်။ ပြန်ကြမည်ပြင်ပြီးမှပင် မောင်ငယ်က 'စခန်း ကို အပေါ်စီးကကြည့်လို့ရတဲ့ နေရာရှိတယ်။ အစ်မ ဓာတ်ပုံရိုက်ချင်သလား' ဟု မေးလာပါသည်။

'ရိုက်ချင်တာပေါ့ ဘယ်နားက ရိုက်ရမလဲဟင်'

'ဟောဟိုနေရာမှာ အစ်မ၊ မြင့်တော့ မြင့်တယ်၊ နည်းနည်းများ မော မလား မသိဘူး၊ ဒါပေမယ့် ထိပ်ဆုံးဆိုတော့ အစ်မ အကုန်လုံးမြင်ရမှာ'

'သွားတာပေါ့'ဟုဆိုတော့ နှစ်ဦးသား ခရီးဆက်ကြသည်။ မြေပြင် သည် ပြေပြေကလေး မြင့်တက်လာသည်။ တဲတန်းများသည် ငါးခန်းတွဲ၊ ခြောက်ခန်းတွဲဖြင့် တောင်ကြောပေါ်က မြေနည်းနည်းညီညာသော နေရာ များဝယ် ဆောက်လုပ်ထားကြသည်။ တဲများ၏နောက်ကျောက ကုန်းလျှော များမှာတော့ စားပင် သီးပင်များ။

အပေါ်ဘက်ရောက်တော့ မောင်ငယ်ပြောခဲ့သလိုပင် အနည်းငယ် မောလှသလို ရှိသည်။ သို့သော်လည်း တောင်တန်းတောင်စွယ်အဆင့် အဆင့်နှင့် အင်မတန်လှပသော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုလုံးကို ဆီးမြှင်လိုက်ရ၍ အမောကို ကျွန်မ မေ့ဖျောက်နိုင်၏။ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ ရိုက်ယူပြီးချိန်မှာ တော့ 'ပြန်ဆင်းကြမယ်' ဟု မောင်ငယ်က လောဆော်၍ မြေပြင်ပြေပြေ လျှောသွားသည့်အတိုင်း စကားတပြောပြောနှင့် ခပ်ဖြည်းဖြည်း လျှောက် လာခဲ့ပါသည်။

တစ်နေရာတွင်တော့ ကျွန်မသည် လှမ်းလက်စ ခြေလှမ်းများကို တုံ့ခနဲ ရပ်လိုက်မိသည်။

ကျွန်မတွေ့မြင်နေရသည်မှာ တဲတန်းတစ်ခု၏ အစွန်ဆုံးအခန်းရှိ အဖီချထားသော အမိုးအောက်က ကွပ်ပျစ်နှင့် ထိုကွပ်ပျစ်ပေါ်မှာ စကား တပြောပြောရှိနေကြသည့် အမျိုးသမီးများဖြစ်သည်။ သူတို့နှင့် မလှမ်း မကမ်းမှာတော့ ကလေးကြီးက ကလေးငယ်ကို ထိန်းရင်း ဆော့ကစားနေ ကြသည့် ကလေးတစ်သိုက်ပေါ့။ သူတို့နှင့် စကားပြောလိုကြောင်း မောင်ငယ် ကို ပြောပြကာ ကျွန်မတို့ ချဉ်းကပ်ခဲ့ပါသည်။

ပထမတွင် သူတို့သည် စကားပြောရန် အနည်းငယ်အခက်တွေ့နေ ကြဟန်ရှိသည်။ ရှက်ကြပုံလည်းပေါ်ပါသည်။ စာရေးဆရာဆိုသည်ကို သူတို့ အသေအချာမြင်ဖူးပါရဲ့လား ကျွန်မ မသိပါ။ သူတို့အကြောင်းကို လာမေး သွားမှတော့ သေချာပေါက် သူတို့အကြောင်းပဲ ရေးလိမ့်မည်ထင်လေ သလားပဲ။ သည်အတွေးနှင့်ပင် မေးသမ္မူကိုရေးမည်လည်း မဟုတ်ပါကြောင်း၊ ကျွန်မနှင့်စကားပြောသည့် အမျိုးသမီးများသည် စာအုပ်ထဲပါဝင်နေမည်

မဟုတ်ဘဲ သည်အမျိုးသမီးများကို ကိုယ်စားပြုနေသည့် ဖန်တီးထားသော ဇာတ်ကောင်တစ်ဦးသာ ပါဝင်မည့်အကြောင်း ရှင်းပြရပါသည်။

နောက်ဆုံးမှာတော့ အချင်းချင်း တွန်းထိုးရယ်မောလျက်က သူတို့ အထဲ စကားအသွက်ဆုံးဖြစ်ပုံရသော အမျိုးသမီးကပြောဖို့ တာဝန်ယူလိုက်သည်။ သူ့စကားစလျှင်တော့ ကျွန်မ၏ စိတ်ဝိညာဉ်သည် လေတွင်လွင့်မျောသွားဟန်တူသော သူ့စကားလုံးများနောက် ကောက်ကောက်ပါတော့သည်။ တိမ်မြုပ်စများတွင်လည်း ခိုသည်။ တောင်ကြောလေးပေါ်ခြေချလိုက်သည်။ နောက် သူတို့ရွာသို့ အတူရောက်ရသည်။

စကားစလိုက်ပုံကို ကြည့်ပါဦး...။

“ဟောဟိုကတောင်မှာ လမ်းကြောင်းလေးပေါ်နေတာ တွေ့လား၊ အဲဒီလမ်းလေးကနေ ငါတို့ရွာကိုပြန်လို့ရတယ်၊ အဲဒီလမ်းကို ငါ ညနေတိုင်းထိုင်ကြည့်တာပဲ...” တဲ့။

အမျိုးသမီးသည် အတန်းပညာ သိပ်တတ်ဟန်မတူပါ။ သာမန်တောင်ယာလုပ်သော ရွာသူတစ်ဦး၏ ဟန်ပန်အပြည့်သာ တွေ့ရပါသည်။ သူကဖြင့် သူ့ဘဝကို ရိုးရိုးကလေး ပြောပြလိုက်တာပါပဲ။ နားထောင်သူမှာတော့ သည်စကားလေးနောက်ကိုပဲ အတွေးမဆုံးတမ်း လိုက်ပါရသည်။ အိမ်... ရွာဆိုသော စကားလုံးလေးကို ကြားကာမျှနှင့်၊ သူ့မျက်နှာထက်က ခံစားမှုအရိပ်ကို မြင်ကာမျှနှင့် ကျွန်မရင်မှာ နင့်ရသည်။ ကျွန်မလည်း အဝေးက အိမ်လွမ်းသူပဲကိုး။

သင်္ဘောဥသြဆွဲသံကြားတိုင်း မျက်ရည်ပေါက်ပေါက် ကျခဲ့ရသော နေ့ရက်အချို့ကိုပင် ပြန်အောက်မေ့လာသေးသည်။ ကျွန်မမှာက အိမ်ကိုသာ လွမ်းရတယ်၊ ပြန်ချင်သည်ဆိုလျှင် အချိန်မရွေးပြန်နိုင်ပါရဲ့။ သူတို့မှာတော့ စစ်မပြီးမချင်း ရွာများသို့မပြန်နိုင်ကြပါ။ ပြန်လျှင်လည်း လုံခြုံစိတ်ချမှုရှိဖို့ရော အဘယ်သူကမျှ အာမခံနိုင်ပါ။ ဒါနှင့်များ ဟောဟိုလမ်းကလေးကို ညနေတိုင်း ငေးမျှော်နေရသေးသတဲ့။ သူ လွမ်းမှာပဲ။ ငိုရော ငိုသေးသလား။ သူ့နေရာမှာ ဝင်တွေးကြည့်တော့ ကျွန်မ ငိုချင်လာပါသည်။ သို့သော် လတ်တလောတာဝန်က မေးခွန်းများ မေးမြန်းရန်မဟုတ်လား။ အလုပ်ကိုသာ ကျွန်မ အာရုံစိုက်ရသည်။

သူ့စကားများနှင့်ပင် ကျွန်မသည် သူတို့ရွာကလေးသို့ တောင်ကြောကိုကျော်လျက် အထပ်ထပ်အခါခါ ရောက်ပါသည်။ နှင်းမြူရိပ်ဆိုင်းသော ရွာကလေးက ကချင်ရိုးရာအိမ်လေးများမှာ ခဏနေပါသည်။ ကြက်မောက်ပန်း အဝါရောင်၊ ပန်းခရမ်းရောင်များ ဝေဆာသော ကောက်သစ်စားပွဲကာလကိုကြုံပါသည်။ ခရစ္စမတ်အခါ ဘုရားသီချင်းသံများကို နာကြားရပါသည်။ နောက်ဆုံးတော့ စစ်ရှောင်စခန်းကနေ ခေတ္တခဏ ရွာပြန်ရာတွင် စခန်းသို့ ပြန်ရောက်မလာနိုင်တော့သော အမေနှင့်အမေ၏ အသုဘ

သတင်းကို ကြားရုံကြား၍ အလောင်းမျှ မြင်ခွင့်မရလိုက်သော သမီးတို့၏ ဇာတ်လမ်းမှာ ရင်တနင့်နှင့် အဆုံးသတ်ပါပြီ။

ကျွန်မသည် လွင့်မျောသော စိတ်တစ်မျိုးနှင့်ပင် သူတို့ဆီက ပြန်လာသည်။ 'ငါတို့ ဘယ်ရက်တုန်းက ရွာကပြေးလာကြတယ်၊ လူ့ဘယ်နှစ်ယောက်ပါတယ်' အစရှိသော အချက်အလက်များကိုသာ သူ ကျွန်မကို စီကာစဉ်ကာ ပြောခဲ့လျှင် စိတ်ထဲ သည်မျှရောက်ဖို့ မလွယ်လှပါ။ အပြောတတ်သူက ပြောတော့လည်း လှပသော ရွာအဖွဲ့သည်လည်းကောင်း၊ စစ်ရှောင်သူများ၏ ဘဝရပ်ပုံကားချပ်သည်လည်းကောင်း၊ သူတို့၏ စိတ်ဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ အခက်အခဲနှင့် အိမ်လွမ်းနာများသည်လည်းကောင်း ကျွန်မ၏ စိတ်ကိုညှို့ယူလိုက်ပါသည်။

'မြောက်ဖျားက အလွမ်းရာသီ'ကို ကျွန်မရေးတော့ ထိုခရီးက မြင်တွေ့ရသမျှသော ရုပ်လွှာပုံရိပ်များ၊ စကားသံများ၊ ရေမြေတောတောင်တို့ကို တစ်ဖန်ခံစားသက်ဝင်ကာ ရေးခဲ့သည်။ စိတ်နှင့်လွင့်နိုင်သမျှ လွင့်သည်။ စိတ်အလွင့် နှေးလာလျှင်တော့ ရုပ်ရှင်၊ ရုပ်သေမှတ်တမ်းတို့၏ အကူအညီကို ယူရသည်။

သည်နေရာမှာ ကျွန်မသည် တကယ့်ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူများကို လေ့လာခြင်းမပြုဘဲ စားပွဲခုံမှာထိုင်၍ စိတ်ကူးယဉ်ရေးသားခြင်းထက် လက်တွေ့လေ့လာခြင်း၏ အကျိုးများပုံကို မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်ရတော့သည်။

စာဖတ်သူတို့၏စကားများကို ပြန်ကောက်ရလျှင်တော့ ဝတ္ထုထဲက ရေမြေတောတောင်တို့သည် ပြင်ပတွင် အမှန်တကယ် မြင်တွေ့နေရသလို စိတ်ကူးပုံပေါ်စေသတဲ။ ဇာတ်ကောင်များအနက် အဓိက အမျိုးသမီးဇာတ်ကောင်မှာ စာရေးဆရာကိုယ်တိုင်လားဟု မကြာခဏ မေးမြန်းခံရသည်အထိ အသက်ဝင်ခဲ့သေးသည်။ နောက်ဆုံးဇာတ်ဝင်ခန်းတွင် မပြီးဆုံးသေးသောစစ်ကို ကိုယ်စားပြု၍ စာရေးသူက အစ်မနှင့်ခွဲကာ စခန်းမှာချန်နေရစ်စေသော အဆိုင်းကိုလည်း ပြန်မခေါ်သေးဘူးလားဟု တကယ်ရှိခိုးအထင်နှင့် မကြာခဏ အမေးခံရသည်။ စစ်၏သရုပ်နှင့် ဆိုးကျိုးမွေ့အစုစုတို့ကို ကိုယ်တွေ့ကြုံရသလို ထင်မြင်စေခဲ့ပုံ...။ ဒါဟာ အနုပညာမှာ သုတေသနပေါင်းစပ်လို့ပါပဲဟု ကျွန်မ နားလည်ခွင့်ရလေသည်။

ဇာတ်ကောင်များစွာအနက်မှာမှ ဇာတ်ဝင်ခန်းလည်း များများစားစားမပါ။ အင်ခေါင်းပါစခန်းမှာသာ ကိုယ်ထင်ပြလိုက်ပြီးနောက် တစ်ခန်းရပ်သွားသည့် လဇိန်ဂျာနူးခိုင်ကို သတိပြုမိသူ၊ သူ့ကိုမှ အစွဲဆုံးပါ ပြောသူများလည်း အံ့ဩစရာ ကြုံရပါသေးသည်။

လဇိန်ဂျာနူးခိုင်သည် လေ့လာရေးခရီးမှာတွေ့ခဲ့သော တောင်ကြောထိပ် တဲအိမ်လေးနံဘေး ကွပ်ပျစ်ပေါ်က အမျိုးသမီးကို ကိုယ်ပွားဖန်တီးယူ

ခဲ့သော ဇာတ်ကောင်ဖြစ်၏။ သူ့တွင် ခေတ်အခါက ပေးအပ်လာသော အခြေအနေအရ ခင်ပွန်းသည် စစ်ထဲဝင်သွားသည့်အခါ ကျန်ရစ်သော ကလေးကို ထီးတည်းစောင့်ရှောက်နေရသည့် စစ်ရှောင်အမျိုးသမီးတစ်ဦး ၏ အသံလည်း ပါသည်။ တစ်လစာပေးအပ်သော ရိက္ခာအပြင် လိုအပ်သော ဝင်ငွေအတွက် တရုတ်နယ်စပ်ဒေသမှာ ကျရာနေ့စား အလုပ်လေးများ လိုက်လုပ်ကြရသည့် မိခင်များကိုလည်း ကိုယ်စားပြုသည်။ အဝေးက ရွာကလေးနှင့် တောင်ယာကိုလည်းကောင်း၊ ချန်ရစ်ခဲ့ရသည့် ရိုးရှင်းရှင်း ဘဝကိုလည်းကောင်း လွမ်းဆွတ်နေသော စစ်ရှောင်သူများအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုသည်။

ဂျာနုမိုင်သည် စစ်ရှောင်သူများကိုသာ ကိုယ်စားပြုခဲ့သည်မဟုတ်ပါ။ နွယ်နှင့် ကျောင်းအတူတက်ခဲ့ကြသော အထက်တန်းကျောင်းသူဘဝက လည်း နေအိမ်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲသော မိသားစုတစ်ဦးဦးကြောင့် စိတ် ဒုက္ခရောက်ရသူများကို ကိုယ်စားပြုခဲ့သည်။ ပညာတစ်ပိုင်းတစ်စ ရပ်တန့်ရ ၍ မိသားစု၏ဝန်တာကို ထမ်းရသည့် ခေတ်အသီးသီးက လူငယ်များကို လည်း ထင်ဟပ်ပြခဲ့သည်။ အပြင်မှာ တကယ်မရှိသော၊ သို့သော် တကယ် လည်းရှိသော နူးမိုင်။

နူးမိုင်သည် တစ်ယောက်တည်းမဟုတ်။ နူးမိုင်များစွာ။ နူးမိုင်၏ ခေတ်သည် နှစ်အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်လေးတစ်ခု မဟုတ်။ ခေတ် ကာလများစွာ။

အရင့်အရင့်ကလည်း ဝတ္ထုတိုလေးများရေးတော့ ကိုယ့်နှင့်နီးစပ် သည့်ဘဝများကိုသာ ကျွန်မပုံဖော်တတ်ခဲ့တာ များပါသည်။ အများအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်က အဆောင်သူမို့ အဆောင်သူဘဝကို ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ကချင် ပြည်နယ်သူမို့ ကချင်ပြည်နယ်က ပုံရိပ်များကို ရေးခဲ့သည်။ ရံခါတော့ ခရီး သွားလာရင်းက စိတ်အာရုံမှာချိတ်၍ ခို၍ပါလာသော စကားလုံးများကို ဖွဲ့နွဲ့ခဲ့သည်။ သို့သော် သုတေသနကို ပညာရပ်အနေနှင့် အကျွမ်းတဝင် ဖြစ်အောင် ကျွန်မ မလေ့လာခဲ့ဖူးပါ။ လေ့လာရကောင်းမှန်းလည်း မသိခဲ့ပါ။ စူးစမ်းတတ်သော ပင်ကိုဗီဇနှင့် ရှစ်နှစ်ကျော်ကျင်လည်ခဲ့သော သတင်း သမားဘဝ အတွေ့အကြုံများကိုသာ အားကိုးခဲ့ရပါသည်။

မြောက်ဖျားကအလွမ်းရာသီအတွက် ထွက်လိုက်သော ခရီးအပြီးမှာ တော့ သုတေသနနှင့်အနုပညာပေါင်းစပ်မှုကို ကျွန်မ နှစ်လိုသွားပါသည်။ သုတသာ ဖတ်သင့်သည်၊ ရသသာ ဖတ်သင့်သည်ဆိုသော ဘက်နှစ်ခုမှာ တစ်ဖက်သာရွေးပြီးရပ်ဖို့လည်း ကျွန်မ စိတ်မဝင်စားပါ။ သုတနှင့်ရသသည် လိုအပ်လျှင် ပေါင်းစည်းဖို့လိုပေတာပဲ။ သတင်းစကား သို့မဟုတ် မက်ဆေ့ချ် မဖြစ်မနေပေးရမည်ဆိုသော အယူအဆကို လက်ခံလိုခြင်း မရှိလှသော် လည်း ပြောပြလိုတာ တစ်ခုခုရှိလာလျှင်၊ ရေးမည်စာတစ်ပုဒ်အတွက်

အမှန်တကယ်လည်း လိုအပ်နေလျှင်တော့ သတင်းစကားကို အနုပညာ မြောက်အောင် လှလှပပပုံဖော်ခြင်းကို ကျွန်မ ရွေးပါမည်။

လဇိန်ဂျာနူးမိုင်သည် ကျွန်မအတွက်တော့ ဦးဆုံး ထင်းလင်းလက်ပခဲ သော အလင်းရောင်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ သူနှင့် အမှတ်မထင်တွေ့ဆုံခဲ့ခြင်းကို ကျွန်မ ဘယ်တော့မှ မေ့မည်မဟုတ်။ သူ့ကြောင့်ပင် စစ်ရှောင်အမျိုးသမီး တို့၏ဘဝကို စာဖတ်သူ စာနာနားလည်နိုင်ခဲ့ခြင်းအတွက် တကယ် မရှိလေ သော သူ့ကို ကျေးဇူးတင်ချစ်ခင်ရသည်။

သူ့ကို တွေ့ပြီးသည့်နောက် ကျွန်မသည် လှမ်းလက်စခြေလှမ်းများကို မရပ်နိုင်ခဲ့တော့။ ဒုတိယဝတ္ထုရှည်တွင် ကိုယ်တိုင်ကျင်လည်ဆဲ အဆောင် သူဘဝကိုပုံဖော်တာမို့ သီးခြားလေ့လာရတာ သိပ်မရှိပေမယ့် တတိယ မြောက်ဝတ္ထုရှည်ရေးတော့ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ထဲ နေ့ရှိသရွေ့နီးပါး ရောက် ရပြန်ပါသည်။ မြက်ပင်လေးများကအစ သစ်ရွက်ကြွေလေးများအဆုံး ဘယ်အချိန် နေရောင်က ဘယ်လိုဖြာကျသည်ဆိုတာပါမချန် စေ့စေ့စပ်စပ် ကြည့်မိ မှတ်စုရေးမိပါတော့သည်။ အထူးသဖြင့်တော့ ငါးအုပ်မြောက် ဝတ္ထုရှည် 'အလွမ်းဆိုင်' မှာပေါ့။ 'မြောက်ဖျားက အလွမ်းရာသီ' လိုပင် သီပေါသို့အရောက်သွားကာ စာရေးဖို့ ကွင်းဆင်းမှတ်စုပြုရာ အင်တာဗျူး များ အသံသွင်းယူရနှင့် လုပ်ကိုင်မိပြန်သည်။ ဦးနှောက်ကနှင့်သော ခရီး တော့ဖြင့် မဟုတ်။ နှလုံးသားစေ့ရာပဲ ဆိုပါတော့။

တစ်နေ့တွင် ကျွန်မသည် စိတ်ကူးအိပ်မက်ထားသည့် နာဂတောင်တန်း များရှိရာ အရပ်တစ်ခုဆီ နှလုံးသားကညွှန်သောခရီး သွားပါဦးမည်။ ကျွန်မ တွင် ထိုခရီးအတွက်ဇာတ်လမ်းမရှိ၊ ဇာတ်ကောင်လည်း မရှိ။

သို့သော် ကျွန်မယုံကြည်သည်မှာတော့ တောင်တန်းရိပ်ကိုနင်းမိလျှင်၊ တကယ့်မြေပြင်လေပြင်က အငွေ့အသက်များရှူရှိုက်မိလျှင် နောက်ထပ် လဇိန်ဂျာနူးမိုင်တစ်ယောက်ကို မွေးဖွားနိုင်ပါဦးမည်။

သမိုင်းထဲက လက်များ၊ ထာဘီကိစ္စနဲ့ အနုသုတေသန

ထိန်ပင်း

ကွန်တစ်ပိုရာရာရီ အနုပညာလက်ရာတွေထဲမှာ သုတေသနသဘော ပါဝင်တဲ့ လက်ရာထဲက အမေရိကန်အနုပညာရှင် Jonathan Kamburis ရဲ့ The Last Meals ဆိုတဲ့ ပရောဂျက်အကြောင်း ပထမဦးဆုံး နည်းနည်း မိတ်ဆက်ချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်နဲ့ ၂၀၁၀ စင်ကာပူက အနုပညာပွဲတော် တစ်ခုမှာ အတူပြခဲ့တုန်းက ကြည့်ခဲ့ရတာပါ။ ဒီအကြောင်းကို မြန်မာသစ် မဂ္ဂဇင်းမှာရေးခဲ့ဖူးပြီး ၂၀၁၅ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေကထုတ်ဝေတဲ့ 'ထိခတ်မိ သော ဉာဏ်ရှေ့သွား အနုပညာရှင်များ' စာအုပ်မှာ ထည့်သွင်းပုံနှိပ်ခဲ့ပါ တယ်။ ဒီပရောဂျက်ရဲ့ ထူးခြားချက်တစ်ခုကတော့ အွန်လိုင်းဝက်ဘ်ဆိုက်မှာ ဒီလက်ရာကို ဘယ်သူမဆို တက်ကြည့်လို့ရတာပါပဲ။ ဒီပရောဂျက်မှာ အနုပညာရှင်က အမေရိကန်အကျဉ်းထောင်သမိုင်းမှာ သေဒဏ်ပေးခံရတဲ့ သူတွေအကြောင်း လေ့လာပါတယ်။ ကာလအမျိုးမျိုး ဒေသအမျိုးမျိုးကို အကြောင်းပြုပြီး ကြိုးကွင်းစွပ်သတ်ခံရတာ၊ လျှပ်စစ်ကုလားထိုင်နဲ့ အသတ် ခံရတာ၊ ဆေးထိုးသတ်ခံရသူတွေထဲက သေဒဏ်ခံခဲ့ရသူ ၂၀ ကျော်ရဲ့ ဓာတ်ပုံတွေကို ထောင်မှတ်တမ်းတွေကနေရှာပြီး ဆွဲချယူပါတယ်။

သီးခြားမှတ်စုစာရွက်မှာ သေသူအမည်၊ သေဒဏ်ကျခံခဲ့ရတဲ့ထောင် အမည်နဲ့ မည်သို့မည်ပုံသေဒဏ်ခံခဲ့ရတယ်ဆိုတာ ထည့်သွင်းမှတ်တမ်းတင် ပါတယ်။ အရေးကြီးဆုံးကတော့ အဲဒီအကျဉ်းသားတစ်ဦးချင်းစီဟာ နောက်ဆုံး ညစာမှာ ဘာကိုတောင်းဆိုစားသွားသလဲဆိုတာကို စူးစမ်းပြီးတော့ သူတို့

စားသွားတဲ့ အစားအစာပုံတွေကို ဂရပ်ဖစ်ဒီဇိုင်းနဲ့ သူတို့ရဲ့ဓာတ်ပုံတွေပေါ် မှာတင်ပြီးတော့မှ Print ထုတ်ပြီး ချိတ်ဆွဲပြသပါတယ်။ လူတွေဟာ တစ်သက်လုံးရှင်သန်ချိန်မှာ တောင့်တချက်အမျိုးမျိုးနဲ့ ရုန်းကန်ခဲ့ကြရပြီး နောက်ဆုံးအချိန်ရောက်လာတဲ့အခါ ဘာကိုတမ်းတသွားခဲ့လဲဆိုတာ စိတ် ဝင်စားစရာကောင်းလှပါတယ်။ ဓာတ်ပုံတိုင်းရဲ့ဘေးမှာ သေဆုံးသူနဲ့ပတ်သက် တဲ့ အချက်အလက်တွေကို တွဲပြထားပါတယ်။

ဒီလက်ရာတစ်ခုလုံးမှာ အနုပညာရှင်ကအသစ်လုပ်တာ ဘာတစ်ခုမှ မရှိဘဲ အသင့်ရှိပြီးသားရုပ်ပုံတွေနဲ့ အချက်အလက်တွေကိုပဲ အသုံးပြုတည် ဆောက်ထားတာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်အနေနဲ့ ဒီပရောဂျက်မှာ အဓိက ညွှန်းဆိုလိုတဲ့အချက်ကတော့ ဒီပရောဂျက်တစ်ခုလုံးမှာ သုတေသန လုပ်ငန်းရဲ့အခန်းကဏ္ဍဟာ ရှေ့ဆုံးကပါနေတာဖြစ်ပါတယ်။

ခုတီယတင်ပြလိုတဲ့ ပရောဂျက်ကတော့ သုတေသနသဘောတရား တွေ များစွာပါဝင်နေတဲ့ ကျွန်တော်ရဲ့ 'A Show Of Hands' ပရောဂျက် အကြောင်းဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် လန်ဒန်ကနေ မြန်မာပြည်ကိုပြန်လာ ခွင့်ရတဲ့အချိန်က ဦးသိန်းစိန်အစိုးရက နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတွေကို ပြန်လွှတ်ချိန်နဲ့ တိုက်ဆိုင်နေတာမို့ နိုင်ကျဉ်းဟောင်းတွေ တပျော်တပါး ပြန်ဆုံကြတဲ့ အတွေ့အကြုံကိုရပြီး ဒီနိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတွေရဲ့လက် တွေကို ကျောက်ပတ်တီးကိုင်ပြီး စုဆောင်းမယ်ဆိုတဲ့ စိတ်ကူးရခဲ့တာဖြစ်ပါ တယ်။ ဒီလိုနဲ့ ၂၀၁၃ မှာ ရန်ကုန်ကိုပြောင်းလာပြီးနောက်မှာ ဒီပရောဂျက် ကို စခဲ့ပါတယ်။

လုပ်ငန်းစဉ်အရ ဆေးရုံမှာ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသူတွေကိုစည်းတဲ့ ကျောက်ပတ်တီးလိပ်တွေနဲ့ ဗီဒီယိုကင်မရာတွေ ပြင်ဆင်ပြီးတော့ နိုင်ကျဉ်း တွေနဲ့တွေ့ဖို့ ချိန်းရပါတယ်။ များသောအားဖြင့် လက်ဖက်ရည်ဆိုင်၊ ပန်းခြံ၊ ဈေး၊ ဘူတာရုံ၊ ရုံးခန်း၊ ဘုန်းကြီးကျောင်း စတဲ့အများပြည်သူနဲ့ဆိုင်တဲ့နေရာ တွေ ပိုရွေးဖြစ်ပါတယ်။ ရောက်တဲ့အခါမှာ ပရောဂျက်မှာပါဝင်မယ့်သူရဲ့ ညာဘက်လက်ကို ကျောက်ပတ်တီးကိုင်ပါတယ်။ ကျောက်ပတ်တီးကိုင်တဲ့ ကြာချိန်က ၁၅ မိနစ်ကနေ ၂၀ မိနစ်လောက်ရှိပါတယ်။ ဒီအတောအတွင်း မှာ ထောင်ကျခဲ့တဲ့အတွေ့အကြုံကို ပြောပြခိုင်းပြီး လာစူးစမ်းကြတဲ့ ပရိသတ်အနေနဲ့ နိုင်ကျဉ်းတစ်ယောက်ရဲ့ ထောင်တွင်းအတွေ့အကြုံကို နားထောင်ခွင့်ရပါတယ်။ ကျောက်ပတ်တီးဟာ ခန္ဓာကိုယ်ကျိုးပဲ့တဲ့အခါ ပြန်လည်သန်စွမ်းအောင် လုပ်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီလိုပါပဲ မြန်မာနိုင်ငံဟာ စစ်အစိုးရလက်ထက်မှာ တစ်စုံတစ်ကြော့ခဲ့တာကို နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား တွေဟာ ထောင်တွေထဲမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာနေပြီး ပေးဆပ်ခဲ့ကြလို့ ကျွန်တော်တို့ လူ့အဖွဲ့အစည်းဟာ ပြန်လည်သန်စွမ်းလာခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် လက်ပုံဖွဲ့ယူတဲ့အခါ ကျွန်တို့ဆီလီကွန်တို့ ရွံတို့မသုံးဘဲ ကျောက်ပတ်တီးနဲ့ပဲ

ကိုင်းပြီးစုဆောင်းဖို့ ဆုံးဖြတ်ဖြစ်ခဲ့တာပါ။

ဒီပရောဂျက်မှာပါဝင်တဲ့ အကျဉ်းသားတိုင်းရဲ့ ကိုယ်ရေးအချက်အလက် တွေအပြင် ဘယ်ခုနှစ်က ဘယ်ရက်မှာ အဖမ်းခံခဲ့ရလဲ၊ ဘယ်အဖွဲ့အစည်းက ဖမ်းသလဲ၊ ဘယ်နေရာမှာ ဖမ်းတာလဲ၊ အတူအဖမ်းခံရသူ ဘယ်နှစ်ယောက်လဲ၊ ဘယ်တရားရုံးမှာ အမိန့်ချလဲ၊ ဘယ်ပုဒ်မတွေနဲ့ စွဲဆိုခဲ့လဲ၊ ပြစ်ဒဏ် ဘယ်လောက်လဲ၊ ဘယ်ထောင်တွေမှာ နေခဲ့ရလဲ၊ ဘယ်လိုနှိပ်စက်မှု တွေကြုံခဲ့လဲ၊ ဘယ်ရက်မှာပြန်လွတ်ခဲ့လဲဆိုတဲ့အချက်တွေကို စာရွက် တစ်ရွက်ပေါ်မှာ သီးခြားကောက်ယူခဲ့တယ်။

ရန်ကုန်၊ မန္တလေး၊ နေပြည်တော်၊ မကွေး၊ ပဲခူး၊ မော်လမြိုင်၊ ဘားအံ၊ ဘီးလင်း၊ ပြည်၊ သာယာဝတီ၊ စစ်ကိုင်း၊ ထားဝယ်၊ မြိတ်၊ ကျောက်ပန်းတောင်း၊ ညောင်ဦးမြို့တွေအပြင် အင်္ဂလန်၊ အမေရိကား၊ နော်ဝေး၊ ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါရောက်နေကြတဲ့ နိုင်ကျဉ်းတွေဆီကပါ လက်ပုံစံတွေရယူနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီပရောဂျက်ကို သုံးနှစ်လောက် အားစိုက်လုပ်ဆောင်ခဲ့တဲ့အတွက် အကြံအစည် အမျိုးသမီးအကျဉ်းသူ အများအပြားရှိခဲ့တာ၊ ရဟန်းတော် အကျဉ်းသားတွေ၊ ဘာသာခြားအကျဉ်းသားတွေ၊ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့တွေက အကျဉ်းသားတွေအကြောင်းအရာတို့ကို စုံလင်အောင် သိခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။ မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ရေး သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက်မှာ အရေးပါတဲ့ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွေ ခုနှစ်တွေအလိုက် မြို့တွေအလိုက်ရှိတတ်တာ နှစ်အလိုက်၊ ထောင်အလိုက် ထောင်တွင်းအခွင့်အရေးတိုက်ပွဲ လှုပ်ရှားမှု တွေအကြောင်း၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့တဲ့ ခုနှစ်တွေအကြောင်း စသည်ဖြင့် အများကြီးသိခွင့်ရခဲ့တာမို့ ပင်ပန်းတာနဲ့အမျှ အကျိုးရှိခဲ့တဲ့ ပရောဂျက် တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

နောက်ထပ် သုတေသနသဘောတရားတွေပါနေတဲ့ ပရောဂျက် တစ်ခုကတော့ ထဘီကိစ္စဆိုတဲ့ ပုံတူပန်းချီပရောဂျက်ပါ။ ဒီပရောဂျက် အတွက် အလွှာစုံက အမျိုးသမီးတွေကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပါတယ်။

ပါဝင်မယ့် အမျိုးသမီးတိုင်းဟာ သူတို့ကိုယ်တိုင်ဝတ်နေတဲ့ ထဘီ တစ်ထည်ကို ယူလာပေးရပါမယ်။ အဲဒီထဘီပေါ်မှာ အမျိုးသမီးရဲ့ပုံတူကို ရေးဆွဲပါတယ်။ ပြီးတော့မှ ပုံတူအဆွဲခံသူက မြန်မာ့လူ့ဘောင်မှာ ထမီအောက်ကို အမျိုးသားဖြတ်သွားရင် ဘုန်းနိမ့်တယ်လို့ယူဆကြတဲ့ အယူအပေါ်မှာ လက်ခံသလား၊ လက်မခံဘူးလား၊ သူ့အိမ်မှာ အဝတ်လျှော်တဲ့အခါ ထဘီနဲ့ကျားဝတ်တွေကို ရောလျှော်လား၊ မလျှော်ဘူးလားဆိုတာကို လက်ရေးနဲ့ရေးခိုင်းခဲ့ပါတယ်။ ပန်းချီကားတိုင်းမှာပါဝင်တဲ့ အမျိုးသမီးတိုင်းရဲ့ အယူအဆကို လက်ရေးစာလုံးနဲ့ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ဒီပရောဂျက်ကို ဆိုရှယ်မီဒီယာကနေ စတင်တဲ့ကာလက အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားတဲ့အဖွဲ့တွေက ဝမ်းသာအားရနဲ့ အနုပညာရှင်တစ်ဦးအနေနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ

မှာ ကျား-မအဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုကို ရပ်တန့်ဖို့လုပ်တဲ့ အနုပညာပရောဂျက် ဖြစ်တဲ့အတွက် ကြိုဆိုကြောင်း သူတို့အဖွဲ့တွေနဲ့ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သွားဖို့ ဖိတ်ခေါ်လာကြတဲ့ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီပရောဂျက်ဟာ ဒီလိုကန်ပိန်းလုပ် တဲ့ ပရောဂျက်မဟုတ်ဘဲ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှာ ထိခိုက်ပတ်သက်လို့ ဘယ်လိုအယူအဆ ရှိနေသေးတယ်ဆိုတာသိချင်လို့ အနုပညာနဲ့လေ့လာ စူးစမ်းကြည့်တဲ့ ပရောဂျက်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြရပါတယ်။ ဒီပန်းချီကားတွေ ကို မေလက River Art Gallery မှာ တစ်ကိုယ်တော်ပြပွဲအဖြစ် ပြသတဲ့အခါ မှာတော့ ဆိုရှယ်မီဒီယာပေါ်မှာ အပြန်အလှန် ငြင်းခုံဆွေးနွေးခဲ့ကြပါတယ်။

ကျွန်တော့်အနေနဲ့ အနုပညာရှင်တစ်ယောက်အနေနဲ့ အနုပညာ ပရောဂျက်အမျိုးစုံကို ဖန်တီးလာခဲ့တဲ့အပေါ်မှာ အထက်မှာဖော်ပြခဲ့တဲ့ သုတေသနသဘောပါတဲ့ ပရောဂျက်နှစ်ခုအတွက် အရင်ကထက်ပိုပြီး လောကအကြောင်း ပိုနားလည်ခွင့်ရစေတယ်။ ပိုပြီးရင့်ကျက်စေခဲ့ပါတယ်။

ရယ်ကြမလား၊ မရယ်ကြဘူးလားနှင့် ဟာသများ၏ အမှောင်ဘက်ခြမ်းများ

ဒေါက်တာနွဲ့ကျော်

ဗြိတိသျှတို့၏အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် မြန်မာဇာတ်ပွဲများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆင်ဆာဖြတ်ခဲ့သောအမှုများရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှုဖိုင်များတွင် ဗြိတိသျှဆင်ဆာအရာရှိများကရေးသော မှတ်တမ်းတွင်ပါရှိသည်ကို အောက်စဖို့မှ ထုတ်သော စာတမ်းတစ်စောင်တွင် ပြန်လည်ကိုးကားခဲ့ရာ၌ They (dramas) contained 'much that is immoral, cruel or foolish, and to this infiltration into childish minds, generation after generation, must be attributed many of those characteristics which are handicapping the Burmese race today.'

ဘာသာပြန်ရလျှင် 'မြန်မာတို့၏ ဇာတ်ပွဲဖျော်ဖြေရေးများတွင် ပြည်သူတို့၏ စာရိတ္တကိုအထောက်အကူမဖြစ်စေသော၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော သို့မဟုတ် ခပ်ပေါ့ပေါ့ စိတ်ကူးစိတ်သန်းများဖြင့် တင်ဆက်သော သရုပ်ဆောင်မှုများပါရှိကြသည်။ ထိုအရာများမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ကလေးဆန်သော တွေးပုံကြံပုံများစိမ့်ဝင်နေစေပြီး မျိုးဆက်တစ်ခုမှတစ်ခုသို့ လက်ဆင့်ကမ်းခဲ့ကြရာ လက်ရှိမြန်မာတို့တွင် ကြုံနေရသော ချို့ငဲ့မှုများကိုကြည့်လျှင် ထိုဖျော်ဖြေရေးများက တည်ဆောက်သွားသော စရိုက်လက္ခဏာများကြောင့် ဖြစ်ရသည်ကိုတွေ့နိုင်ပါသည်။'

အမျိုးသားစရိုက်လက္ခဏာနှင့်ပတ်သက်၍ ဤသို့အဝေဖန်ခံရခြင်းမှာ မခံချင်စရာဖြစ်သော်လည်း ထိုဆင်ဆာအရာရှိတို့၏ ဝေဖန်ချက်အတိုင်း

ဟုတ်မဟုတ်ကိုမူ ကျွန်မတို့သည် မည်သည့်ခေတ်တွင်မှ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သီအိုရီမှန်ပြောင်းများအောက်တွင် မှတ်ကျောက်တင်ကာ စေ့စေ့ငုငု မသုံးသပ်နိုင်ခဲ့ကြပါ။ အနုပညာကိုဆန်းစစ်သော သုတေသနများ ရှားပါးခဲ့သည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။ ပေါ်ကားများဟု အလွယ်ခေါ်သော ပြီးလွယ်စီးလွယ် ရိုက်ကူးသော ဗီဒီယို-ရုပ်ရှင်များ၏ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် ကျရောက်သော အကျိုးဆက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတ်နှင့်အပြိုင်များမှ ညစ်ညမ်းသော ပြက်လုံးများ၏ လူမှုဘဝများအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ပုံကိုလည်းကောင်း သေသေချာချာဆန်းစစ်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးနည်းပါးခဲ့ပါသည်။ ယခုဆောင်းပါးသည် ထိုလူ့ရွှင်တော်တို့၏ အတတ်ပညာနှင့် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး၊ ဒီမိုကရေစီအရေးတွင် ပါဝင်သောကဏ္ဍကို လေးနက်စွာ ရိုကျိုးစွာ အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ဥပမာ- ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအတွက် လူ့ရွှင်တော်ကပြောသော ပညာပေးစကားတစ်ခွန်းမှာ NGO တစ်ခုက ဘတ်ဂျက်မြောက်မြားစွာသုံးသော ပညာပေးအစီအစဉ်ထက်ပင် ပြည်သူ့အပေါ် လွှမ်းမိုးကောင်း လွှမ်းမိုးနေနိုင်သည်။ သို့သော် အပြိုင်နဲ့ဇာတ်ပွဲများက အန္တရာယ်မကင်းသော ပြက်လုံးများကိုမူ မဆန်းမစစ်ဘဲ မတို့မထိဘဲ ထားလျှင် ရေရှည်တွင် အားလုံးတန်းတူညီတူပါဝင်နိုင်သော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ပြိမ်းချမ်းသော၊ သာယာဝပြောသော ခေတ်ကိုတည်ဆောက်ရန် အထောက်အကူပြုမည်မထင်ပါ။ ယခုစာတမ်းမှာနိုင်ငံ၏ရေရှည်ခံဖွံ့ဖြိုးရေးတွင် လူ့ရွှင်တော်တို့၏အခန်းကဏ္ဍကို ပဏာမ လေ့လာခြင်းသာဖြစ်ပြီး ချည်လုံးကြီးတစ်ခုမှ ချည်အစကို ဆွဲထုတ်ရုံမျှသာရည်ရွယ်ပါသည်။ ရှေ့ဆက်လေ့လာစရာများ ရှိနေပါလိမ့်ဦးမည်။

အို ဘာတဲ့လဲ လူ့ရွှင်တော်

ပြက်လုံးကို အသက်လိုသဘောထားရသော လူ့ရွှင်တော်အလုပ်မှာ ဉာဏ်ကောင်းမှ အောင်မြင်တတ်၏။ ယခင်ခေတ်များကစ၍ ကျူးရှင်ဆရာများ၊ စာဟောဆရာများက ဟာသပြောကြပါ၏။ သို့ရာတွင် သူတို့သည် လူ့ရွှင်တော်များ မဖြစ်လာကြချေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူ့ရွှင်တော်အလုပ်မှာ ဟာသပြောတတ်ရုံနှင့် မပြီးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သူတို့သည် တစ်ချိန်လုံး တစ်ကိုယ်တော်ထူးချွန်မှုကိုသာ ဦးစားပေးသော တစ်ဦးကောင်း တစ်ယောက်ကောင်း ပြောဟောသူများမဟုတ်ကြပါ။ သူတို့အလုပ်တွင် ခြင်းဝိုင်းတွင်ပါဝင်ကစားသော ခြင်းသမားကဲ့သို့ သူတစ်ပါးကို အလှည့်ပေးရသော၊ မိမိအခွင့်အရေးကိုလည်း မလွတ်စေဘဲ သူတစ်ပါးအတွက်လည်း အစွမ်းပြနိုင်ခွင့် 'ခွင့်' ကို ရှာဖွေပေးရသော အလုပ်လည်းပါသည်။ လူ့ရွှင်တော်တို့အလုပ်မှာ အခြားဇာတ်သမားတစ်ယောက်တွင် ရှိအပ်သော အခြေခံစွမ်းရည်များလည်း ရှိရသေးသည်။ သူတို့သည် အသံနေ အသံထား

ကို အလေးထားရသည်။ မျက်နှာအမူအယာကို ကျင့်ရသည်။ မှတ်ဉာဏ် အားလည်း ကောင်းရသည်။ ဟာသပြောခြင်းအမှုတွင် သူတို့တွင် သင်အံ့ စရာ၊ လေ့ကျင့်စရာအတွက်ပါ တာဝန်ရှိသည်။ ဇာတ်စာ၊ ဇာတ်စကားကို ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင်သုံးတတ်ရသကဲ့သို့ လူမှုဝန်းကျင်ကို ကြေးမုံသဖွယ် ထင်ဟပ်ဖော်ပြရသော အလုပ်ကိုလည်း မမှားယွင်းအောင်လုပ်ကြရ၏။ သည်ကြားထဲတွင် လမိုင်းကပ်သည်ဆိုသော ကာလ၊ ဒေသနှင့် ပယောဂ တို့၏ ပံ့ပိုးမှုမပါဘဲလည်း ပြက်လုံးများက မအောင်မြင်နိုင်ပြန်ပါ။ ပရိသတ် ၏ဘဝကို ငြိမငြိမှာ သူတို့၏ မျက်နှာပေး၊ ဟန်အမူအယာနှင့် လေယူ လေသိမ်းများ၊ အာဝိဇ္ဇန်းကောင်းခြင်းများအပေါ်တွင် မူတည်သေးသည်။ ထို့အတူ ခေတ်ရေးစီးကို မျက်စိရှင်ရှင်ဖြင့် စောင့်ကြည့်ရသော အလုပ်တွင် လည်း သတင်းစာများတွင် ပြည်တွင်းရေး နိုင်ငံတကာအရေးကို ဝေဖန်ပေး သော သူတမျှလည်း အကင်းပါးရ၏။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဦးတည်ရာ လမ်းကြောင်းကို အကင်းပါးပါးဖြင့် ရိပ်မိနေတတ်ရ၏။ လူ့ရွှင်တော်အလုပ် မှာ တကယ်တော့ မလွယ်လှပေ။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အသံများကို ပဲ့တင်ထပ် ကြသူတို့က ယေဘုယျအားဖြင့် အောင်မြင်စေရန် မည်သည့်နည်းလမ်းများ သုံးကြသနည်း။

လူ့ရွှင်တော်ပညာ

လူ့ရွှင်တော်တို့အတွက် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းဟူ၍မရှိပါဟု လေ့လာခဲ့သူ အသီးသီးတို့က ဆိုခဲ့ကြဖူးသည်။ လူ့ရွှင်တော် ရွှေဖလားချစ်ချော၏ စာအုပ် သည်ပင် လူ့ရွှင်တော်အကြောင်းကို အထူးပြုလေ့လာလိုသူတို့အဖို့ အသုံးဝင် မည့် စာအုပ်တစ်အုပ်ပင်။ (ထိုစာအုပ်ပါ ပြက်လုံးအများစုမှာ အတုယူစရာ ကောင်းမကောင်းကိုမူ စာရှုသူကိုယ်တိုင်သာချင့်ပါ။) ထိုစာအုပ်တွင် အမှာစာ ရေးသားပေးခဲ့သော လူ့ရွှင်တော်ဧရာက ဤသို့ ဆိုခဲ့သည်။

‘ကျွန်ုပ်တို့ လူ့ရွှင်တော်ပညာစတင်ရာတွင် ကိုယ်နှစ်သက်လေးစား သော လူ့ရွှင်တော်ဆရာကြီးများထံ အနည်းဆုံး သုံးနှစ်သုံးမိုး လိုက်သင်ရ၏။ ဆရာကြီး၏ ဝေယျာဝစ္စအားလုံးကိုလည်း ခြေဆုပ်လက်နယ် ဆောင်ရွက် ကြ၏။ ဆရာကြီးများကလည်း အားသည်နှင့် လူ့ရွှင်တော်ပညာသာမက အနေအထိုင်အပြောအဆိုတွေပါ သင်ပေးကြ၏။’

ထိုသဘောကပင်လျှင် လူ့ရွှင်တော်ပညာတွင် သင်ရိုးဟူ၍ တသမတ် တည်း ရှိသည်မဟုတ်ကြောင်းကို ပြသနေပေသည်။

ဤအကြောင်းကို လူ့ရွှင်တော်စာရေးဆရာချစ်ဖွယ်ကလည်း အောက်ပါ အတိုင်း ထပ်ဆောင်းပြောကြားသည်။

‘မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူ့ရွှင်တော်ပညာနှင့်ပတ်သက်၍ သင်တန်းများ၊ ကျောင်းများမရှိခဲ့ဖူးပါ။ ထို့ကြောင့် လူ့ရွှင်တော်ပညာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းဟူ၍

လည်း သီးသန့်မရှိခဲ့ပါ။'ဟုဆိုသည်။ လူ့ရွှင်တော်ချစ်စရာရေးခဲ့သော ကျွန်တော်သိမိသော လူ့ရွှင်တော်ကြီးများနှင့် ကျွန်တော်နှင့် ခေတ်ပြိုင်လူ့ရွှင်တော်များ စာအုပ်အညွှန်းကိုရေးသောအခါ ကံချွန်က လူ့ရွှင်တော်တို့ကို သက်ရှိစာအုပ်ကြီးများဟုဆိုခဲ့သည်။ ချစ်ဖွယ်ရေးခဲ့သော ခေတ်သစ်လူ့ရွှင်တော်လမ်းညွှန်ဟုဆိုလောက်အောင် သေသေချာချာ ပြင်ဆင်ထားသောစာအုပ်သည်ပင်လျှင် ခေတ်သစ်အတွက် လူ့ရွှင်တော်အခြေခံသင်ရိုး ဖြစ်နိုင်လောက်သည်။ ဤစာအုပ်တွင် လူ့ရွှင်တော်တို့လိုက်နာအပ်သော ကျင့်ဝတ်သီလများကို တို့ထိဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း လူ့ရွှင်တော်လောကက မည်မျှအထိ လိုက်နာနေကြသည်ကိုမူ မဆွေးနွေးသွားခဲ့ပါ။

သုတေသနနှင့် သူတို့အလုပ်

လူ့ရွှင်တော်အတတ်သင်ကျောင်းနှင့် လူ့ရွှင်တော်ဆရာဖြစ်သင်တန်းဟူ၍ မတွင်ကျယ်ခဲ့သော်လည်း လူ့ရွှင်တော်အတတ်သည် သုတေသနဖြင့်ရှင်သန်ရသော အတတ်ဟုဆိုလျှင် မှားမည်မထင်ပေ။ ချစ်စရာ၏ ကျွန်တော်သိမိသော လူ့ရွှင်တော်ကြီးများစာအုပ်တွင် ဖခင်ဖြစ်သူ လူ့ရွှင်တော်ကြီးဦးတက်စိန်၏ လူ့ရွှင်တော်တို့၏လုပ်ငန်းခွင်၌ အမြဲမပြတ်လေ့လာသုံးသပ်နေရသော သုတေသန၏သဘောပါဝင်ပုံကို ဤသို့ဆို၏။

'ရယ်အောင်လုပ်တဲ့ပညာဟာ လွယ်တယ်ထင်လို့လား။ မျက်နှာရူးပြီးပါးစပ်ရဲရဲနဲ့ဖြစ်တယ်ဆိုရင် လူတိုင်း လူ့ရွှင်တော်ဖြစ်ကုန်မှာပေါ့ကွ။ အဲဒီလူပြောင်၊ လေပြောင်တွေကို အဖေတော့ လူ့ရွှင်တော် စာရင်းမသွင်းပါဘူး။ တချို့ဆိုရင် ကဗျာဘဏ်တိုက်နှစ်အုပ်ဝယ်ပြီးကျက်ရင် လူပြက်လုပ်စားလို့ရတယ်တောင် ပြောကြတာ။ ဒါဆို အဋ္ဌရဿ တစ်ဆယ့်ရှစ်ရပ်မှာ ဣတိဟဿဆိုတဲ့ အတတ်ထည့်နေစရာမလိုတော့ဘူးပေါ့။ သမားစဉ်ကိုတော့ အခြေခံသိထားသင့်တာမှန်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီအခြေခံနဲ့တင် ရောင့်ရဲနေလို့မရဘူး။ ကိုယ့်အတွေးနဲ့ ကိုယ်ဖြည့်စွက်ချဲ့ထွင်မှု ပိုကောင်းတော့မှာပေါ့။ အရိုး (သမားရိုးကျပြက်လုံး) နဲ့ စီးပွားကိုက်တယ်ထင်ပြီး မှိန်းလုပ်စားနေရင် အရိုးကိုက်ပဲဖြစ်မယ်။ အသားမစားရတော့ဘူး။ အဲဒီလူတွေ နောက်ကျန်ခဲ့မှာပဲ။ အဲဒီလိုမကျန်ရအောင် စာပေါင်းစုံ ဖတ်၊ မှတ်၊ ရုပ်ရှင်ကားပေါင်းစုံကိုကြည့်၊ ကြိုက်တာ အတုယူ၊ ကိုယ့်ဟာကိုယ် ပြန်ထွင်ကြည့်။ ဒါမှ မိုးထရေထဲကျရင် မခံရတော့မှာပေါ့ကွ။ လူ့ရွှင်တော်ဆိုရင် ကိုယ်မခံရတော့မှာပေါ့။'

လူ့ရွှင်တော်တို့အဖို့မူ သုတေသနသည်မဆုံးနိုင်သော ဘဝ၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ ထိုသဘောကို ချစ်စရာက ဤသို့ပြော၏။ သူ့အလိုအရမူ သုတေသနသည် လူ့ရွှင်တော်တစ်ဦးတွင်ရှိအပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်အထောက်အပံ့လည်းဖြစ်၏။

‘ပြက်လုံးတွေကိုအာဂုံဆောင်ထားဘို့ မလိုတော့ဘူးလားမေးလာရင် အခြေခံအတွက် မကျက်မဖြစ် လိုအပ်ပါတယ်လို့ဖြေရမှာ။ ဒါမှ ကိုယ့်အကြံ ဉာဏ်နဲ့ ဆင့်ပွားနိုင်တော့မှာပေါ့။’

ထိုကိုယ်ပိုင်အကြံဉာဏ်မှာ ဘယ်ကလာသနည်း။ ချစ်စရာ၏ဦးလေး ဖြစ်သူ နာမည်ကျော် လူရွှင်တော်ချစ်ပီးကမူ ဤသို့ဆို၏။

‘သတင်းစာဖတ်ရမယ်။ ရုပ်ရှင်ကြည့်ရမယ်။ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်ထိုင်ရ မယ်။ မြင်မြင်သမျှကို လေ့လာမှတ်သားတတ်ရမယ်။’

တက္ကသိုလ်တွင် ကျမ်းရေးကြသူတို့ကား မိမိတို့ရေးသောအကြောင်း အရာနှင့်ဆက်စပ်သော ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးသည့် ပညာရှင်အဆူဆူတို့၏ကျမ်း များ၊ စာအုပ်စာတမ်းများကို အတတ်နိုင်ဆုံး လက်တံရှည်ရှည်ဆန့်ကာ ဖတ်ရှုပြီးသည်နှင့် ပညာစွမ်းပြသည့်အနေဖြင့် ထိုဖတ်ပြီးသမျှကို သုံးသပ်ပြ ကြရ၏။ ထိုသဘောကို Literature Review ဟုခေါ်ကြပါသည်။ လူရွှင် တော်တို့ စု၊ တု၊ ပြုသည့်သဘောတွင်လည်း ဤအပိုင်းကိုတွေ့ရ၏။ ထိုကဲ့ သို့ ရှေးအဆက်ဆက်က စာများ၊ ဇာတ်စကားများကို ပြန်လည်လေ့လာ ကျက်မှတ်ရခြင်းရှိမှာသာ လူရွှင်တော်ကောင်းအဖြစ်ကိုရောက်၏။ သို့သော် လူရွှင်တော်ဖြစ်နည်းနိဿရည်းဟူ၍ စာအုပ်မရှိခြင်းကြောင့် တစ်ဆင့် စကားတစ်ဆင့်နားဖြင့် သင်ကြားရသောစနစ်ဖြင့် တည်မြဲခဲ့သောပညာဖြစ် ခဲ့ရသည်။ လူရွှင်တော်တစ်ဦးစီတွင် မိမိတို့မှတ်တမ်းမှတ်ရာများရှိမည်မှာ မူချဖြစ်သော်လည်း သူတို့၏သင်ကြားပုံမှာ စာအုပ်ကိုအခြေမခံပေ။ သို့ရာ တွင် သူတို့လုပ်သောနှုတ်အားဖြင့် ပညာပေးခြင်းယူခြင်းအလုပ်တွင် အစဉ် မပြတ်ပင် သုတေသီများကဲ့သို့ အချက်အလက်ကိုစုဆောင်းရခြင်း၊ ဆင်ခြင် ရခြင်း၊ မိမိ၏သိရှိပုံအသစ်၊ တွေးဆပုံအသစ်၊ ရှုမြင်ပုံအသစ်ကို ပြန်လည် မှုဝေခြင်းတို့ရှိရာ ၎င်းတို့၏အလုပ်လုပ်ပုံမှာ သုတေသီများနှင့် မခြားလှပေ။ နောက်ဆုံးတွင် သုတေသီတို့သည် စာအုပ်စာတမ်းများအဖြစ် ၎င်းတို့ ၏တွေ့ရှိချက်များကို ပြန်လည်ဝေမျှကြသကဲ့သို့ပင် လူရွှင်တော်တို့ကလည်း ပြက်လုံးများကို ပုံစံအမျိုးမျိုးပြက်ကာ ၎င်းတို့၏လောကအမြင်ကို ပရိသတ် ထံ တင်ပြဝေမျှကြသည်။ လူရွှင်တော်တို့တွင်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်ကမ်းများ ရှိကြပြီး အခြေခံအားဖြင့် လူရွှင်တော်အတတ်တွင် ‘ပေး၊ ယူ၊ ပို့၊ ဖျက်၊ ခံ၊ လှ၊ ပက်’ဟု ဦးစွမ်းရား၏စာချိုးပြပုံကို ကိုးကားထားသည်။ လူရွှင်တော် အများကြားတွင်ကျယ်သော ထိုပြက်လုံး၏လုပ်ငန်းခွန်ရပ်ကို ချစ်ဖွယ်က အကျယ်ဖွဲ့သည်မှာ-

- ၁။ ပေး = ပြက်လုံးကို တစ်ဖက်လူအလုပ်လုပ်လို့ရအောင် ပေးခြင်း၊ ပို့ခြင်း
- ၂။ ယူ = တစ်ဖက်လူက ဖန်တီးပေးလာသော ပြက်လုံးအစကို ထိထိမိမိ ဖမ်းယူအသုံးချခြင်း
- ၃။ ပို့ = တစ်ဖက်လူကို ထင်ပေါ်အောင်၊ မြင်သာအောင် နေရာပေးခြင်း။

တင်စားပေးခြင်း

၄။ ဖျက် = ပြောလက်စ စကားကိုဖျက်ပစ်ခြင်း၊ ပြောလက်စ ပြက်လုံးကို ဖျက်ပစ်ခြင်း

၅။ ခံ = မျက်နှာဖြင့် ခံပေးခြင်း၊ လေနှင့်ထောက်၍ခံပေးခြင်း

၆။ လှ = ပြောလက်စစကား၊ ပြက်လုံးကို ဝင်လှယူခြင်း

၇။ ပတ် = တစ်ဖက်လူ၏ပြက်လုံးကို နှုတ်လှန်ထိုးပြန်ပြောခြင်း

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အတတ်ပညာများအပြင် ဇာတ်နှင့် အငြိမ့်တွင် မင်းသားမင်းသမီးနှင့် အခြားဇာတ်ဆောင်များကို လိုသလိုပုံပိုး နိုင်ရန် ဇာတ်စာပုံစံအမျိုးမျိုးကိုလည်း လေ့ကျက်သင်ယူရ၏။ ထိုသင်အံ့ ကျက်မှတ်မှုများ ကျဆင်းလာပုံကို ဦးတက်စိန်က ဤသို့ မိန့်ဆိုခဲ့ဖူး၏။

‘ငါတို့ငယ်ငယ်တုန်းက စာကျက်၊ စာရွတ်ရတာကိုက ဂုဏ်တစ်မျိုး၊ လူရွှင်တော်တွေ ခွန်းထောက်ဆိုပြီးတာနဲ့ သူ့စာ၊ ကိုယ့်စာ အပြိုင်ရွတ်ကြရ တာ။ ရပ်ကွက်ကို ချီးကျူးတဲ့စာ၊ ဘုရားပွဲ ကျောင်းပွဲစာ၊ အလှူမင်္ဂလာ ဆောင်စာ၊ အဲဒါတွေကို စာပေါင်ပဲ့ပဲ့ လျှာကိုက်နာနာနဲ့ရွတ်ကြရတာ။ အဲဒါ ကို ပရိတ်စကားပဲ။ အဲဒီစာမှမရရင် ဝင်ပြီးကဖို့နေနေသာသာ ရှေ့မှာတောင် အတူတူယှဉ်ပြီး ရပ်ခွင့်မရှိဘူး။ ဆရာဦးချစ်ဖွယ်တို့၊ ဆရာဦးချစ်စရာကြီး တို့ဆိုရင် ကိုယ်တိုင်ရေး ကိုယ်တိုင်ရွတ်ကြတာ၊ တစ်ခါတစ်ခါ လက်တန်း တွေတောင် ရွတ်ကြသေး။ သာမန်မဟုတ်ဘူး။ ဆုချနဲ့ လက်ခုတ်တဖြောင်း ဖြောင်းနဲ့ ပရိသတ်ကလည်း အဲဒါကိုမဲတင်းနေကြတာ။ အခုတော့ စာခေတ် လည်းမဟုတ်တော့ စာတွေလည်း ကွယ်ကုန်တာပေါ့။ စာနေရာမှာလည်း မီးမောင်းတွေ နောက်ခံမှန်ချပ်တွေက နေရာယူသွားပြီလေ။’

ဤနေရာတွင်မူ မီးမောင်းနှင့် နောက်ခံမှန်ချပ်များမှာ လူရွှင်တော် ပညာရေးကျဆင်းလာခြင်း၏ တစ်ခုတည်းသော အကြောင်းဟုတ်မည် မထင်ပေ။ ပညာလက်ဆင့်ကမ်းရာတွင် လူရွှင်တော်ပညာ၏ အရေးအမှတ် နည်းပုံကို ဆင်ခြင်ကြရမည်ထင်ပါသည်။ လူရွှင်တော်များအကြောင်းမှာ ဇာတ်သဘင်၊ အငြိမ့်သဘင်အကြောင်းရေးသောစာများတွင် တစ်စိတ် တစ်ပိုင်း ညှပ်ပါလာလေ့ရှိသော်လည်း လူရွှင်တော်များအကြောင်း၊ လူရွှင် တော်ပညာအကြောင်း၊ ယုတ်စွအဆုံးလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ဟာသများ ကိုလေ့လာခြင်း အစရှိသည့်သုတေသနများမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခေါင်းပါး လှသည်ကို ဝန်ခံရပါမည်။ နှုတ်ပြောဖြင့်သင်သော ဘာသာရပ်၏ ပြဿနာ မှာ အမွေများများမကျန်ရစ်ဘဲ လူရွှင်တော်တစ်ပါး ကွယ်လွန်ခြင်းနှင့်အတူ သူတို့၏ကျွမ်းကျင်မှု၊ သူတို့၏ပညာရည်များပါသွားကုန်ကြရာ နောက်လူတို့ မှာ တဖြည်းဖြည်း အတုယူစရာ၊ ကြည့်စရာ၊ ဖတ်စရာနည်းပါးလာကြလေ သည်။ ထိုအခါ အဖိုးတန်သော ပြက်လုံးများနေရာတွင် အလွယ်ဖြစ်သော ညစ်ညမ်းပြက်လုံးများက အစားထိုးနေရာယူလာကြသည်။ ပြက်လုံးများ

အများစုမှာ နှုတ်ပြောဖြင့်သာ အစဉ်အဆက်ပို့ချလေ့ရှိကြရာ မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် မည်သည့်အချိန်အခါတွင် မည်သည့်ပြက်လုံးမျိုးက အောင်မြင်ခဲ့ပြီး မည်ကဲ့သို့သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိသည်ကို ရေးမှတ် ထားခြင်းမပြုနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ အချို့ကမူ ပြက်လုံးများကို မရယ် မောနိုင်ဘဲ ဆန်းစစ်နေခြင်း၊ အပြစ်တင်နေခြင်းမှာ မရယ်တတ်သူ၏ ပြဿနာ သာဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ သို့ရာတွင် သုတေသနအမြင်ဘက်မှာ ကြည့်လျှင် မူ မရယ်မောတတ်သူများလည်း လိုပါသည်။

ပြက်လုံးများကို အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်း

လူ့ရွှင်တော်လုပ်နည်းနိဿရည်းနှင့် ပတ်သက်၍ စာအုပ်စာတမ်းများ ရှားပါးနေသောအချိန်တွင် ထွက်လာသော ချစ်ချော၏ လူ့ရွှင်တော်နိဒါန်း တွင် ပြက်လုံးများဖြစ်တည်လာပုံကို အောက်ပါအတိုင်းစာရင်းပြုစုထား သည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုစာရင်းထဲတွင်မပါဘဲ အခြားသော ပြက်လုံးထုတ်နည်းများ ကျန်ကောင်းကျန်နိုင်သေးသည်ဟု ဝန်ခံထား၏။

(၁) သမားစဉ်ပြက်လုံး

ရှေးလူ့ရွှင်တော်ကြီးများ အစဉ်အဆက်သုံးစွဲခဲ့သော ပြက်လုံးများ၊ ဟောင်းသော်လည်း လူကြိုက်များနေဆဲ မမှေးမှိန်သေးသော ပြက်လုံးများ

(၂) ခြံခတ်ပြက်လုံး

ဇာတ်ကြောင်းပြောကာ သိုင်းဝိုင်းခင်းကျင်းပြီး မိမိ၏ရယ်စရာပစ်မှတ် ဆီသို့ရောက်အောင် ပရိသတ်ကိုခေါ်ဆောင်သွားသော ပြက်လုံး။ သိုင်းဝိုင်း ပြောဆိုနေတုန်း (မိမိခြံခတ်နေတုန်း) တစ်ပါးသော လူ့ရွှင်တော်က ဝင်ဖျက် သွားလျှင် ထိုပြက်လုံးမျိုးမှာ လိုရာမရောက်ဘဲ ရှိတတ်သည်။ မိမိကချည်ပြီး၊ တုပ်ပြီးမဖြစ်မီ သူတစ်ပါးက အညွန့်ခူးသွား ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖျက်သွားခြင်း ကြောင့် ပြက်လုံးပျက်ရလျှင် ခြံခတ်ပျက်သည်ဟုဆိုသည်။

(၃) သီတံပြက်လုံး

စံပယ်ပန်းသီကုံးသကဲ့သို့ ပြက်လုံးများ တစ်လုံးပြီးတစ်လုံး သီတန်း ကာ အစဉ်အတိုင်းပြက်သွားခြင်း။ သီတံပြက်လုံးကို တစ်ယောက်တည်းက စီကာစဉ်ကာ ပြက်နိုင်သကဲ့သို့ အခြားသူများ၏ အပို့အထောက်ဖြင့်လည်း ပြက်နိုင်သေးသည်။

(၄) ဘောက်လုံး

ဘောက်လုံးသည် ပေါက်ပေါက်ဖောက်သကဲ့သို့ တရစပ်ပြောသော

ပြက်လုံးဖြစ်သည်။ သီတံနှင့်မတူသည်မှာ သီတံလောက် ပြက်လုံးစိတ်စိတ် မပါဘဲ ဟာသတစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား အကြောင်းအရာကို သိုင်းဝိုင်းခင်းကျင်း လျက် ကျင်းယက်ရသေးသည်။

(၅) လာဘ်လုံး

ပြက်လုံးပြက်နေစဉ် ရုတ်တရက်ပေါ်ထွက်လာသော အကြောင်းအရာ တစ်ခုကို အလွတ်မပေးဘဲ ဖမ်းမိကာ ပြက်လုံးအဖြစ်အသုံးချနိုင်အောင် လာဘ်မြင်တတ်သူတို့ထံမှ ထွက်ပေါ်လာတတ်သော ပြက်လုံးမျိုးဖြစ်သည်။

(၆) တွေးလုံး

တွေးလုံးကို အရသာခံနိုင်သော ပရိသတ်ရှိသည့် ဝန်းကျင်တွင် ပြက်လုံးကို တစ်ခါတည်း ဟက်ဟက်ပက်ပက်ရယ်ရသော ပြက်လုံးမျိုးထက် ဆက်စပ်စဉ်းစားပြီးမှ လိုရင်းကိုသဘောပေါက်တတ်သော၊ တွေးရင်း အဓိပ္ပာယ်ကိုသိလာသော ပြက်လုံးမျိုးကို တွေးလုံးဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။

(၇) နှိုက်လုံး

လူရွှင်တော်များတွင်လည်း အချင်းချင်းဇာတ်ခုံပေါ်တွင် ညစ်ခြင်း၊ တွန်းခြင်း၊ စခြင်း၊ နောက်ခြင်း၊ ပြိုင်ဆိုင်ခြင်းများရှိတတ်ကြ၏။ နှုတ်လျင် သော၊ လာဘ်မြင်သော သူတို့က သူတစ်ပါးက ခြံခတ်နေစဉ် စကားခင်းနေစဉ် ကြားဖြတ်အခွင့်အရေးယူကာ ပြက်လုံးကို ဝင်နှိုက်သွားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

(၈) ဆိတ်လုံး

လူရွှင်တော်များ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ကြက်ခေါင်းဆိတ်မခံ အမိအရ စနောက်ခြင်း၊ မိမိအရှက်မကွဲအောင် ရှောင်တိမ်းရင်းကြားကပင် တစ်ဖက်ကို တုံ့ပြန်ပြောဆိုခြင်းအပါအဝင် တိုက်ကြက်များကဲ့သို့ ပြန်ဆိတ် တတ်ခြင်းကို ပမာနှိုင်း၍ ဆိတ်လုံးဟုဆိုသည်။

(၉) ချည်လုံး

ပရိသတ်နှစ်ဦးချက်သော၊ အမှတ်ရစရာဖြစ်သော၊ ထူးထူးခြားခြားခိုက် သွားသော ပြက်လုံးမျိုးကို ပွဲစဉ်တစ်လျှောက် မကြာမကြာ ပြန်ပြောင်းပြော ရင်းပရိသတ်ကို ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရယ်မောစေသော ပြက်လုံးမျိုးဖြစ်သည်။

(၁၀) ပြန်လုံး (လိုက်လုံး)

တစ်ဖက်လူ၏ ပြက်လုံးအပေါ် မညီညွတ်တုံ့ပြန်ရမှန်းမသိ အပေးအယူ မမျှမဖြစ်ရအောင် ရှေ့တပြက်လုံးဖြင့် ပြေးသွားသူနောက်ကို အသာလိုက်

ပေးသော ပြက်လုံးမျိုးဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မိမိ၏အဖော် လူရွှင်တော်က ရှေ့ကပြေးနှင့်ပြီး မိမိကမလိုက်သွားဘဲ ငြိမ်နေလျှင် ပြက်လုံးမှာ တစ်ခြမ်းစောင်းနိုင်သောကြောင့် အပြေးနှင့်အလိုက်ညီမှ အောင်မြင်နိုင်သော ပြက်လုံးမျိုးဖြစ်သည်။

(၁၁) ပက်လုံး

ပက်လုံးမှာ မိမိအပေါ်ကျလာသော ပြက်လုံးတစ်လုံးကို အောက်ကျမခံ၊ အရှုံးမပေးဘဲ သူတစ်ချက် ကိုယ်တစ်ချက် ပြန်တွယ်သော ပြက်လုံးမျိုးကို ပက်လုံးဟုခေါ်သည်။ ပက်လုံးများသည် တင်တင်စီးစီးရန်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဘတစ်ပြန် ကျားတစ်ပြန် သတ်ပုတ်ခြင်းမျိုးနှင့်တူရာ လေယူလေသိမ်းနှင့် မျက်နှာပေးအတန်ပင် မာသည်။ တင်စီးခြင်းနှင့် အနိုင်မခံချေပခြင်းများဖြင့် ပြည့်သည်။

(၁၂) ကန်လုံး၊ ကပ်လုံး၊ ကော်လုံး၊ ကလန်လုံး

ကပ်သီးကပ်ဖဲ၊ ကလန်ကဆန်လုပ်၍ဖြစ်စေ၊ အရွဲတိုက်၍ဖြစ်စေ ထွင်သော ပြက်လုံးမျိုးဖြစ်သည်။ ကန်လုံးများသည် တစ်ခါတရံ ပြန်မပက်နိုင်လျှင် ကိုးယိုကားယားဖြစ်တတ်ပြီး ပြန်ပက်နိုင်လျှင် ပြန်ပက်တတ်လျှင် ဟာသမြောက်ကာ လူရွှင်တော်လောက၌ ချီးကျူးစရာဖြစ်သည်။

(၁၃) ဖြည်လုံး

ဖြည်လုံးသည် ဖြီးလုံးမဟုတ်ပါ။ အမှန်တကယ်ပင် အကျိုးအကြောင်းကို တွေးဆရင်း ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ပြက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ပြက်ပြီးသွားသော ပြက်လုံးတစ်ခုတွင် ပြဿနာအစအန မကျန်ရလေအောင်၊ နောက်ဆက်တွဲ အဆိပ်အတောက်ကင်းရလေအောင်၊ အဆိပ်မကင်းနိုင်သော်မှ အာနိသင် လျော့ရလေအောင် နောက်ကဆေးလိုက်ကုသော အဆိပ်ဖြေသည့် ပြက်လုံးသည် ဖြည်လုံးဖြစ်၏။

(၁၄) ဖြုတ်လုံး

ဖြုတ်လုံးမှာပြက်လုံး၏ နောက်ဆုံးအသိမ်းစကားကိုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူရွှင်တော်က နောက်တစ်ဦးကိုဖိ၍ တောက်လျှောက် တစ်ဖက်သတ်ပြက်နေသော်လည်း တစ်ဖက်ကပြန်မပက်ဘဲ နောက်ဆုံးထိ ဟထားပေးကာ အဆုံးကျမှ တမင်ဖြုတ်ပစ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

(၁၅) အောက်လုံး

ခါးအောက်ပိုင်းပြက်လုံး၊ ချက်အောက်ပိုင်း တဏှာရာဂနှင့်ဆိုင်သော

ညစ်ညမ်းသည့် ပြက်လုံးများ၊ ရိုင်းစိုင်းပြီး မောင်နှင့်နှမ၊ သားနှင့်အမိ၊ အဖနှင့်သမီး အတူထိုင်ကြည့်ရန် မသင့်သော ပြက်လုံးများဖြစ်ကြသည်။

(၁၆) ခေတ်လုံး

ခေတ်လုံးထဲတွင် နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သန်းနေရသော ခေတ်ကို မီးမောင်းထိုးပြနိုင်သည်။ ခေတ်ကြောင့်ဖြစ်လာရသော အဆိုးအပျက်များ၊ အပြောင်းအလဲများ၊ မတော်မတဲ့သည်များကို နိုင်ငံရေးအကျိုးဆက်ကို မကြောက်မရွံ့ ကျလာနိုင်သောအစိုးရ၏ မုန်းမာန်ကိုမမှုဘဲ ပြက်ကြသော ပြက်လုံးများဖြစ်ကြသည်။ အာဏာရှင်တို့၏လက်အောက်တွင် နိုင်ငံရေးပြက်လုံးများနှင့် ခေတ်ပြက်လုံးများမှာ ပြည်သူအပေါ် သြဇာကြီးသလောက် ထောင်နှုတ်ခမ်းနှင့်လည်း နီးခဲ့ပါသည်။

(၁၇) သရော်လုံး

လက်တွေ့အဖြစ်အပျက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ စိတ်ကူးထားသော အဖြစ်အပျက်တို့ကိုလည်းကောင်း ဥပမာသုံး၍ ထေ့လုံး၊ ငေါ့လုံး၊ သရော်လုံးများထည့်ရင်း နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ပညာရေး အစရှိသည့် ကဏ္ဍများကို လူ့ရွှင်တော်တို့က တို့ထိဝေဖန်လေ့ရှိကြသည်။

(၁၈) အတွင်းလုံး

လူ့ရွှင်တော်တို့သည် ရပ်ရွာတစ်ခုသို့ရောက်ရှိလျှင် ပွဲမစမီကပင် ထိုရပ်ရွာအတွင်းဖြစ်ပျက်ခဲ့သော အတွင်းကိစ္စများကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းတတ်ကြသည်။ တစ်စုံတစ်ယောက်ကို မနစ်နာစေသောအကြောင်းကိစ္စမျိုးကို ပြက်လုံးထုတ်စရာရှိလျှင် ရပ်ရွာအတွင်း အတွင်းကျိတ်သိကြသော အတွင်းလုံးမျိုးကို ပြက်တတ်သည်။ ရပ်ရွာတစ်ခု၊ ကျောင်းတစ်ကျောင်း၊ အစိုးရတစ်ခု အစရှိသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အတွင်းစည်းမှ ဇာတ်လမ်းများကို အခြေခံကာ ပြက်လုံးထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၁၉) အပြင်လုံး

အများပြည်သူကြား ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းသိနှင့်ပြီးသော အကြောင်းခြင်းရာများကို ပြက်လုံးထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပြက်လုံးများကို ဆန်းစစ်ခြင်း

နိုင်ငံတကာတွင်လည်း ဟာသမှာ လူသားတို့အတွက် အရေးကြီးသလောက် အခြားဘာသာရပ်များထက်စာလျှင် သုတေသနအပြုခံရမှုနည်းပါးသည်ဟုဆိုကြသည်။ ဤနေရာတွင် သုတေသနဟုဆိုလျှင် လူ့ရွှင်

တော်တို့ကိုယ်တိုင်က မိမိတို့ပညာပြန့်ပွားရေးအတွက်ပြုစုသော သုတေသနက တစ်ပိုင်း၊ ပြင်ပသုတေသီတို့က လူ့ရွှင်တော်တို့၏ပညာကို လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ တစ်ထောင့်တစ်ကဏ္ဍအဖြစ် လေ့လာကြပုံက နောက်တစ်ပိုင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ဟာသ၏သဘောနှင့် ဟာသ၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် အရေးပါမှုကိုစူးစိုက်ကြခြင်းမှာ အခြားအနုပညာသုတေသနနယ်ပယ်များကဲ့သို့ပင် အားနည်းလှပါသည်။ ယခင်ရေးသားခဲ့သော စာအုပ်များမှာလည်း လက်ချိုးရေနိုင်လောက်သော ပမာဏရှိရာ ဤနယ်ပယ်တွင် သုတေသနနှင့်ပတ်သက်၍ လုပ်စရာအပုံအပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ လူ့ရွှင်တော်တို့၏ ပြက်လုံးအပါအဝင် နိုင်ငံတကာတွင် ဟာသများကို မည်သည့်ဘာသာရပ်အခြေခံပေါ်မှ လေ့လာကြသည်ကို စူးစမ်းကြည့်ရာ အောက်ပါနယ်ပယ်များကို အဓိက တွေ့ရှိရပါသည်။

လူအများကို ရယ်မောစေသောဟာသများကို အများဆုံးသုံးသပ်စိစစ်ကြသောကိစ္စများကို ဘာသာဗေဒသမားများက ထိပ်ဆုံးမှပြေးကာ လေ့လာကြသည်။ ထို့ပြင် ဟာသကို စာပေရေးရာရှုထောင့်မှ ဆောင်ရွက်သော သုတေသနများမှာလည်း ရှေးကပင်ရှိခဲ့ကြသည်။ လူမှုဗေဒသမားများနှင့် မီဒီယာပညာရပ်ကိုလေ့လာသူများသည် ဘာသာဗေဒသီအိုရီသမားများ Linguistic နှင့် စာပေသီအိုရီသမားများ literary ထက်စာလျှင် နောက်ကျကြ၏။ ရံဖန်ရံခါဆိုသလို ဒဿနိကနှင့် စိတ်ပညာဘက်မှ ဟာသကိုချဉ်းကပ်ကြသည်ကိုလည်း တွေ့နိုင်သည်။ တစ်ခါတရံတွင်မူ ဟာသသည် ကုန်သွယ်ရေးရှုထောင့်မှ နတ်ဩဇာဆေးကြီးအသွင် ဈေးကွက်တင်ကာ ရောဂါများပျောက်ကင်းရန်နှင့် အထွေထွေစိတ်ဝေဒနာတို့အတွက် ဟာသကို ဈေးကွက်ချဲ့ကြခြင်းများလည်း ရှိကြပါသည်။ လူမှုမနုဿဗေဒသမားများကမူ ဒေသန္တရအသိပညာ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏အပြောင်းအလဲများနှင့် ဆက်စပ်နေကာ ဟာသများဖြစ်တည်ပြောင်းလဲလာပုံကို စိတ်ဝင်စားကြပါသည်။ ၁၉၇၀ ကျော်ကာလများတွင်မူ ပေါ်ပြူလာယဉ်ကျေးမှု ဟုဆိုသော ခေတ်ပေါ်ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာသည့် ဘာသာရပ်များတွင်လည်း ဟာသကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ သုတေသနပြုကြ၏။ ထိုထိုသော ဘာသာရပ်တို့အပြင် ဟာသသည် သမိုင်းနှင့် ကွန်ပျူတာအခြေပြု မီဒီယာဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သုတေသနများနှင့်လည်း မလွတ်ကင်းပါ။

ဟာသများ၏ နိုင်ငံရေးအပေါ် အားသက်ရောက်မှုကိုလေ့လာခြင်းများမှာ မရှားလှ။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ဟာသလူ့ရွှင်တော်တို့၏ ပြက်လုံးက လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အပြုအမူအပေါ်တွင်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏မူဝါဒများအပေါ်တွင်လည်းကောင်း မည်သို့မည်ပုံဩဇာသက်ရောက်နေသည်ကို စနစ်တကျလေ့လာနိုင်ခဲ့ခြင်းများ မရှိသလောက်ရှားပါသည်။ သူတို့အကြောင်းကိုလေ့လာရန် များစွာလိုအပ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်

ဆိုသော်သူတို့သည် လူထုအပေါ်တွင် လွန်စွာသြဇာကြီးကြသည်။ သူတို့သည် အရပ်အထာ အရပ်စကားကိုနားလည်ကြသည်။ နားလည်သည့် အလျှောက် လူထု၏မြင်ပုံတွေးပုံကို မသိမသာ ပုံသွင်းယူနိုင်ကြ၏။

သီလကျိုးသော ပြက်လုံးများ၏ အကြမ်းဖက်မှု

မည်သည့်ပြက်လုံးမျိုးက မည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို လူ့ရွှင်တော် အချင်းချင်း မြေကြီးလက်ခတ်မလွဲ သိကြမည်ဖြစ်သော်လည်း ပရိသတ် တို့အဖို့ကား ရယ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ဟာသ၏လုပ်ငန်းမှာ တစ်ခန်းရပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ထိုပြက်လုံးအမျိုးမျိုး၏ သက်ရောက်သော လူမှုဘဝ အကျိုးဆက်များတွင် အကောင်းများပါသကဲ့သို့ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ လည်းရှိနိုင်ကြောင်း ဆန်းစစ်ကြည့်ရန်ကိုမူ ပြက်လုံးထုတ်သူများကသော် လည်းကောင်း၊ ပြက်လုံးကိုရယ်မောကြသူတို့ကလည်းကောင်း များစွာ သတိမထားတတ်ကြပေ။ လူ့ရွှင်တော်တို့သည် ပြည်သူချစ်သောအနုပညာ သည်များဖြစ်ကြရာ နိုင်ငံနှင့်နိုင်ငံသားတို့ ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဘဝများဆီ ရောက်ရှိနိုင်ရန် သူတို့၏အားမှာ များစွာအရေးကြီးပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ အပြည်ပြည်အတိုင်းတိုင်းတွင် လူ့ရွှင်တော်တို့မှာ သြဇာကြီးလွန်းသော ကြောင့် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များသည်ပင် မမှုဘဲမနေနိုင်အောင် စောင့်ကြည့် ကြရသည်။ လူ့ရွှင်တော်တို့၏ ပါးလုပ်လျင်မြန်သောဉာဏ်နှင့် သွက်လှသော နှုတ်ကို အာဏာရှင်တိုင်းကစိုးရိမ်သည်မှာ ထုံးစံဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် လူ့ရွှင် တော်တို့၏လုပ်ငန်းခွင်မှာ အစဉ်အလာအရ တစ်ရာရာခိုင်နှုန်းနီးပါး အမျိုး သားကြီးစိုးသော လုပ်ငန်းခွင်ဖြစ်သည်။ အငြိမ့်မင်းသမီးကို ဝန်းရံရသည်မှာ မှန်သော်လည်း သူတို့သည် စင်ပေါ်ကအငြိမ့်မင်းသမီး၊ စင်အောက်က ဆိုင်း ဆရာ၊ စင်အနောက်မှ ဇာတ်ဆရာနည်းတူ သြဇာရှိကြကုန်၏။ သူတို့သည် စင်ပေါ်တွင် ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူများအဖြစ် အခြားသူများအပေါ် အသာစီး နေရာကိုယူကာ သူတို့ပါဝါကိုသုံးနိုင်ကြသည်။ ထိုအချက်ကြောင့်ပင်လျှင် လူ့ရွှင်တော်များသည် တန်ဆေးလွန်ဘေးအဖြစ်ကို သတိမမူမိဘဲ မိမိတို့ ပါဝါကို ပိုသုံးမိကြသည်လည်းရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဘာသာမတူသူ၊ နိုင်ငံ ရေးအယူအဆမတူသူ၊ အမျိုးမတူသူ၊ လိင်မတူသူ၊ နွမ်းပါးသူ၊ ကိုယ်လက် အင်္ဂါမသန်စွမ်းသူတို့အပေါ် မရည်ရွယ်သည်ဖြစ်စေ ရည်ရွယ်သည်ဖြစ်စေ အနိုင်အထက်သဘောသက်ရောက်ခြင်းမျိုးကို ပြုမိကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ နစ်နာသွားမှုများမည်မျှအထိ နက်ရှိုင်းသည်ကို ပြစ်ရာအထောက် အထားမရှိချေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သူတို့၏အပြုအမူကြောင့်၊ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ဖြစ်လာရသောအကျိုးဆက်ကို စနစ်တကျ ဆက်နွှယ်ပြ နိုင်သည့် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်မရှိသေးပေ။

ဤစာတမ်းအတွက် လေ့လာခဲ့သော ပြက်လုံးများအနက်မှ အချို့ကို

ကြည့်လျှင် အများကြိုက်၊ ဇာတ်ဆရာအကြိုက်၊ လူရွှင်တော်အကြိုက် ဟာသများတွင် အားနည်းသူများအပေါ် အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတို့အပေါ် တစ်ဖက်စောင်းနင်းဆက်ဆံပုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူမှု အဆောက်အအုံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြမ်းဖက်ပုံမှာ ထင်ရှားလှ သည်။ ပြက်လုံးထွင်သူကိုယ်တိုင် သတိမထားမိ၍သော်လည်းကောင်း၊ ရှေးကထုံးဖြစ်သောကြောင့် ဆက်လက်နှလုံးမူနေ၍သော်လည်းကောင်း၊ လူရွှင်တော်တို့ဘာသာဘာဝ အပြိုင်အဆိုင် လက်ခုပ်သံကိုခြုံလို၍တစ် ကြောင်း ယဉ်ကျေးမှုအရ အကြမ်းဖက်ခြင်းကား အမြဲလိုလိုပင် စင်ပေါ်တွင် အသာစီးရနေပုံရသည်။ ထိုရှုထောင့်တစ်ခုတည်းမှကြည့်လျှင်ပင် လူရွှင် တော်တို့၏အခန်းကဏ္ဍကို သုတေသန သေသေချာချာပြုရန် အကြောင်းပြ ချက်ခိုင်လုံနေကြောင်းကို မဆန်းလှသော ပြက်နေကျ ပြက်လုံးများဖြစ်ကြ သည့် အောက်ပါသာဓကများက ညွှန်းဆိုနေပါကြောင်း။

သာဓက (၁) (ချစ်စရာ၏ သိမိလိုက်သော လူရွှင်တော်ကြီးများမှ ကောက်နုတ် သည်)

အောက်ပါပြက်လုံးမှာ အင်္ဂလိပ်အသံထွက်ကို ဟာသလုပ်သော ပြက်လုံးဖြစ်၏။ မြန်မာသံဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ကောက်လျှင် ရေးကောင်းသော စာမဟုတ်ချေ။ သို့ရာတွင် မြန်မာပရိသတ်တို့အတွက် ကြားနေကျဆိုသလို ထက်မပိုပေ။

လူရွှင်တော်နှင့် မင်းသမီးအတွေ့တွင်ဖြစ်သည်။
ဟဲ့ ကောင်မလေး ညည်းအပျိုစစ်ကဲ့လား။
စစ်တာပေါ့ ဦးလေးရဲ့
မယ့်ဘူး။ ညည်းကို test လုပ်ကြည့်မယ်။

သာဓက (၂) (ချစ်စရာ၏ သိမိလိုက်သော လူရွှင်တော်ကြီးများမှ ကောက်နုတ် သည်)

အပြိမ့်စင်ထောင့်တွင် မင်းသမီးထိုင်နေစဉ် လူရွှင်တော်များက ပြက်လုံးစတင်သည်။

ဟ ကောင်မလေး၊ အပြိမ့်ခုံစွန်း သွားမကနဲ့ မတော်လို့ လိမ့်ကျသွားရင် ကာလသားတွေက ပွေ့ပြီးပြေးရော။ ငါတို့က ကျုပ်တို့မင်းသမီးကို ချခဲကြပါ ဖျိုလို့အော်လိုက်ရင်လည်း သူတို့ကို အားပေးသလို ဖြစ်နေပြန်ရော။

သာဓက (၃) (ချစ်စရာ၏ သိမိလိုက်သော လူရွှင်တော်ကြီးများမှ ကောက်နုတ် သည်)

ဟဲ့ ငါ့တူမ ညည်းဒီနေ့ ကတာဆိုတာ တယ်ပြီး ရွှင်နေပါလား

ပျော်နေတာကိုး ဦးလေးရဲ့
မဟုတ်မှလွဲရော၊ ပွဲခင်းထဲမှာ ညည်းချစ်သူရောက်နေပြီထင်တယ်။
အို ဦးလေးကလည်း သူသိရင် ရှက်နေပါဦးမယ်။

စောစောက ငါနဲ့ တွေ့တယ်။ အငြိမ်စင်ဘေးမှာ ရှက်ကိုးရှက်ကန်းနဲ့။
ငါကလည်း ညည်းချစ်သူမှန်းသိတော့ လှမ်းဆွဲတာ သူက ရုန်းသဗျား။ ဒါနဲ့
ငါလည်း အတင်းဆွဲ သူကလည်းရုန်းနဲ့ နောက်ဆုံးကျ နဖားကြိုးပြတ်ပြီး
ထွက်ပြေးရော။

အော် မင်းသမီးကို နွားနဲ့ ပေးစားရသလားဟ
မင်း ဘာသိတုန်း မင်းသမီးကြိုက်တဲ့လူများ နွားဖြစ်တာများတာပဲ။
ဒီကောင်ကြီး မင်းသမီးကတာ မျက်တောင်မခတ်ဖူး စိုက်ကြည့်နေတာ
ကျွန်တော် ခလေးမလေးကိုလိုချင်လို့ပါ ဆရာရယ်
လိုချင်ရင် ငါ့ကိုကပ်၊ မိန်းမကိစ္စဆို အမြဲကူညီတယ်။ ငါ့အရပ်ထဲက
သူငယ်ချင်းသုံးယောက် ငါ့ကိုယ်တိုင် မိန်းမကိစ္စကူညီထားတာ အခုထိ
ထောင်ထဲက မလွတ်သေးဘူး။

ကောင်းကောင်းပြောပါ ဆရာရဲ့။ ခလေးမလေးနဲ့ နီးစပ်အောင် ကူညီ
ပေးရင် ဆရာ့ကို ကျေးဇူးဆပ်တဲ့အနေနဲ့ သားဦးကလေးကို စွတ်ပြုတ်လုပ်
ပြီး တိုက်မယ်။

သာဓက (၄) လူရွှင်တော် ရွှေဖလားချစ်ချော၏ လူရွှင်တော်နိဒါန်းမှ
လူရွှင်တော်(၁)။ ။ မိန်းကလေးတွေဟာ ဒီနေ့ခေတ် တိုင်းပြည်အချို့နဲ့
ဥပမာတူတယ်ကွ။

လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ပြောစမ်းပါဦး၊ ဘာတွေ တူလို့လဲ။

လူရွှင်တော် (၁)။ ။ အသက်အရွယ် ၉ နှစ် ၁၀ နှစ် မိန်းကလေးတွေ
ကျတော့ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့တူတယ်။

လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ဘာဖြစ်လို့လဲ။

လူရွှင်တော်(၁)။ ။ ရိုးသားတယ်၊ ဖြူစင်တယ်၊ အေးချမ်းသာယာတယ်
လေကွာ၊

အင်း၊ ဟုတ်သားပဲ။

လူရွှင်တော်(၁)။ ။ အဲဒီကောင်မလေး အသက် (၁၅) နှစ်၊ (၁၆) နှစ်ကျ
တော့ တရုတ်နိုင်ငံနဲ့ တူတယ်ကွ။

လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ဘာ့ကြောင့်လဲ။

လူရွှင်တော်(၁)။ ။ နေချင်း၊ ညချင်း ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာတာ
လေ။

လူရွှင်တော် (၂)။ ။ အေး... ဒါလည်း ဟုတ်တာပဲဟ။

လူရွှင်တော် (၁)။ ။ အဲဒီကောင်မလေး ရည်းစားထားတဲ့အရွယ်ကျ

တော့ အမေရိကန်နိုင်ငံနဲ့ တူသွားပြန်ရော။
 လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ရှင်းစမ်းပါဦး။
 လူရွှင်တော်(၁)။ ။ ဟိုနေရာလည်း သူ့ကိုမြင်ရ၊ ဒီနေရာလည်း သူ့ကို
 မြင်ရ၊ ရုပ်ရှင်ရုံ၊ ပန်းခြံ၊ ဘုရား၊ ကုန်တိုက် နေရာတကာမှာ သူပါတယ်။
 မျက်စိကိုနှောက်နေတာပဲ။
 လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ဟုတ်သားဟ။
 လူရွှင်တော်(၁)။ ။ အဲ... ယောက်ျားလည်းရ၊ အိမ်ထောင်လည်းကျ
 သွားရော၊ အဲဒီကောင်မလေး အာဖဂန်နစ္စတန်နဲ့ တူသွားရောဟ။
 လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ဘာဖြစ်လို့လဲ။
 လူရွှင်တော်(၁)။ ။ သူ့အကြမ်းဖက်ခံလိုက်ရပြီလေ။
 လူရွှင်တော် (၂)။ ။ အမယ်၊ မှန်တယ်ဟ။
 လူရွှင်တော်(၁)။ ။ အဲ... ကလေးတစ်ယောက်ရသွားတော့မှ အဲဒီ
 ကောင်မလေး အိရတ်နိုင်ငံနဲ့ တူသွားတာ။
 လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ဘာလို့လဲ။
 လူရွှင်တော်(၁)။ ။ တစ်ခါတည်း စုတ်ပြတ်သတ် ဖွာလန်ကြနေတာ
 ပဲလေ။
 လူရွှင်တော် (၂)။ ။ ဘာလဲဟ။
 လူရွှင်တော်(၁)။ ။ ကလေးအမေဖြစ်တော့ မပြင်နိုင်မဆင်နိုင်တော့
 တာကို ပြောတာပါ။

သာဓက (၄) လူရွှင်တော်ရွှေဖလားချစ်ချော၏ လူရွှင်တော်နိဒါန်းမှ
 အခုခေတ် မိန်းကလေးတွေများ ခေတ်ကလည်းမီ၊ လှကလည်း လှ
 သလောက်၊ လည်တဲ့နေရာမှာလည်း တော်တော်လည်ကြတယ်ဗျ။ ကျွန်
 တော့်အဖြစ်အပျက်ကိုကြည့်လေ၊ တစ်နေ့ကပေါ့ဗျာ၊ ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်ချုပ်
 ဈေးရှေ့ကားမှတ်တိုင်မှာ ကောင်မလေးတစ်ယောက်ရပ်နေတာ စကပ်က
 လည်း ပေါင်လည်လောက်အထိပဲဖုံးတဲ့ တစ်ထွာသာသာစကတ်ကလေး
 ဝတ်လို့ ချစ်စရာလေးပေါ့ဗျာ။
 ကျွန်တော်လည်း သူ့ကိုကြည့်ပြီး စိတ်ထဲမရိုးမရွှဖြစ်လာတာနဲ့
 အသာကလေး အနားကပ်သွား၊ စိတ်အရဲစွန့်ပြီး 'သမီး၊ သမီးဝတ်ထားတဲ့
 စကတ်လေးကို အပေါ်ဖက်လက်နှစ်လုံးလောက်ဆွဲတင်ပြရင် ဦးလေးမုန့်ဖိုး
 ငါးထောင်ပေးမယ်' လို့ပြောလိုက်တယ်။ 'ဦးလေး တကယ်ပြောတာလား'
 တဲ့။ တကယ်ပေါ့ တကယ်ဆိုရင် အခုချက်ချင်း ပိုက်ဆံငါးထောင်ပေးတဲ့
 ကျွန်တော်လည်း ပိုက်ဆံငါးထောင်ထုတ်ပေးလိုက်ရော၊ ဦးလေးကြည့်ဆို
 စကတ်ကို ဇာတ်ကနဲ့ ဆွဲတင်ပြလိုက်တာ တောက် ပေါင်တံလေးကို ဖွေးနေ
 တာပဲဗျာ၊ ကျုပ်ဖြင့် တံတွေးတောင် မနည်းမျိုချရတယ်။

အဲဒီအချိန်မှာ ကောင်မလေးက ထပ်မေးတယ်။ ဦးလေး ဒီထက် ကောင်းတဲ့နေရာ ကြည့်ဦးမလားတဲ့။ သမီးက ဘယ်နေရာကိုပြမှာလဲဆို တော့ ကျွန်မအူအတက်ပေါက်တုန်းက ခွဲတဲ့နေရာကို ပြမယ်လေတဲ့။ အူ အတက်ပေါက်တုန်းက ခွဲတဲ့နေရာဆိုတော့ ရွာအဝင်လမ်းတောင် ကျော်နေ ပြီဗျ။ တော်တော်မြင်ရခဲတဲ့နေရာပဲ။ အေးကြည့်ချင်တယ် သမီးရယ်ဆိုတော့၊ ကြည့်ချင်ရင် နှစ်သောင်းပေးတဲ့၊ ကျွန်တော်လည်း ဒီလိုအခွင့်အရေးမျိုး ဘယ်လက်လွတ်ခံလိမ့်မလဲ၊ ပါသမျှ ပိုက်ဆံကလေးကို ခြစ်ခြုတ်ပြီး ရော နှစ်သောင်း ပြတော့ဆိုတော့ ဒီနေရာမှာ ပြလို့မရဘူး ဦးလေးရဲ့၊ ဟိုဖက်နား လိုက်ခဲ့မှ ပြလို့ရမှာပေါ့တဲ့။ ဒါလည်း ဟုတ်တာပဲဗျ။ ဗိုလ်ချုပ်ဈေးကားမှတ် တိုင်မှာဆိုတော့ လူတွေက အများကြီးရှိနေတာ၊ မိန်းကလေးဆိုတော့ ရှက်ရှာမှာပေါ့ဗျာ၊ အဲဒါနဲ့ပဲ သူက ရှေ့ကဦးဆောင်သွား၊ ကျွန်တော်က နောက်ကလိုက်၊ ဗိုလ်ချုပ်ဈေးကနေ လေဟာပြင်ဈေးဟောင်းဘက်ကို လျှောက်၊ ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်းမီးပွိုင့်ကိုဖြတ်၊ သွားတက္ကသိုလ်ရောက်ရော၊ တုံ့ခနဲ ရပ်လိုက်ပြီး ဦးလေး၊ ဒီမှာကြည့်၊ အဲဒါ ကျွန်မ အူအတက်ပေါက်တုန်း က ခွဲတဲ့နေရာပဲဆို လက်ညှိုးထိုးပြပြီး ထွက်ပြေးသွားရောဗျာ။

ဘယ်နေရာကို လက်ညှိုးထိုးပြသွားတာလဲဗျ။
ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီးကို လက်ညှိုးထိုးပြသွားတာပါပဲဗျာ။

References

- Larkin, E., 2003. The self-conscious censor: Censorship in Burma under the British, 1900-1939. Journal of Burma Studies, 8(1), pp.64-101.
- McGhee, P.E. and Goldstein, J.H. eds., 1983. Handbook of humor research (Vol. 2). New York: Springer-Verlag.
- Raskin, V. ed., 2008. The primer of humor research (Vol. 8). Walter de Gruyter.
- ချစ်စရာ (၂၀၀၃) ကျွန်တော်သိမိသော လူရွှင်တော်ကြီးများနှင့် ကျွန်တော်နှင့် ခေတ်ပြိုင်လူရွှင်တော်များ၊ ရန်ကုန်၊ စစ်သည်တော်စာပေ။
- ချစ်ဖွယ် (၂၀၁၃) လူရွှင်တော်နိဒါန်း၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ထင်ပေါ်စာပေ။
- ဦးရဲဇွေး (၂၀၁၂) မြန်မာ့ရိုးရာသဘင်အနုပညာ၊ ရန်ကုန်မြို့။

အနုသုတေသနခရီး (သို့မဟုတ်) သုတေသနနှင့် အနုပညာကြား ပေါင်းစည်းခြင်း

ပြည့်စုံအောင်

သုတေသီ၊ ယုံကြည်ရာ အသိပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း

“ကျွန်ုပ်တို့သည် သိပ္ပံမဟုတ်သောခေတ်တွင် နေထိုင်နေကြသည်။
ကျွန်ုပ်တို့ကမ္ဘာတွင် ဆက်သွယ်ဆက်ဆံမှုများ၊ ရုပ်မြင်သံကြားများ၊
စကားလုံးများ၊ စာအုပ်များ စသည်စသည်တို့သည် သိပ္ပံနည်းကျ
မဟုတ်သည်များဖြင့် အသားကျကြီးစိုးနေပြီးဖြစ်ပါသည်။”

ရစ်ချက်ဗိုင်းမင်း၊ သီအိုရီဆိုင်ရာဂျပေဒပညာရှင်

(‘သိပ္ပံဆိုတာဘာလဲ’ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ် နယူးယော့ခ်မြို့တွင်
ကျင်းပသော (၁၅) ကြိမ်မြောက် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာသိပ္ပံဆရာများ နှစ်ပတ်လည်
အစည်းအဝေး တင်ပြမှုမှ ကောက်နုတ်ချက်ဖြစ်သည်။)

နိဒါန်း

အနုပညာများပါဝင်စပ်နှွယ်နေသောသုတေသန (တစ်နည်း) အနု
သုတေသနဆိုသည်ကို နားလည်ခွင့်ရသည်မှာ မိမိအတွက် မကြာလှသေး

ပါ။ သမားရိုးကျသုတေသနများပြုလုပ်နေရာမှ သုတေသနလုပ်ငန်းများတွင် အနုပညာရပ်များထည့်သွင်းအသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဆန်းသစ်သည့်နည်းလမ်းများနှင့် စတင်ပေါင်းကူးထိတွေ့မိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိသည် အနုသုတေသနကို ကျကျနနနားလည်နေသည့် နည်းနာကြေသော အနုသုတေသနပညာရှင်တစ်ဦးအနေနှင့်မဟုတ်ဘဲ လူငယ်လူမှုသုတေသီတစ်ဦးအဖြစ် မိမိတွေ့ကြုံပြုလုပ်ခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံနှင့် အတွေးအမြင်များကို မျှဝေသွားရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

သမားရိုးကျသုတေသနသမား

မိမိသည် အစဦးတွင် သမားရိုးကျသုတေသနသမားတစ်ဦးဟု ဆိုရမည်။ မိမိဆိုလိုသော သမားရိုးကျဆိုသည်မှာ သုတေသနလုပ်ငန်းများကို သိပ္ပံနည်းကျဆောင်ရွက်ပြီးလျှင် သုတေသီတစ်ဦး ဝတ္တရားပြီးမြောက်ပြီဟု မှတ်ယူထားခြင်းကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သုတေသနလုပ်ငန်းဖြင့် အသိသစ်တစ်ခု ဖန်တီးပေးနိုင်လျှင် တာဝန်ကျေပြီဟု ယူဆထားခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ သိပ္ပံနည်းကျဆောင်ရွက်ခြင်းမှလွဲပြီး အခြားအရာများ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်ဟုလည်းမထင်ပါ။ သိပ္ပံနည်းကျနည်းလမ်းများ၏ ဝိသေသနဖြစ်သော 'ယုတ္တိနည်းကျဖြစ်ခြင်း၊ တွေ့ရှိသည့်အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံခြင်း၊ တခြားသုတေသီတစ်ဦးက မိမိသုတေသနကို ပြန်လည်ပြုလုပ်လိုက ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်ရန် စနစ်တကျဆောင်ရွက် မှတ်တမ်းထားရှိခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်တွေ့ရှိချက်များကို အခြားသုတေသီများက ဝေဖန်စောကြောနိုင်ရန် ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေခြင်း၊ တင်ပြခြင်း' ဆိုသည့်အရာများ ပြည့်စုံလျှင် မိမိ သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ် ပြီးမြောက်ပြီဟု မှတ်ယူထားသည်။

သုတေသနဆောင်ရွက်ရာတွင် သုတေသနအကြောင်းအရာပေါ် မူတည်ပြီး သီအိုရီ (သို့) အသိပေါ်အခြေခံပြီး မှန်ကန်မှုရှိမရှိ ဆန်းစစ်သည့် သုတေသနနှင့် သီအိုရီအသစ် (တစ်နည်း) အသိသစ်ဖော်ထုတ်သည့် သုတေသနတို့ရှိရာ ပထမအမျိုးအစားအတွက် လူမှုသုတေသနရပ်ဝန်းတွင် စစ်တမ်းကောက်သုတေသနဖြင့် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပြီး ဒုတိယအမျိုးအစားအတွက် လူတွေ့မေးမြန်းခြင်း၊ အုပ်စုဖွဲ့ဆွေးနွေးခြင်း၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း အစရှိသည့်နည်းလမ်းများ အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ မိမိသည်လည်း လူမှုသုတေသီတစ်ဦးဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ယင်းနည်းလမ်းများကိုပင် သုတေသနနည်းနာနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခဲ့သူတစ်ဦးလည်းဖြစ်သည်။

သုတေသနလုပ်ငန်း၏ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သော သုတေသနစာတမ်းဖတ်ကြားခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း သတ်မှတ်ထားသည့်နည်းဘောင်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ရသည်။ စာမျက်နှာအရေအတွက်၊ ထည့်သွင်းရမည့်ခေါင်းစဉ်စသည်တို့ကို စနစ်တကျသတ်မှတ်

ထားပြီးဖြစ်သည်။ သုတေသီတစ်ယောက်အနေနှင့်လည်း အများလက်ခံထားသည့် နည်းနာပုံစံများဖြင့် ဖော်ပြကြရသည်။ မိမိသည်လည်း လူမှု သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ယင်းနည်းလမ်းများဖြင့် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ မိမိ၏ 'အသိသစ်ဖန်တီးမှုတွင် သိပ္ပံနည်းကျနည်းနာများကို လိုက်နာခြင်းအားဖြင့် အများလက်ခံနိုင်သော အမှန်တရားတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်မည်'ဟု ယုံကြည်လျက်ရှိပါသည်။

သုတေသနနှင့်အနုပညာပေါင်းစပ်မည့်အစီအစဉ်

သုတေသနဆောင်ရွက်ရာတွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများ သိပ္ပံနည်းကျစနစ်တကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးသည် အရေးကြီးသကဲ့သို့ ယင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ငွေကြေးအထောက်အပံ့ရရှိရေးသည်လည်း အရေးကြီးသည့်အချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်းက သုတေသနအထောက်အပံ့ပေးရေး အစီအစဉ်တစ်ခုကို မိတ်ဆက်ပေးရန် မန္တလေးတွင် အစီအစဉ်မိတ်ဆက်ပွဲတစ်ခု ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။ ယင်းမိတ်ဆက်ပွဲမှ သိရသည်မှာ Global Research Network for Parliaments and People (GRNPP) ကပေးမည့် Parliament and People Grant (P4P Grant) သုတေသနအထောက်အပံ့အကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းအစီအစဉ်၏ ထူးခြားမှုတစ်ခုမှာ သုတေသနလုပ်ငန်းများတွင် အနုပညာရပ်များ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်စေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မည်သို့ပေါင်းစပ်၍ရသည်ဆိုသည့် ဥပမာနမူနာများကိုလည်း ယင်းမိတ်ဆက်ပွဲတွင် ပြသပေးသဖြင့် သိရှိခွင့်ရရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းတွင် ထူးထူးခြားခြား သတိထားမိသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မပြိမ်းအေးသည့်နေရာများရှိ အမျိုးသမီးများအကြောင်းပြုလုပ်ထားသည့် သုတေသနကို သာမန်တင်ပြခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ကာတွန်းရုပ်ရှင် (Animation) ဖြင့် တင်ပြထားသည်မှာ ကြည့်ရသူအနေနှင့် ထိုအမျိုးသမီးများကို မိမိမျက်စိရှေ့တွင် တွေ့မြင်သကဲ့သို့ဖြစ်စေပြီး တွေ့ရှိချက်များကိုလည်း ပိုမိုခံစားနားလည်စေသည်ကို သတိပြုမိခဲ့ပါသည်။ သို့သည့်တိုင် မိမိဆောင်ရွက်မည့်သုတေသနတွင် အနုပညာများထည့်သွင်းရန်လိုအပ်သည်ဟု ထိထိမိမိလက်ခံသည်တော့မဟုတ်ပါ။

P4P Grant လျှောက်ရန် စဉ်းစားသည့်အခါ ယင်းအထောက်အပံ့၏ အဓိကဦးစားပေးအကြောင်းအရာများ (Main Themes) သည် မိမိသုတေသီအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသည့် 'ယုံကြည်ရာအသိပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း'၏ မူဝါဒများနှင့်ကိုက်ညီနေသည့်အပြင် မိမိစိတ်ဝင်စားရာနယ်ပယ်နှင့်လည်း ညီညွတ်သောကြောင့် သုတေသနအဆိုပြုလွှာတင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ မိမိတို့အတွက် သုတေသနနည်းနာပိုင်း ပြင်ဆင်ရသည်မှာ

မခက်ခဲလှသော်လည်း အနုပညာတစ်ရပ်ထည့်သွင်းရန်မှာမူ ခက်ခဲနေပေသည်။ ထိုခက်ခဲသည့်အထဲတွင် မိမိကိုယ်တိုင်က သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အနုပညာဖန်တီးမှုများလိုအပ်သည်ဟု ယုံကြည်မနေခြင်းက နည်းလမ်းရှာဖွေရာတွင် တွန်းတွန်းတိုက်တိုက်ဆောင်ရွက်လိုစိတ် နည်းပါးစေပါသည်။ သုတေသနအဆိုပြုလွှာအတွက် ရှိပြီးသုတေသနများ၊ အသိပညာများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Literature Review) အပါအဝင် သုတေသနနည်းနာနှင့် သုတေသနဒီဇိုင်းတည်ဆောက်ခြင်းတို့ကို သုံးလခန့်အချိန်ယူပြီး ပြင်ဆင်ခဲ့သော်လည်း အနုပညာနှင့်ပေါင်းစပ်မှုကိုမူ ပေါ့ပေါ့တန်တန်သာသုံးသပ်ခဲ့ပြီး သုတေသနအဆိုပြုလွှာတွင် လိုအပ်ချက်အရပါသည်ဆိုရုံမျှသာ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

မိမိတို့၏သုတေသနအဆိုပြုလွှာသည် နောက်ဆုံးတွင် အထောက်အပံ့ပေးရန် အတည်ပြုနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ မိမိအတွက် အနုပညာသုတေသနသည် ပထမဦးဆုံးဖြစ်သလို ပထမဆုံးအကြိမ်တွင် အောင်မြင်မှုမရရှိခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ မရွေးချယ်ခဲ့မှုအတွက် ဘုတ်အဖွဲ့မှ မရွေးချယ်ရသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းများကို ပြောပြသည်။ မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ပြန်လည်သုံးသပ်မိသည်။ တင်ပြခဲ့သည့် သုတေသနအဆိုပြုလွှာသည် အသိပညာလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ပြီး သုတေသနပြုလုပ်ရန် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းပြသနိုင်ခဲ့သော်လည်း အနုပညာရပ်တစ်မျိုးမျိုးကို ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်မှုတွင်မူ အားနည်းချက်များစွာရှိပြီး ယင်းသို့ပေါင်းစပ်မှုကိုဖော်ပြရာတွင်လည်း အမှန်တကယ်လိုအပ်ပြီး သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည့်အကြောင်း ပေါ်လွင်စွာမဖော်ပြနိုင်ခြင်း၊ အနုပညာ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပါသည်ဆိုရုံသာ တင်ပြထားခြင်း အစရှိသည့်အချက်များကြောင့် ရွေးချယ်ခြင်းမပြုကြောင်း သုံးသပ်မိသည်။ အတိုချုပ်ပြောရလျှင် သိပ္ပံနှင့် အနုပညာပေါင်းစပ်ပြီး ဆန်းသစ်ထိရောက်သော အနုပညာသေစနများ ထွက်ရှိလာမည်ကို ယုံကြည်မနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ဟုဆိုရမည်။

အနုပညာရပ်များနှင့် သိပ္ပံသုတေသနတို့ပေါင်းစပ်မှုကို နားလည်လာခြင်း

အနုပညာသုတေသနကဏ္ဍတွင် ပထမအကြိမ် မအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းက သိပ္ပံနှင့်အနုပညာရပ်များပေါင်းစပ်ပြီး အတူဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်မှုကို ပိုမိုတွေးစေခဲ့သည်။ ပထမဦးဆုံးအတွေးရောက်မိသည်မှာ သုတေသနတစ်ခု၏ ထွက်ကုန်ဟုဆိုနိုင်သော သုတေသနအစီရင်ခံစာ (သို့) စာတမ်းများဖြစ်သည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာနှင့်စာတမ်းများကို မည်သူတွေဖတ်သနည်း...။ သုတေသီတွေဖတ်သည်ဟု အကြမ်းဖျင်းပြောနိုင်သည်။ သုတေသီတွေအားလုံး ဖတ်သလား ...။ မဖတ်ပါ။ စိတ်ဝင်စားသည့် သုတေသီသာ ဖတ်

မည်။ ထိုနည်းတူပင် စာတမ်းဖတ်ပွဲများကိုလည်း မည်သူတွေ့စိတ်ဝင်စား သနည်း...။ သုတေသီများ၊ လေ့လာသူများဟုသာ ဆိုရပါမည်။ မိမိတို့၏ လူမှုသုတေသနများသည် သုတေသီရပ်ဝန်းနှင့် လေ့လာမှုနယ်အတွက်သာ အသုံးဝင်တော့မည်လား။ လူမှုသုတေသန၏ ဦးတည်အုပ်စုဖြစ်သည့် ပြည်သူလူထုထံ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မရောက်ရှိတော့ဘူးလား။ သုတေသီ တွေမဟုတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများဆီသို့ မရောက်နိုင်တော့ဘူး လား။ ရောက်အောင်ပို့လျှင်ကော မိမိတို့၏ သုတေသနအစီရင်ခံစာများ၊ စာတမ်းများက ၎င်းတို့အတွက် စိတ်ဝင်စားစေမည်လား။ ယင်းအတိုင်းဆို လျှင် မိမိတို့၏ သုတေသနများသည် 'စင်တင်သုတေသနများ' (တစ်နည်း) စာအုပ်စင်များတွင်တင်ထားပြီး အသိတစ်ခုအတွက်သာ လေ့လာရေးသုံး သုတေသနများ ဖြစ်နေပေလိမ့်မည်။ ထို့အတွက် သုတေသနအစီရင်ခံစာ ရလဒ်များဖြန့်ဖြူးရာတွင် လူအများနားလည်လွယ်သည့် အရေးအသားများ၊ ပုံစံများ၊ စာဖြင့်ထုတ်ဝေခြင်းသာမဟုတ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်စေမည့် မီဒီယာအမျိုးအစားများ၊ အနုပညာပုံစံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လိုအပ် ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မိမိတို့၏သုတေသနအစီရင်ခံစာနှင့် ရလဒ်ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိမှုများသည် အနုပညာမမြောက်သည့်တိုင် လူသားဆန်မှုတော့ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး သို့မှသာ လူသားများကြားတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိရှိ စေမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယစဉ်းစားမိသည်မှာ အချက်အလက်များ ကွင်းဆင်းစုဆောင်း ခြင်းအကြောင်းဖြစ်သည်။ မိမိ၏အတွေ့အကြုံအရ စစ်တမ်းကဲ့သို့သော သုတေသနမျိုးတွင် အသုံးပြုသည့် မေးခွန်းလွှာသည် လွန်စွာရှည်လျားလေ့ ရှိပြီး ယင်းတို့ကိုကောက်ခံရသည့်အခါ ဖြေဆိုသူ၏ဖြေကြားမှုများအပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုမှာ များစွာမရေရာပါ။ အကြောင်းမှာ မိမိတို့၏နေ့စဉ် ဘဝတွင် ယင်းသို့အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအရာ ၁၀၀ ကျော်လောက်ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်းမေးမြန်းပြီး စကားပြောခြင်းမှာ သဘာဝအတိုင်းမဟုတ် သောကြောင့်ဟုဆိုရမည်။ ၎င်းတို့နှင့်စာလျှင် အရည်အသွေးအခြေပြု သုတေသနများတွင် အသုံးပြုသည့် လူတွေ့မေးမြန်းခြင်းများက လက်တွေ့ စကားပြောသည်နှင့် ပိုမိုနီးစပ်ပြီး နားလည်နိုင်စွမ်းပိုမိုမြင့်မားပေလိမ့်မည်။ သို့သည့်တိုင် ယင်းနည်းလမ်းများသည် သုတေသနပြုသည်ဟူသော စိတ် ခံစားချက်ကိုမဖယ်ရှားနိုင်ဘဲ အင်တာဗျူးနေသည်ဆိုသည့် အနေအထား အရ တုံ့ပြန်ဖြေကြားမှုများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေပါမည်။ ယင်းကဲ့သို့ သော နေရာမျိုးတွင် အနုပညာတစ်ခုခုကိုအသုံးပြုပါက ဖြေဆိုသူကို ပိုမို သက်တောင့်သက်သာဖြစ်စေအောင်၊ အချက်အလက်များ၊ အတွေ့အကြုံ များခံစားချက်များကိုဖော်ထုတ်ပြောကြားလာအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည် ကို သုံးသပ်မိလာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိမိလေ့လာလိုသည့် အကြောင်း

အရာနှင့်ဆိုင်သော ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်၊ သီချင်းတစ်ပုဒ် (သို့) ပုံတစ်ပုံ အစရှိသည်ဖြင့် တစ်ခုခုကိုတင်ပြပြီး ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံ၊ ခံစားချက်များကို ဖွင့်ဟလေ့လာစေခြင်းက များစွာအထောက်အကူပြုစေနိုင်လိမ့်မည်ကို သုံးသပ်မိလာသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် သုံးသပ်မိသည်မှာ သုတေသန၏ ထုတ်ဝေဖြန့်ချိမှုနှင့် အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းတွင်သာမက သုတေသနအတွေးအခေါ်ပိုင်းတွင်လည်း အနုပညာနှင့်လူသားပညာများမှ သီအိုရီများကိုပေါင်းစပ်ပြီး ဆန်းသစ်သော သုတေသနလမ်းကြောင်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု သိရှိလာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအကြောင်းအရာများသည် မိမိ၏အတွေးဆန့်မှုများ၊ စာဖတ်မှုများမှသိရှိလာခြင်းသက်သက်သာရှိသည်။ အတွေ့အကြုံအပေါ်အခြေခံပြီး ဖြစ်တည်လာသော သိရှိနားလည်မှုမျိုးမဟုတ်သေးပါ။

အနုသုတေသနတစ်ခုတွင်ပါဝင်ခြင်း

အနုသုတေသနနှင့်ပတ်သက်ပြီး အထက်တွင်ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အပြန်အလှန်သုံးသပ်နေချိန်တွင် အနုပညာဆိုင်ရာအစီအစဉ်တစ်ခု၌ပါဝင်ရန် အကြောင်းဖန်လာခဲ့သည်။ အင်းဝအနုပညာကျောင်းက ဆောင်ရွက်မည့် 'အနုပညာဖြင့်ပေါင်းကူးခြင်း (Building Bridges Through Art)' အစီအစဉ်တွင် လူမှုသုတေသနကဏ္ဍမှပါဝင်ရန် ကမ်းလှမ်းမှုဖြစ်သည်။ ယင်းအစီအစဉ်အတွက် P4P Grant တင်ရန် ပြင်ဆင်နေခြင်းဖြစ်ပြီး 'မတူကွဲပြားမှုကို သည်းခံနားလည်ခြင်း၊ တန်းတူညီမျှခြင်းနှင့် အားလုံးပါဝင်ခြင်း' ဟူသော ဒီမိုကရေစီရှင်သန်အားကောင်းရေးအတွက် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအရာများအပေါ်အခြေခံပြီး ပြဇာတ်ပုံစံတင်ဆက်ခြင်း အပါအဝင် မြန်မာ့ရိုးရာမြေပိုင်းသဘင်ဖြင့် အနုပညာတင်ဆက်ပြသခြင်းကို ဆောင်ရွက်သွားမည့် အစီအစဉ်လည်းဖြစ်သည်။ ယင်းအင်းဝအနုပညာကျောင်း၏ အစီအစဉ်သည် မိမိ၏မိခင်အသင်းဖြစ်သော 'ယုံကြည်ရာအသိပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း'၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်ထွန်းကားရေးဟူသော ရည်မှန်းချက်ဖြင့်လည်း ကိုက်ညီနေသည့်အပြင် မိမိ၏မအောင်မြင်ခဲ့သော အနုသုတေသနကဏ္ဍကို ပြန်လည်ပါဝင်အားဖြည့်နိုင်မည့် ဒုတိယအခွင့်အရေးလည်းဖြစ်သဖြင့် အနုပညာကျောင်း၏ ကမ်းလှမ်းချက်ကို လက်ခံခဲ့ပါသည်။

ကမ်းလှမ်းချက်ကိုလက်ခံပြီးနောက် 'အနုပညာဖြင့်ပေါင်းကူးခြင်း' အစီအစဉ်နှင့် လိုက်ဖက်မည့် သုတေသနပုံစံကို ဦးနှောက်စားရသည်။ မိမိမှာ အနုသုတေသနတွင် မူကြိုကလေးပမာသာဖြစ်သဖြင့် အနုသုတေသနနည်းနာစာအုပ်များကို ရှာဖွေဖတ်ရှုရသည်။ အနုသုတေသနပုံစံအမျိုးအစားများကို ရှာဖွေကြည့်ရာ အောက်ပါအမျိုးအစားများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

၁။ **အနုပညာအသုံးပြုခြင်းမြန်းရှာဖွေခြင်းသုတေသန (Art-based inquiry)**
အနုပညာတစ်ခုခုကိုအသုံးပြုပြီး အနုပညာကိုဖြစ်စေ၊ အကြောင်းအရာ သဘောသဘာဝများကိုဖြစ်စေ နားလည်သဘောပေါက်အောင် ဆောင်ရွက် သည့် သုတေသနဖြစ်သည်။

၂။ **အနုပညာအသုံးပြုအစီရင်ခံခြင်းသုတေသန (Art-informed inquiry)**
သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ (သို့) တွေ့ရှိသည့်ပြဿနာအပေါ် တုံ့ပြန်ချက် များကို အနုပညာတစ်မျိုးမျိုးအသုံးပြုပြီး အစီရင်ခံတင်ပြခြင်း၊ ဖော်ကျူး ခြင်းဖြစ်သည်။

၃။ **အနုပညာအသုံးပြုဖြေဆိုစေခြင်းသုတေသန (Art-informing inquiry)**
သုတေသီသည် မိမိလေ့လာမည့် အကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်ပြီး လေ့လာဖော်ထုတ်ရာတွင် ပါဝင်သည့်အလေ့လာခံများကို အနုပညာတစ် မျိုးမျိုးအသုံးပြုစေပြီး ဖော်ပြစေသည့် သုတေသနမျိုးဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ပါဝင်သူများက ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်ပြောပြခြင်း၊ ပန်းချီပုံဖော်ခြင်း အစရှိသည် တို့ကို အသုံးပြုပြီး ဖော်ပြစေသည့်သုတေသနမျိုးဖြစ်သည်။

၄။ **အနုပညာဖြင့်ချိတ်ဆက်ပေးခြင်းသုတေသန (Art-engaging inquiry)**
အနုပညာတစ်ရပ်ရပ်ကိုအသုံးပြုပြီး လူများကို ဆွေးနွေးမှုများဖြစ်ပေါ်အောင်၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများဖြစ်ပေါ်အောင် လှုံ့ဆော်ပေးပြီး ယင်း၏အကျိုး ရလဒ်များ (သို့) နောက်ဆက်တွဲဖြစ်ပေါ်မှုများကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။

၅။ **အနုပညာအသုံးပြုသုံးသပ်ခြင်းသုတေသန (Arts-related evaluation)**
အနုပညာတစ်ရပ်ရပ်ကိုအသုံးပြုပြီး ဖြစ်စဉ်တစ်ခုခုကို သုံးသပ်ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုတွင် ကာတွန်းဆရာကို စောင့်ကြည့် သုံးသပ်စေပြီး ယင်းဆွေးနွေးပွဲအခြေအနေကို ကာတွန်းဖြင့် သရုပ်ဖော် သုံးသပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ထိုသို့ အနုပညာသုတေသနအမျိုးအစားများနှင့် ယင်းတို့၏ ဥပမာ သုတေသနများကို လေ့လာကြည့်မိသည့်အခါ အင်းဝအနုပညာကျောင်း၏ အစီအစဉ်တွင် မည်သည့်ပုံစံဖြင့် သုတေသနကဏ္ဍ ပါဝင်နိုင်သည်ကို ရေးရေးမျှသဘောပေါက်လာသည်။ မိမိပြုလုပ်ရမည့် သုတေသနသည် ပြဇာတ်ပေါ်အခြေခံပြီး ယင်းပြဇာတ်တွင် ပါဝင်တင်ဆက်ပြသသည့် အနု ပညာရှင်များ၏ ပြဇာတ်နောက်ခံအကြောင်းချင်းရာအပေါ် နားလည်မှု၊ ပြဇာတ်ပြုပြီးသည့်အခါ ပရိသတ်များ၏ နားလည်မှု၊ မတူညီသည့် ပရိသတ်

များအကြား ဆွေးနွေးမှုအစရှိသည်တို့ကို လေ့လာမှုပြုနိုင်ကြောင်း သဘောပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် သုတေသနအမျိုးအစားများနှင့်ကြည့်လျှင် အနုပညာအသုံးပြု မေးမြန်းအဖြေရှာခြင်း သုတေသနနှင့် အနုပညာဖြင့်ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း သုတေသနနှစ်မျိုးနှင့် နီးစပ်မှုရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းနှစ်ခုပေါ်တွင်အခြေခံပြီး သုတေသနဒီဇိုင်းတည်ဆောက်ကာ သုတေသနအဆိုပြုလွှာကို ပေးပို့ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အင်းဝအနုပညာကျောင်းနှင့် မိမိတို့ ယုံကြည်ရာအသိပညာပြန့်ပွားရေးတို့ ပူးပေါင်းတင်ပြသည့် 'အနုပညာဖြင့်ပေါင်းကူးခြင်း (Building Bridges Through Art)' အစီအစဉ်သည် P4P Grant ရရှိခဲ့ပြီး အနုပညာဆောင်ရွက်ခွင့် ရရှိခဲ့ပါသည်။

အထောက်အပံ့ရရှိမှု အတည်ဖြစ်ပြီးသည့်အခါ အနုပညာအဖွဲ့နှင့် သုတေသနအဖွဲ့တို့သည် အကြိမ်ကြိမ်တွေ့ဆုံပြီး အနုပညာအစီအစဉ်နှင့် သုတေသနဒီဇိုင်းကို အသေးစိတ်ပုံဖော်ရသည်။ ပထမဦးဆုံး ဆောင်ရွက်ရသည်မှာ ပြဇာတ်ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအဆင့်တွင်ပင် အခက်အခဲများစတင်ကြုံရသည်။ မိမိတို့လေ့လာမှုပြုလိုသည့် အကြောင်းအရာကို ချုံငုံမိမည့် ပြဇာတ်မျိုးရရှိရန်အရေးကြီးသဖြင့် မန္တလေးရှိ နာမည်ကြီးဇာတ်ဆရာများ၊ ပြဇာတ်ရေးသူများထံချဉ်းကပ်ပြီး မိမိတို့အစီအစဉ်အကြောင်း ရှင်းပြကာ ပြဇာတ်ရေးသားပေးရန် ကမ်းလှမ်းရသည်။ မိမိတို့လေ့လာလိုသည့် မတူညီမှုများအား နားလည်သည့်ခံခြင်း (Tolerance)၊ တန်းတူညီမျှမှုရှိခြင်း (Equality)၊ နှင့် အားလုံးပါဝင်ခြင်း(Inclusiveness) ဆိုသည့် အကြောင်းအရာများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနိုင်ငံရေးအခြေအနေများအရ သိမ်မွေ့စွာ တင်ဆက်ပြသရန်လိုအပ်ပြီး မလိုလားအပ်သည့် နိုင်ငံရေးအရ အစွန်းထွက်မှုများမပါဝင်ရန်လည်း လိုအပ်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ယင်းအချက်များနှင့်ကိုက်ညီသော ပြဇာတ်များ အချိန်မီရရှိနိုင်တော့သဖြင့် အင်းဝအနုပညာကျောင်းက ပြဇာတ်ကို ကိုယ်တိုင်ရေးသားရန် သဘောတူညီခဲ့ပြီး အစီအစဉ်၏ အချိန်သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။

ပြဇာတ်ရရှိလာသည့်အခါ ယင်းပြဇာတ်အပေါ်အခြေခံပြီး ပရိသတ်များဖြေဆိုရန် မေးခွန်းလွှာပြင်ဆင်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ မေးခွန်းလွှာပြင်ဆင်သည့်အခါတွင်လည်း မိမိတို့ပုံမှန်ပြုလုပ်နေကျ စစ်တမ်းလွှာများကဲ့သို့ ရှည်လျားသည့်မေးခွန်းလွှာများပြင်ဆင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ မြေဝိုင်းသဘင်ဖြစ်သည့်အတွက် လမ်းဘေး ဝဲယာ သို့မဟုတ်၊ ဘောလုံးကွင်းနေရာ အစရှိသည့် လူတိုင်းဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည့် အနေအထားမျိုးတွင် ကျင်းပသည့်ပွဲဖြစ်သည့်အပြင် ပွဲကြည့်ပြီးလျှင် ပြန်ကြမည့်သူများလည်းဖြစ်သည့်အတွက် တိုတိုတုတ်တုတ်နှင့် မိမိသိချင်သည့် အဓိက

အကြောင်းအရာများကိုသာ မေးခွန်းလွှာတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မေးခွန်းလွှာဖြေဆိုရန် ထိုင်ခုံ၊ စားပွဲလည်း ရှိမည်မဟုတ်သည့် အတွက် စာမေးပွဲခန်းများတွင် အသုံးပြုရသည့် စာဖြေဘုတ်ပြားငယ်များကို လည်း ပြင်ဆင်ထားရသည်။ မေးခွန်းလွှာပြင်ဆင်ခြင်းနည်းတူ အုပ်စုဖွဲ့ ဆွေးနွေးခြင်းအတွက်လည်း ဆွေးနွေးမည့်မေးခွန်းများ၊ အကြောင်းအရာ များကို ပြင်ဆင်ထားရသည်။

မြေဝိုင်းသဘင် ကပြဖျော်ဖြေမည့်ခရီးစဉ်မထွက်မီ ပါဝင်ဖျော်ဖြေကြ မည့် အနုပညာရှင်များနှင့် စကားဝိုင်းပြုလုပ်ကာ ၎င်းတို့၏ပြဇာတ် အဓိက အကြောင်းအရာ သဘောသဘာဝနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး နားလည်မှုအခြေအနေ၊ အမြင်သဘောထားနှင့် ဘဝအတွေ့အကြုံခံယူချက်များကို လေ့လာမှတ်တမ်း တင်မှုပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ခရီးစဉ်စတင်သည့်အခါတွင်လည်း အနုပညာအဖွဲ့နှင့် သုတေသနအဖွဲ့တို့ အတူလိုက်ပါဆောင်ရွက်ကာ ကချင်ပြည်နယ်၊ နေပြည် တော်တစ်ဝိုက်နှင့် မန္တလေးဝန်းကျင်တွင် မြေဝိုင်းသဘင်လှည့်လည်ပြီး အနုပညာသမားကို အတူတကွပြုလုပ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပြဇာတ်များ တင်ဆက်ပြသမှုအပြီးတွင် စစ်တမ်းလွှာများကို ပရိသတ်အတွင်းဝေငှပြီး ဖြေစေခြင်း၊ ပရိသတ်အတွင်းမှ ပြဇာတ်အပြီးဆွေးနွေးဝိုင်းတွင် ပါဝင် ဆွေးနွေးလိုသူများကို ဖိတ်ခေါ်ပြီး စကားဝိုင်းဆွေးနွေးမှတ်တမ်းယူခြင်း တို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ပုံမှန်အားဖြင့်ဆိုလျှင် စစ်တမ်းသုတေသနသည် 'Linear process' ဟုခေါ်သော တစ်ဖြောင့်တည်းသွားပြီး ကောက်ချက်ဆွဲ သည့်ဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည့်တိုင် အရည်အသွေးအခြေပြုသုတေသနနှင့် အနု ပညာသမား၏ သဘောဖြစ်သော 'iterative process' ထပ်ခါထပ်ခါ သုံးသပ်သည့်ဖြစ်စဉ်အဖြစ် ယခုအနုပညာသမားတွင် အသုံးပြုထားခြင်းဖြစ် သည်။ ပြဇာတ်တစ်ခါပြသပြီးတိုင်းတွင် စစ်တမ်းကောက်ခြင်း၊ စစ်တမ်း အဖြေများကိုကြည့်ရှုပြီး ပြဇာတ်လိုအပ်ချက်များရှိပါက ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ပြဇာတ်ပြောစကားများ အားနည်းပါက ဖြည့်စွက်ခြင်း၊ နောက်တစ်ကြိမ် ပြဇာတ်ပြသခြင်း၊ စစ်တမ်းကောက်ခြင်း ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဟူသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို အနုပညာသမားခရီးစဉ်တစ်လျှောက် ပြုလုပ်ရခြင်းဖြစ် သည်။ ခရီးစဉ်မထွက်မီတွင် အခြေခံစဉ်းစားချက်ခြင်းမတူညီသည့် အနုပညာ သမားများနှင့် သုတေသနသမားများဖြစ်သည့်တိုင် ခရီးအတူထွက် တင်ဆက် ဖျော်ဖြေမှုများဆောင်ရွက်ရင်း ရည်ရွယ်ချက်သည် တစ်သားတည်းဖြစ်လာ သည်။ အနုပညာအဖွဲ့ကလည်း သုတေသနအတွက်ကြည့်လာသလို မိမိတို့ သုတေသီများကလည်း အနုပညာအတွက် မြင်ပေးတတ်လာသည်။

မိမိတို့ 'အနုပညာဖြင့် ပေါင်းစည်းခြင်း (Building Bridges Through Art)' အစီအစဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ပြည့်မီခြင်းရှိမရှိမှာမူ ယတိပြတ်ပြော ရန် ခက်ခဲလှပေမည်။ သုတေသနပြုချက်များသည်လည်း သပ်ရပ်သည့်

ဒီခိုင်း၊ ခိုင်လုံသည့်နည်းနာဖြစ်မည်မှာ မသေချာလှပါ။ သို့ရာတွင် သေချာသည့် အောင်မြင်မှုကား ရှိပေသည်။ သုတေသီများနှင့် အနုပညာသမားများကြား ပေါင်းကူးပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ မိမိအဖို့ ယင်းပေါင်းကူးမှုသည် အနာဂတ်သုတေသနများတွင် အနုပညာရပ်တစ်မျိုးမျိုးကို အသုံးပြုပြီး ဆောင်ရွက်သွားစေရန် ခိုင်မာသည့် အားအင်တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေစေပါမည်။

နိဂုံး

အနုပညာသမားများကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ရခြင်းသည် အသိအမှတ်ရှာဖွေသည့် သုတေသနလုပ်ငန်းတွင် အခြားတစ်ဖက်၌ရှိနေသော ရှုထောင့်တစ်ခုကို မိတ်ဆက်ထိတွေ့ခွင့်ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သမားရိုးကျသုတေသနသမားတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သော မိမိကို အတွေးသစ်၊ အမြင်သစ်၊ ရှုထောင့်သစ်ဖြင့် အနုပညာအား ပေါင်းစပ်ပုံဖော်ရန်၊ ဖောက်ထွက်စဉ်းစားရန် ဖြစ်စေခဲ့သည့် အနုပညာသမားအစီအစဉ်၊ ယင်းအစီအစဉ်တွင် ပါဝင်သော အနုပညာသမားမိတ်ဆက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများအတွက် ကျေးဇူးများစွာတင်ရပါသည်။ မိမိသည် လူမှုသိပ္ပံသုတေသီတစ်ဦးအဖြစ်သာ အဓိကရှိနေမည်ဖြစ်သဖြင့် အနုပညာများကို လှိုင်လှိုင်သုံးရသည့် အနုပညာသမားများကို ရေရှည်တွင် လုပ်ဆောင်ရန် ဦးစားပေးအဖြစ်မထားရှိသော်လည်း၊ မိမိပြုလုပ်သည့် သုတေသနများကိုကြည့်ရှုရာတွင် အနုပညာသမားရှုထောင့်များမှလည်း ထည့်သွင်းကြည့်ရှုမိမည်ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံးဆိုလျှင် အနုပညာအသုံးပြုအစီရင်ခံခြင်းသုတေသန (Art-informed inquiry) ကဲ့သို့သော အနုပညာသမားပုံစံမျိုးကိုတော့ မိမိ၏ သမားရိုးကျသုတေသနလုပ်ငန်းများနှင့် ပေါင်းကူးချိတ်ဆက်ကာ နောက်ဆုံးထွက်ကုန်များဖြစ်သည့် သုတေသနအစီရင်ခံစာများ၊ သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို အနုပညာရှင်များနှင့် ဆက်လက်ပူးပေါင်းပြီး ဦးတည်ရာ ပြည်သူလူထုနှင့် ပေါင်းကူးပေးမိနေဦးမည်ဖြစ်သည်။

သိပ္ပံနည်းကျခြင်းကို အသားကျ နားလည်သည့်သူ အနည်းအကျဉ်းသာရှိသည့် ကမ္ဘာမြေတွင် လူသားအများစုထံ မိမိပေးချင်သည့်အသိ တွေ့ရှိချက်များရောက်ရှိလိုလျှင် လူအများစု၏နေ့စဉ်ဘဝတွင် နေသားတကျ ရှင်သန်နေသည့် လူသားဆန်မှု (တစ်နည်း) အနုပညာဆန်မှုနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုကာ ဖြန့်ဝေနေရပါဦးမည်။ သိပ္ပံနည်းကျတွေ့ရှိချက်များကို လူအများထံ အနုပညာအသုံးပြုပြီး ထိတွေ့ပေါင်းကူးစေရပါဦးမည်...။ သိပ္ပံနည်းကျ နည်းလမ်းများတွင် အနုပညာများကို ထည့်သွင်းပေါင်းကူးစေရပါဦးမည်...။ အနုပညာသမား ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေရဦးမည်ဖြစ်ပါသည်...။ ဤသည်ပင် မိမိ၏ အနုပညာသမားခရီးဖြစ်သည်...။ ဤသည်

အနုပညာဆိုင်ရာ (သို့မဟုတ်) သုတေသနနှင့် အနုပညာကြား ပေါင်းစပ်ခြင်း

ပင် သုတေသနနှင့်အနုပညာတို့ကြား ပေါင်းစပ်ကြည့်ခြင်းဖြစ်သည်...။
ဤသည်ပင် အနာဂတ်သို့ ဆန့်ထွက်နေဦးမည့် ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်...။

Reference:

- (1) A Practical Guide to Art-related Research by Maggi Savin-Baden and Katherine Wimpenny(2014)
- (2) Social Science Research: Principles, Methods, and Practices by Anol Bhattacharjee (2012)

မျှော်လင့်ခြင်း အချက်အလက်များ

ဖြူမွန်

လူဆိုသည်မှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း ရပ်တည်နေထိုင်၍ရသော သတ္တဝါမဟုတ်ပါ။ လူတစ်ဦးချင်း တွေ့ကြုံရသော အနေအထားများ၊ အဖြစ်အပျက်များ၊ အချင်းအရာများအားလုံးကို စုစည်းပေါင်းဖွဲ့လိုက်သည့်အခါ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးသဘောများ သက်ဝင်သွားပါတော့သည်။

အနုပညာရှင်များသည် မိမိတို့၏ တစ်ကိုယ်ရည်ခံစားချက်များကို အသေးစိတ်ဖွဲ့နွဲ့ခွင့်ရစေသော မော်ဒန်အနုပညာခေတ်ကာလကို ကျော်လွန်လာကြပြီးသောအခါ မိမိတို့၏ခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ပင်မအကြောင်းတရားများဆီသို့ ဆန်းစစ်လာခဲ့ကြပါသည်။ မိမိနှင့်မိမိပါဝင်သော လူမှုဝန်းကျင်အတွင်း လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသောအရာများ အကျိုးသွားများ၏ ရိုက်ခတ်ချက်များအပေါ် အာရုံစိုက်လာခဲ့ကြသည်။ လူမှုရေးပြဿနာများ၏ ရင်းမြစ်အစဆီသို့ ဆန်တက်သွားကြပါတော့သည်။

ကျွန်မအနုပညာဘဝအစမှာပင် မိမိဆိုသည်မှာ မိမိအနီးပတ်ဝန်းကျင်မှန်သမျှ အတွင်းရှိ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီဖြစ်နေကြသော မိမိများအားလုံး ပါဝင်နိုင်သည်ဆိုသော သဘောတစ်ခုကို စတင်သိမြင်လာပါသည်။ လူတစ်ယောက်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း အကြောင်းတရားများတွင် ကာလ၊ ဒေသ၊ ပယောဂများအားဖြင့် စပ်ယှက်ဖွဲ့တည်လျက်ရှိခြင်းအပေါ် ကျွန်မ အနုပညာလက်ရာများ ဖွဲ့စည်းမှုပြုရန် အားသန်လာပါသည်။

လီယိုတော်စတိုင်းက အနုပညာလက်ရာဆိုသည်မှာ လူတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း အကြောင်းများကို ဖော်ပြထားသောအရာဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ ကျွန်မမိတ်ဆွေများ၏အသံများသည် ကျွန်မ၏ လက်ရာများ

ကို များစွာတွန်းအားပေးနေသကဲ့သို့ပင် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်ထားသော သတင်းစာ ပြင်ပက အကြောင်းအရာများသည် ကျွန်မတို့၏ ခံစားချက်အသံ ကို ကိုယ်စားပြုနေသည်ကို သတိပြုလေ့လာခဲ့ရပါတော့သည်။ ထို့အတွက် ကျွန်မတို့အားလုံး၏ စိတ်ခံစားချက်များကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော ကာလ၊ ဒေသ၊ ပယောဂဟူသည့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးအခြေအနေများဆီသို့ ချဉ်းကပ် လေ့လာမှုပြုခဲ့ရပါသည်။

ကျွန်မတို့ရင်ထဲက အသံများ၊ ကျွန်မပတ်ဝန်းကျင်ရှိ မထွက်ပေါ်နိုင် သောအသံများတွင် မည်သို့သောအကြောင်းတွေ ပါဝင်နေသည်ဆိုသည့် အကြောင်းအချက်များအပေါ် ကျွန်မအနေနှင့် အနုပညာဖြင့်သာ ရင်ဖွင့်နိုင် မည်ကိုလည်း နားလည်လာပါသည်။

ကျွန်မတို့ကိုယ်စီမှာ သိမ်းသိုဝှက်ကွယ်ထားရသောအသံများ ဘာကြောင့် ရှိနေကြရပါသလဲ။ ထိုမေးခွန်းအောက်တွင် အကြောင်းတရား များစွာ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုမြို့သိပ်ထားရသောအသံများသည် လွတ်လပ်ခွင့် မရှိခြင်း၊ သာတူညီမျှခွင့်မရခြင်း၊ လူသားတိုင်း မွေးရာပါပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိအပ် သော လူ့အခွင့်အရေးများဆုံးရှုံးခြင်းစသည့် ပင်မပြဿနာများမှ ကျွန်မ တို့ကို နာကျင်ကိုက်ခဲနေစေရာမှ တိတ်တဆိတ် ငိုညည်းနေသော အသံများ မဟုတ်လား။ ကျွန်မသည် မိမိကိုယ်တိုင်မှစတင်ကာ ကျွန်မ ပတ်ဝန်းကျင် တစ်ခုလုံးဆီမှ အကြောင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းရပါတော့သည်။ ကျွန်မ၏ Hope Series ဖြစ်သည့် ဒစ်ဂျစ်တယ်အနုပညာလက်ရာများသည် ကျွန်မပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အဖြစ်အပျက်အနေအထားများလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်မပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဆင်းရဲတွင်းမှ ရုန်းမထွက်နိုင်ကြသော မိတ်ဆွေများစွာရှိနေကြသည်။ ကျွန်မတို့ နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးလမ်းစဉ်အဖြစ် ချမှတ်ထားသော ပါတီလမ်းစဉ်သဘောတရားသည် ဖတ်ကြည့်လိုက်လျှင် ပြည့်စုံလျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံအတွင်းတွင် ငတ်မွတ်ဆင်းရဲမွဲတေမှုက ဘာကြောင့် ကြာလေဆိုးလေ ဖြစ်နေခြင်းသည် နိုင်ငံသားများအတွက် လူသားဘဝ ဖြစ်တည်ခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ လူသားဖြစ်တည်ခြင်း၏ အနှစ်သာရ ဆုံးရှုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲမွဲတေမှုအတိပြီးသူများကို အခြေခံ လူတန်းစားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသဖြင့် အခြေခံလူတန်းစားဆိုသည့် သဘောတွင် မည်သည့်အချက်အလက်များရှိသည်ကို ပထမလေ့လာရပါ တော့သည်။ တောင်သူလယ်သမားများနှင့် အလုပ်သမားများသည် ကျွန်မ တို့နိုင်ငံ၏ အခြေခံလူတန်းစားများဖြစ်သည်။ ကျွန်မတို့နိုင်ငံတွင် လယ် သမားများ မိမိလယ်ယာထွက် စပါးသီးနှံများကို လွတ်လပ်စွာရောင်းချခွင့် သယ်ယူခွင့်မရှိသော ဥပဒေရှိသည်။ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာပို့ဆောင်ခြင်း ကို ဆန်မှောင်ခိုဟူသော ဥပဒေကျော့ကွင်းကို ကွင်းရှောင်ရင်း အာဏာရှိ သော ငွေရှင်များအောက် ခူးထောက်ကျရောက်သွားကြရသည်။ လယ်စိုက် သော တောင်သူလယ်သမားတို့အတွက် တစ်ဝမ်းတခါးမလှနိုင်သော အနေ အထားများ ရှိကြရတော့သည်။ ကန့်သတ်ချက်များသော ဥပဒေကြောင့် အခြေခံလူတန်းစားများ အကျိုးစီးပွားကင်းမဲ့ခြင်းအပေါ် လေ့လာဆန်းစစ် ခြင်း၊ ဥပဒေသည် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားနှင့် အာဏာရှိ ငွေရှင်လူတန်းစား များအတွက် လိုသလို အကာအကွယ်ပေးနေခြင်း၊ အပြကောင်းသော ဥပဒေအတွင်း အခြေခံလူတန်းစားများသည် စစ်တုရင်အကွက်များအတွင်း ရှိ နယ်ရပ်ကလေးများသဖွယ် ဖြစ်နေကြသည်ကို ကျွန်မအနေနှင့် အနု ပညာလက်ရာအားဖြင့် HOPE ဆိုသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် တင်ပြခဲ့ ပါသည်။

အခြေခံလူတန်းစားများဖြစ်သော လယ်သမားများသည် လယ်ယာ မြေဖြင့်သာ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုး အသက်မွေးကြရပါသည်။ သို့သော် အချိန် တစ်ခုတွင် လယ်သမားများသည် လယ်လုပ်သူတိုင်း လယ်ပိုင်နိုင်ရမည် ဟူသော နိုင်ငံတော်၏ကြွေးကြော်မှုအောက်တွင် မိမိပိုင်ဆိုင်လုပ်ကိုင်နေ သော လယ်ယာမြေမှ ထွက်ပေးကြရသည်။ နိုင်ငံနှင့်အုပ်စိုးရုံ လယ်သမား များကိစ္စသည် အကြောက်တရားအောက်ဝယ် အသံတိတ်ရင်း ဘဝများစွာ ကွဲကြွကြရသည်။ မလုံလောက်သော စားဝတ်နေရေးအတွက် မိသားစု အတွင်းရှိဘဝများ အသွင်ပြောင်းသွားကြရသည်။ မြို့ပြလူနေမှုဘဝများထဲ တိုးဝင်ရောက်ရှိ လာကြရတော့သည်။ ရေခဲရေရောင်းသူ၊ ရေခဲချောင်း ရောင်းသူ၊ အများသုံးအိမ်သာစောင့်သူ၊ ပလတ်စတစ်ကောက်သူ၊ ခိုစာ ရောင်းသူ၊ ဆိုက်ကားနင်းသူ၊ ရှူဆေး၊ အချဉ်ပေါင်း၊ ဆေးလိပ်၊ မဲနယ်

စသည့် တိုလီမိုလီပစ္စည်းများ တစ်ကိုယ်ရည် လှည့်လည်ရောင်းနေသူ၊ ကြောင်ဆေး၊ ငှက်စာရောင်းသမား စသည့်အလုပ်များဖြင့် မြို့ပြဘဝတွင် ကျင်လည်နေကြရပါတော့သည်။ မြေကြီးက ရွှေသီးရမည်ဟူသော ဆောင်ပုဒ်သည် အသံတဖြည်းဖြည်းတိုးကာ ပျောက်သွားတော့သည်။ ထိုပျောက်သွားသော အသံထဲတွင်ရှိသည့် ကြေကွဲဖွယ်ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ ထွက်ပေါ်နိုင်ခြင်း မရှိသည့် အသံတိတ်ရုပ်ပုံလွှာများကို ကျွန်မ စူးစမ်းရှာဖွေစုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုရုပ်ပုံလွှာများသည် ကျွန်မ၏ HOPE တွင် ထင်ရှားစွာရှိနေသော ကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဆင်းရဲတွင်းနက်သော တောင်သူလယ်သမားများသည် မြို့ပြဘဝကို လှမ်းတက်လာလိုကြပါတော့သည်။ ကျောင်းမပြည့်စုံသောရွာမှ ကျောင်းသားလေးများသည် ရွာကူးကာ ကျောင်းတက်ဖို့ ခက်ခဲနေကြသည်။ သူတို့လေးများသည် မြို့ပြမှ အလုပ်သမားစုဆောင်းရန် ရောက်လာသူများနှင့် လိုက်ပါကာ မြို့သို့ရောက်လာကြသည်။ အချို့ကလေးငယ်များ မြို့ပြတွင် ကလေးအလုပ်သမားလေးများအဖြစ် အလုပ်လုပ်ကြရတော့သည်။ အစပျိုးရုံ မူလတန်းပညာရေးမှူးနှင့် သူတို့၏ပညာရေးကို အဆုံးသတ်လိုက်ကာ မြို့ပြများတွင် ဈေးအကူအရောင်းသမားလေးများ၊ စားသောက်ဆိုင် စားပွဲထိုးများ၊ အိမ်တွင်းလက်မှုလုပ်ငန်းများ စသည်တို့တွင် ကျင်လည်ကြရပါတော့သည်။ ကျောင်းပညာနှင့်ဝေးကွာသော အနေအထားတွင် အတတ်ပညာတစ်ခုခုလည်း မပြည့်စုံသေးဘဲ ခွန်အားကိုသာ အသုံးချရသည့် လုပ်အားသက်သက်ကိုသာ အားထုတ်လုပ်ကိုင်ရသော ကလေးငယ်များ၏ ရှေ့ရေးသည် မည်ကဲ့သို့ ချောမွေ့လာနိုင်ပါတော့မည်လဲ။ ကျွန်မ၏ HOPE တွင် ကလေးငယ်များ၏အနေအထားကို ဖော်ပြထားခဲ့ပါသည်။

ရှေးရိုးအစဉ်အလာအားကြီးမှုကြောင့် ကျွန်မသူငယ်ချင်းတစ်ယောက် ဆယ်တန်းအောင်သော်လည်း မိဘများက မိန်းကလေးဆိုတာ မိဘမျက်စေ့ အောက်က အပျောက်ခံလို့မဖြစ်ဟူသော အယူအဆကြောင့် ကျောင်းဆက် မတက်ဖြစ်တော့သည်ကို အမှတ်ရမိသကဲ့သို့ မိန်းမသားတစ်ယောက် ပညာဉာဏ်ခွန်အား မည်မျှပြည့်စုံသည်ဖြစ်စေ အိမ်ထောင်သည်ဘဝရောက် လျှင် အိမ်ထောင်နှင့်မိသားစုအရေးသည်သာ အဓိကအဖြစ် ဖက်တွယ်ကာ မိမိ၏အရည်အချင်းများ ဖြတ်နံ့လိုက်ရသည်ကို များစွာနမြောရပါသည်။ မြန်မာပြည်အတွင်း အမျိုးသမီးများ မိမိတို့၏အရည်အချင်း ဉာဏ်ပညာကို အိမ်၏ပြင်ပ ကျယ်ပြန့်သော လူမှုဝန်းကျင်တွင် အသုံးချပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကို ကျွန်မဖော်ထုတ်လိုသဖြင့် ကျွန်မအနေဖြင့် ရှေးရိုးဓလေ့လွှမ်းမိုးမှု အနေ အထားကို လေ့လာရပါသည်။ 'သားကိုသခင် လင်ကိုဘုရား'ဟူသော အစဉ် အလာအောက်တွင် မိန်းမသားတို့၏ အရည်အချင်း အသိဉာဏ်ပညာများ အဟောသိကံ မဖြစ်နိုင်စေရန် ကျွန်မတွေ့ရှိရသည့် မိန်းမသားတို့၏ အနေ အထားကို The Polite Wave အမည်ရှိ အနုပညာလက်ရာများတွင် ထည့်သွင်း တင်ပြခဲ့ပါသည်။

အနုပညာရှင်များသည် မိမိတင်ပြလိုသော အကြောင်းချင်းရာများ အချက်အလက်များအတွက် မိမိပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အဖြစ်အပျက် အနေအထား တို့၏ အရှိသဘောကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်အောင် ကြိုးစားချဉ်းကပ်ကြရ ပါသည်။ Contemporary Art အနုပညာဆိုသည်မှာ ခေတ်ပြိုင် လူမှု ဝန်းကျင်အနေအထား၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး စီးပွားရေး စသည်များနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်ပါသည်။

အတတ်ပညာပိုင်းတွင် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ် များပြားစွာရှိသော်လည်း အကြောင်းအရာအားဖြင့် ခိုင်မာအောင် တည်ဆောက်ရပါသည်။ ထိုသို့ အကြောင်းအရာများ ခိုင်မာစေရန် သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းသည် အရေးကြီးသော အခြေခံအချက်ဖြစ်ပါသည်။

ပညာအလင်းပွင့်မြန်မာသုတေသနဖောင်ဒေးရှင်း၏ အခြေခံ သုတေသနနည်းနာသင်တန်းမှ စနစ်တကျဖြင့် သေချာခိုင်မာသော သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း နည်းစနစ်များကို တက်ရောက်ခွင့်ရသည်မှာ ကျွန်မအတွက် ကံကောင်းခြင်း တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အနုပညာအလုပ်အတွက် တိကျခိုင်မာ၍ စနစ်ကျသော သုတေသနတစ်ခု မည်သို့ပြုလုပ်ရမည်ကို သိရှိနားလည်လာရပါသည်။ အနုပညာအတွက် သုတေသနသည် အလွန်အရေးပါသလို သုတေသနပြုထားသည့် ခိုင်မာသည့် အချက်အလက်ကောင်းများသည်လည်း အနုပညာအဖြစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းမှုပြုလျှင် စိတ်ဝင်စားဖွယ် အနုပညာလက်ရာများ ထွက်ပေါ်လာမည်မှာ အသေအချာဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်မတို့အနေဖြင့် ကောင်းမွန်သော လူမှုဘဝအခြေအနေ၊ ကောင်းမွန်သော ပညာရေးစနစ်၊ ကောင်းမွန်တိုးတက်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ကျွန်မတို့သည် ကျွန်မတို့၏ အနေအထားအမှန်ကို အရှိကို အရှိအတိုင်းသိထားမှ အမှားများကို ပြင်ဆင်နိုင်မည်ဖြစ်သလို လိုအပ်ချက်များကိုလည်း စနစ်တကျဖြည့်ဆည်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသည်မှာ ကျွန်မတို့အားလုံး၏ မျှော်လင့်ချက်ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို ကဗျာအဖြစ် ရေးမိခြင်း

မောင်ဆောင်းခ

လွန်ခဲ့သောနှစ်ကာလများဆီကို ပြန်ကြည့်သောအခါ စစ်အာဏာရှင် စနစ်အောက်က မြန်မာနိုင်ငံသည် သုတေသနပညာရပ်တို့နှင့် ဝေးကွာခဲ့ရသည်။ သို့သော် ယခုအချိန်တွင်မူ လူတိုင်းက သုတေသနလုပ်ငန်းကို စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ အလေးထားလာကြသည်။

အနုသုတေသနအကြောင်းမပြောခင် သုတေသနလုပ်ငန်းနှင့် ကျွန်တော်တို့ ဆက်နွှယ်မှုအကြောင်းကို ဦးစွာတင်ပြလိုပါသည်။ ကျွန်တော် ထောင်ကပြန်လွတ်လာပြီး ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေပြင်ဆင်နိုင်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သည့်အခါ ယင်းဥပဒေရှိ မည်သည့်ပုဒ်မများကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ကြောင်းကို အရင်ဆုံး သုတေသနပြုလုပ်ရန် စဉ်းစားမိသည်။ ကျွမ်းကျင်သည့်ဥပဒေပညာရှင်များ၊ အိုင်တီပညာရှင်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးပညာရှင်များထံ ချဉ်းကပ်ကာ လိုအပ်သည့် မေးခွန်းများကိုမေးရသည်။ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေဖြင့် တရားစွဲဆိုထားသည့်အမှုများကို မှတ်တမ်းတင်လေ့လာရသည်။ ဆက်စပ်သည့်ဥပဒေများကို ဖတ်ရှုမှတ်သားရသည်။ စသည်ဖြင့် သုတေသနလုပ်ငန်းကို စတင် ရူးသွပ်လာခဲ့သည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေပြင်ဆင်ချက်ကို သမ္မတက အတည်ပြုခဲ့ပြီးနောက်တွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်

ကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ထားသည့် အခြားဥပဒေများကိုပါ ပြင်ဆင်ရန် ဆက်လက် ကြိုးစားချင်လာသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ တွင် အသံအဖွဲ့ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အသံအဖွဲ့သည် သုတေသန အခြေပြုထားသည့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသည့် လူငယ်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး ဥပဒေများပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်ရေးအတွက် သုတေသနစာတမ်းများကို အခါ အားလျော်စွာ ထုတ်ပြန်လျက်ရှိပါသည်။

သုတေသနလုပ်ငန်းတွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များ အရေးကြီးသကဲ့သို့ အဆိုပါတွေ့ရှိချက်များကို မည်ကဲ့သို့တင်ဆက်ပြသမည်နည်း ဆိုသည့် အပိုင်းသည်လည်း အရေးကြီးပြန်သည်။ ထွက်ရှိလာသည့် အစီရင်ခံစာများ သည် စာသားများအတုံးလိုက်၊ အတစ်လိုက်နှင့် သာမန်ပြည်သူ နားလည် ရန်ခက်ခဲနေ၍မဖြစ်ပေ။ Graph, Pie chart များဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ ဖန်တီးပေးနိုင်လျှင် တွေ့ရှိချက်များကို လူတိုင်းစိတ်ဝင်စားပြီး အလွယ်တကူ ဖတ်ရှုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ၃ မိနစ်ထက်မပိုသော Video Report များပါ ပြုလုပ်လာနိုင်ပါက ပိုကောင်းပါသည်။

သုတေသီတို့အနေဖြင့် မိမိ၏တွေ့ရှိချက်များကို လူထုစိတ်ဝင်စားမှု မြှင့်တက်လာစေရန် ပိုမိုဆန်းသစ်သော တင်ဆက်ပြသမှုများ ဖန်တီးနေရန် လိုအပ်လှပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် EMReF ၏ သုတေသနအလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် စတင်သုံးနှုန်းပြောဆိုလာသည့် 'အနုသုတေသန' ဆို သည့်အသုံးအနှုန်းကို သဘောကျမိလာသည်။ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ကဗျာ ဆရာတစ်ဦးဖြစ်သည့်အတွက် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို ကဗျာဖြင့် တင်ဆက်နိုင်မလားဟု တွေးမိသည်။ အခက်ကြုံသည်မှာ ကဗျာဟူသည် ထင်သလောက်မရိုးရှင်း။ တစ်ခုခုကိုဖတ်ပြီး အကြောင်းအရာကို ကဗျာ ပြန်ရေးဖို့ဟူသည် ကဗျာဆရာကိုယ်တိုင်၏ရင်ထဲ ထိခတ်မိသွားရန် အရင် လိုအပ်သည်။ ထိခတ်သွားလျှင်ပင် ကဗျာဆရာက အဆိုပါ အကြောင်း အရာကို ကဗျာရေးဖွဲ့ဖို့ ဈာန်ဝင်/မဝင် မသိနိုင်။ အတင်းကြီး ကဗျာလုပ်ရေး ပါကလည်း ကဗျာဓာတ်ပြယ်သွားနိုင်သည်။

သို့သော် ကျွန်တော့်အနေဖြင့် ISP က ထွက်ရှိခဲ့သည့် 'တရုတ်၏ အလွှာစုံဆက်ဆံရေး မဟာဗျူဟာနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပကတိအခြေအနေ' ဆိုသည့် သုတေသနစာတမ်းတစ်စောင်ကိုဖတ်မိပြီး မထင်မှတ်ဘဲ ကဗျာ တစ်ပုဒ်ချရေးခဲ့ဖူးသည်။ 'အနုသုတေသန' ကို သိ၍မဟုတ်ဘဲ စာတမ်း၏ စေ့ဆော်မှုဖြင့် ကဗျာရေးဖြစ်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ပထမဦးစွာ ယင်းစာတမ်း ပါ အကြောင်းအရာအကျဉ်းချုပ်ကို အနည်းငယ် ကောက်နုတ်တင်ပြလိုပါ သည်။

တရုတ်၏အလွှာစုံဆက်ဆံရေးမူဝါဒသည် မြန်မာရေးအခင်းအကျင်း သစ်တွင် အရေးပါလာသည့် အသင်းအဖွဲ့ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် 'ကွန်းရှီ' (Guanxi)

ဟုခေါ်သော အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေးများ တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားများကိုမြှင့်တင်ရန် ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခု ဖန်တီးယူခြင်းသည်။ 'ဆက်ဆံရေးများကိုအခြေပြုပြီး အပြန်အလှန်အကျိုး ပေါင်းကူးဆက်သွယ်သော ကွန်ရက်များ'ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်လေ့ရှိသည့် 'ကွန်းရှီ' သည် တရုတ်စီးပွားယဉ်ကျေးမှုတွင် အခြေတည်သော လူမှုဆက်ဆံရေး အယူအဆ တစ်ခုဖြစ်သည်။

တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုတွင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်က အခြားသူ တစ်ဦးတစ်ယောက်အား အပြန်အလှန်သဘောကိုရှေးရှု၍ မျက်နှာသာပေးခြင်းဖြင့် 'ကွန်းရှီ' အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေးကို တည်ဆောက်သည်။ ထိုသို့ မျက်နှာသာပေးခြင်းအားဖြင့် တစ်ဖက်သားအား အနာဂတ်တွင် ပြန်လည်ကူညီရမည်ဟူသော လူမှုရေးဝတ္တရားကို တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါလူမှုရေးအရင်းအနှီးများကို အသုံးပြုပြီး သတင်းအချက်အလက်နှင့် အရင်းအမြစ်များရရှိစေခြင်းစသောအထူးအခွင့်အရေးများကို လက်လှမ်းမီရန် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထိုနည်းဖြင့် မြန်မာ့လူမှုစီးပွားနယ်ပယ်အသီးသီးမှ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ပြီး အနာဂတ် လူမှုစီးပွားကိုစွန့်ပေးရာ၌ တရုတ်အကျိုးစီးပွားအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။

တရုတ်၏ အလွှာစုံဆက်ဆံရေးမူဝါဒတွင် ဦးတည်ချက် သုံးခု တွေ့ရသည်။ ပထမဦးတည်ချက်မှာ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုစီးပွားနယ်ပယ်အသီးသီးရှိ အရေးပါသောသူများနှင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ကာ တရုတ်၏ပုံရိပ်ကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏စီးပွားရေးနှင့် မဟာဗျူဟာမြောက် စီမံကိန်းများ၌ မြန်မာပြည်သူလူထု၏ထောက်ခံမှုကို ရယူလိုခြင်းဖြစ်သည်။ တရုတ်ခရီးစဉ်များတွင် ပါဝင်သူများ၏ အဖွဲ့အစည်း၊ နေထိုင်ရာဒေသနှင့် နောက်ခံအခြေအနေများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှိသော တရုတ်စီမံကိန်းများ၊ ရပ်ဝန်းလမ်းကြောင်းစီမံကိန်း (Belt and Road Initiative) ကဲ့သို့ အလားအလာရှိသော စီမံကိန်းများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

အဆိုပါစာတမ်းကိုဖတ်ရှုပြီးနောက် စာတမ်းပါ အကြောင်းအရာများကို အခြေခံထားသည့် 'ကွန်းရှီ'ဆိုသည့်ကဗျာကို ရေးဖြစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တွေ့ရှိချက်များအားလုံးကို ကဗျာတစ်ပုဒ်တည်းတွင် သိမ်းကျုံးထည့်သွင်း၍ မရနိုင်ပေ။ ကဗျာဆရာ၏စိတ်၌ စွဲထင်သောအပိုင်းများသည်သာ ကဗျာတွင် ခြေရာထင်ခဲ့ပါသည်။

ကွန်းရှိ (Guanxi)

မျက်နှာသာပေးမှုနဲ့ များယူခဲ့သော မျက်နှာသာပေးမှု။
 လေကြီး/မိုးကြီးတဲ့ဒဏ် ညောင်ပင်လေးက မခံနိုင်ရှာဘူး
 ညွတ်ကျလာတဲ့ ညောင်ကိုင်းကိုထောက်မှီဖို့ရော
 ခြေတစ်ဖက်ပြတ်စစ်သားမှာ ချိုင်းထောက်က မရှိ။
 ခြေအတုတွေပေးပို့လှူဒါန်းသူက
 မြေမြှုပ်မိုင်းတွေကိုလည်း လက်ဆောင်ပေးပြန်တယ်။
 စီမံကိန်းနေရာမှာ ကျောင်းဆောင်သစ်တွေ၊
 လမ်းအသစ်တွေ၊ မိတ်ဆုံစားပွဲတွေ၊ လျှပ်/စစ်မီးတွေ။

ဘယ်လက်ဖြင့်ကျဲသော တစ်ဆုပ်စာ ပေါက်ပေါက်
 ညာလက်ဖြင့်သိမ်းယူခဲ့သော တစ်လှည်းစာ ရတနာ။

ပေါက်ပေါက်တွေထဲက အကြွေစေ့လေးတွေဆီ
 အငမ်းမရ မျက်လုံးများ။ ။

- မောင်ဆောင်းခ
 ဧပြီ၊ ၂၀၁၈

လက်ရှိသုတေသီများကို တိုက်တွန်းလိုသည်မှာ သုတေသနတွေ့ရှိ
 ချက်များကို ကဗျာဆရာ၊ ပန်းချီဆရာ၊ ကာတွန်းဆရာ၊ တေးရေးဆရာ
 စသည် အနုပညာရှင်တို့ထံချဉ်းကပ်ပြီး အရောက်ပေးပို့စေလိုပါသည်။
 အနုပညာ၏သဘောတရားအရ အတင်းလုပ်ကြံဖန်တီး၍ မရသည့်အတွက်
 သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကိုဖတ်ရှုပြီး အနုသုတေသနတစ်ခု ထွက်ရှိလာ
 နိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိကိုတော့ အာမ မခံနိုင်ပေ။ သို့သော် ဖန်တီးဖြစ်ခဲ့သည်ရှိသော်
 မိမိတို့၏တွေ့ရှိချက်များကို အနုသုတေသနအဖြစ် လူထုစိတ်ဝင်စားအောင်
 ထပ်မံတင်ဆက်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးရရှိလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနဖြစ်ဖျား၊ လူသားအနုပညာ

မြတ်သက်သစ္စာ

“အနုပညာသည် သုတေသနမေးခွန်းထုတ်ခြင်းမှအစ၊ သုတေသန လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို ရှင်းလင်းတင်ပြချက်များအဆုံး၊ သုတေသနရဲ့ ဖြစ်စဉ်တိုင်းမှာ မရှိမဖြစ်ပါပဲ။ အခရာလည်းကျတယ်။”

သုတေသနနည်းနာပညာရှင်နှစ်ဦးဖြစ်တဲ့ အော်စတင်နှင့်ဖော်ရီနာ့ရှီ^၁ တို့ရဲ့ အထက်ပါအဆိုကိုဖတ်ရတဲ့အခါ ကျော်စိုးစာပေတိုက်ပိုင်ရှင် ကိုကျော်စိုး ဝင်းကပြောတယ်။ “သုတေသနတွေ့ရှိချက်တွေကို အနုပညာနဲ့ဖွင့်ဆိုတင်ပြ ကြတာတော့ နားလည်လို့ရပါတယ်။ သုတေသနမေးခွန်း (research question) ထုတ်တဲ့အချိန်မှာ အနုပညာ ဘယ်လိုပါဝင်တယ်ဆိုတာကို တော့ သိချင်တယ်၊ ဖတ်ချင်ပါတယ်”တဲ့။

ဆယ်နှစ်ကျော် သုတေသနသက်တမ်းတစ်လျှောက်မှာ ကျွန်တော့် အတွက် အနုပညာအဆန်ဆုံးသုတေသနတစ်ခုကို ကိုကျော်စိုးဝင်းနဲ့တကွ ကျွန်တော့်ရဲ့ သုတေသနနဲ့အနုပညာမိတ်ဆွေတွေ အားလုံးကို ပြောပြချင်ပါ တယ်။ “Border Lives” “နယ်စည်းခံဘဝများ” ဆိုတဲ့ သုတေသန အကြောင်း ပြောပြချင်တာပါ။ “နယ်စည်းခံဘဝများ” ဆိုတဲ့ သုတေသနကို မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ထိုင်း၊ လာအို စတဲ့နိုင်ငံတွေနဲ့ နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေတဲ့နေရာတွေမှာ ပြုလုပ်သွားဖို့ ရည်ရွယ်ထားပါ တယ်။ လက်ရှိမှာတော့ မြန်မာ-တရုတ်နယ်စပ်ဖြစ်တဲ့ ကချင်ပြည်နယ်

^၁ Austin, D., & Forinash, M. (2005). Arts-based inquiry. In B.Wheeler (Ed.), Music Therapy research (2nd ed., pp. 458-471). Gilsum, NH: Barcelona Publishers.

အတွင်းက ဖီမော်နဲ့ မိုင်ဂျာယန်-လွယ်ဂျယ်ဒေသတွေမှာ ကွင်းဆင်းလေ့လာ သုတေသနပြုလုပ်ထားပြီး သုတေသနတွေ့ရှိချက်တွေကို သုတေသန အစီရင်ခံစာနဲ့ ဝတ္ထုတိုသုံးပုဒ်အနေနဲ့ ရေးသားထားပါတယ်။ ဝတ္ထုတိုသုံးပုဒ် ကို သုတေသနအတွင်းရရှိခဲ့တဲ့ "case studies" များကို အခြေခံပြီး စာရေးဆရာမသော်တာအေးလဲ့က ခံစားပုံဖော်ထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဆရာမသော်တာအေးလဲ့ကိုယ်တိုင် သုတေသီတစ်ဦးအဖြစ် ဖီမော်နဲ့ မိုင်ဂျာ ယန်-လွယ်ဂျယ်ဒေသတွေကို သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပြီး အဆိုပါဝတ္ထုတိုများ ကို ခံစားပြုစုခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။

"နယ်စည်းခံဘဝများ" ဆိုတဲ့ သုတေသနရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို ဝတ္ထုတို သုံးပုဒ်အဖြစ် ရေးသားတင်ပြခဲ့လို့ ဒီသုတေသနကို "ဆယ်နှစ်တာ သုတေသန ခရီးရဲ့ အနုပညာအဆန်ဆုံးသုတေသန"လို့ ညွှန်းဆိုခဲ့တာမဟုတ်ပါဘူး။ နိုင်ငံတစ်ခုရဲ့ အစွန်အဖျားနယ်စပ်ဒေသတွေနဲ့ဆိုင်တဲ့ အကြောင်းအရာ တွေ၊ လူသားတွေကိုစည်းခြားထားတဲ့ မြင်နိုင်သော၊ မမြင်နိုင်သော နယ်စည်း တွေ စတဲ့အကြောင်းအရာတွေက ကျွန်တော့်ကို အမြဲစိတ်လှုပ်ရှား ရင်ခုန် စေပါတယ်။

နယ်မြေရပ်ဝန်းတစ်ခုကို ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းတစ်ခုလို သဘောထားခံစား ပြီး ပုံမှန်အတိုင်း သွားလာခရီးဆန်းနေတာ၊ လူအများကို "ငါတို့"ဆိုတဲ့ ခံစားချက်နဲ့ ဆက်ဆံပြောဆိုနေတာတွေဟာ ဘယ်နေရာ၊ ဘယ်လိုအခြေ အနေမျိုးမှာ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဆိုတဲ့ ခံစားချက်၊ ပုံမှန်ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေတဲ့ ခံစားချက်တွေဟာ ယုတ်လျော့သွားသလဲ၊ ပျောက်ဆုံးသွားသလဲ၊ ဘယ် အရာတွေက ဒီလိုဖြစ်စေတာလဲဆိုတဲ့အချက်တွေ။

နောက်တစ်ခါ ကိုယ်မပိုင်ဘူး၊ ကိုယ်နဲ့ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ခြင်း မရှိဘူး၊ ကိုယ်ကစိမ်းတယ်လို့ထင်ပြီး "သူတို့"လို့မြင်တဲ့အခါမှာ ကိုယ်ထင်သလို သူစိမ်းမဆန်ဘဲ ရင်းနှီးနေတာကိုလည်း ထူးခြားဆန်းပြားစွာ တွေ့ရပြန် တယ်။ ပိုစိတ်ဝင်စားစရာကောင်းတာက နိုင်ငံရဲ့နယ်စွန်နယ်ဖျား၊ နယ်ခြား ဒေသတွေဟာ ပဋိပက္ခတွေ့ရှိတတ်ပြီး ဒီဒေသက အကြောင်းအရာတွေဟာ ကျွန်တော်တို့လူအများစု ကြားသိနေရတာတွေနဲ့ ကွဲပြားတဲ့အကြောင်းအရာ တွေ ရှိနေခြင်းပါပဲ။ ဒီအချက်တွေက နယ်စပ်ဒေသတွေ၊ နယ်စည်းတွေနဲ့ ပတ်သက်ရင် ကျွန်တော့်ကို စိတ်လှုပ်ရှားစေပါတယ်။ အတွေးတွေဖြစ်စေပါ တယ်။ ဆင်ခြင်သုံးသပ်မှုတွေ ဖြစ်စေပါတယ်။ ဒီလိုဉာဏ်အလုပ်နဲ့ စိတ် ခံစားချက်တွေ အတူပေါင်းဖက်နှိုးဆော်တာကြောင့် "နယ်စည်းခံ ဘဝများ" ဆိုတဲ့ သုတေသနကိုလုပ်ဖြစ်ခဲ့တယ်လို့ ပြောရမှာပါ။

နယ်ခြား၊ နယ်စပ်၊ နယ်စည်း (border, frontier, boundary) တွေနဲ့ လူသားတွေရဲ့ ဆက်နွယ်မှုဟာ စိတ်ခံစားချက်ကို နှိုးဆွပေးတယ်။ ဒီရပ်ဝန်း တွေမှာ လူအများစုထင်မြင်ယူဆနေတာတွေ၊ ကြားသိနေတာတွေဟာ

လက်တွေ့လူသားဘဝဇာတ်ကြောင်းတွေနဲ့ ကွာဟနေတာတွေရှိတယ်ဆိုတာကို ကျွန်တော်ဘယ်လိုသိရှိလာပါသလဲ။ ဒီအကြောင်းကို ကျွန်တော် ဆက်ပြောရပါလိမ့်မယ်။ ကိုယ်ပိုင်တယ်လို့ခံစားရတဲ့ နယ်မြေရပ်ဝန်းတစ်ခု ဖြစ်ပေမယ့် ကိုယ်နဲ့မတူဘူးလို့ ထင်ခဲ့တဲ့၊ ကိုယ့်ကိုအန္တရာယ်ပြုနိုင်တယ်လို့တောင် ခံစားခဲ့တဲ့သူတွေနေထိုင်တဲ့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့နယ်စပ်တစ်နေရာကို လေ့လာတဲ့ သုတေသနခရီးစဉ်တစ်ခုကအစပြုပြီး နယ်ခြား၊ နယ်စပ်၊ နယ်စည်း စတဲ့အကြောင်းအရာတွေကို လှုပ်လှုပ်ရှားရှား စိတ်ဝင်စားလာခဲ့တာပါ။

၂၀၁၅ ခုနှစ်မှာ "တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမီရေး"ဆိုင်ရာ သုတေသနတစ်ခုကိုအကြောင်းပြုပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းက မြန်မာနဲ့ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နှစ်နိုင်ငံနယ်စပ်ဒေသရပ်ဝန်းတွေဖြစ်တဲ့ မောင်တောနဲ့ ရသေ့တောင်မြို့နယ်အတွင်းက ရိုဟင်ဂျာတွေနေထိုင်တဲ့ရွာတွေကို သွားဖြစ်ဖို့ဖြစ်လာပါတယ်။

ဒီနေရာကိုသွားရမယ်လို့ စသိတဲ့အချိန်မှာ ကြောက်စိတ်ဖြစ်ခဲ့မိတာကို သတိရတယ်။ ဒီနေရာမှာနေတဲ့ "ကုလားတွေနေတဲ့ရွာတွေထဲကို ရောက်သွားရင် ပျောက်ချင်မလှပျောက်သွားနိုင်တယ်"ဆိုတဲ့ အကြောင်းတွေကို ကြားခဲ့ရတဲ့အတွက် မသွားခင်မှာ ကြောက်စိတ်ရှိခဲ့တယ်။ သုတေသနကွင်းဆင်းလေ့လာတိုင်းမှာ ဘယ်တော့မှ စားရေရိက္ခာမသယ်ဖူးပေမယ့် ဒီခရီးအတွက်တော့ ပြင်ဆင်မိတယ်။ ကိုယ်နဲ့တကွ ကိုယ့်အဖွဲ့ဝင်တွေအတွက်ပါ ခေါက်ဆွဲခြောက်နဲ့ ငါးသေတ္တာဘူးတွေ ယူဆောင်ခဲ့တယ်။ တစ်သက်တာမှာ ရိုဟင်ဂျာတွေနေတဲ့ရွာကို ပထမဆုံးအကြိမ်ရောက်ဖူးခဲ့တဲ့နေ့မှာပဲ ကြောက်စိတ်ကိုသယ်ပိုးပြီး ကွင်းဆင်းခဲ့တဲ့ ကျွန်တော်ရဲ့ဝန်ဟာ လျော့ပါးသက်သာသွားခဲ့ပါတယ်။ ရွာအဝင်မြစ်ဆိပ်က နွံတောကိုဖြတ်လျှောက်ခဲ့ရလို့ ရွံ့တွေအခဲလိုက်ပေနေတဲ့ ကျွန်တော်တို့ ခြေထောက်တွေကို ရွာအဝင်ရေကန်တစ်ခုနားမှာ ရေဆေးဖို့စဉ်းစားနေတုန်း ကျွန်တော်ကြောက်ရွံ့ခဲ့တဲ့ ရိုဟင်ဂျာဆိုသူတွေနဲ့တွေ့ရတယ်။ ကျွန်တော်တို့ခြေထောက်တွေ ရေဆေးဖို့ ခွက်တွေလာပေးကြတာပေါ့။ တချို့မိန်းကလေးငယ်တွေကတော့ နှုတ်သီးပါတဲ့ရေကရားတွေယူလာပြီး ကျွန်တော်တို့ခြေထောက်တွေကို ရေလောင်းပေးကြတယ်။

ဒီအချိန်ကစပြီး ခရီးမစတင်မီအချိန်ထက် များစွာပေါ့ပါးတဲ့စိတ်နဲ့ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကိုပြုခဲ့ပါတယ်။ ဓာတ်ပုံတွေ တော်တော်များများရိုက်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားတွေရဲ့ မျက်နှာတွေ၊ မိန်းကလေးတွေ၊ ကလေးငယ်တွေ၊ အဖြူအစိမ်းဝတ်ထားတဲ့ ကျောင်းသားတွေ၊ စာသင်ခန်းထဲက ကလေးတွေ၊ အိမ်ပုံတွေ (အိမ်တွေရဲ့ ထုပ်တန်းမှာ စကားပုံတွေကို ဗမာလိုနဲ့အင်္ဂလိပ်လို လက်ရေးလှလှနဲ့ မြေဖြူနဲ့ရေးထားတာကို မောင်တောက အိမ်တချို့မှာ တွေ့ရတယ်)၊ ဒေသအတွင်းက ဈေးတွေ၊ ရဲကင်းစခန်းတွေ၊

လယ်တောနဲ့ ပုစွန်ကန်တွေ၊ ၁၉၅၅ ကစပြီး ၁၉၈၀ ဝန်းကျင်အထိ ထုတ်ပေးခဲ့တဲ့ မှတ်ပုံတင်တွေစသဖြင့် ဓာတ်ပုံတွေတော်တော်များများ ရိုက်ယူခဲ့တယ်။

ခရီးစဉ်အတွင်းနေ့စဉ်နဲ့အမျှ လေ့လာတွေ့ရှိချက်တွေအရ ခြုံပြီးပြောနိုင်တာတစ်ခုရှိတယ်။ ဒီခရီးစဉ်မတိုင်မီ ဒီဒေသမှာရှိတဲ့သူတွေ၊ အထူးသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာတွေအပေါ်မှာရှိတဲ့ ကျွန်တော့်ရဲ့အသိ (knowledge) ဟာ အလွန်ကို လွဲမှားနေခဲ့ပါလားဆိုတာပါပဲ။ ခရီးစဉ်မတိုင်ခင်က ကြောက်စရာအဖြစ်မြင်ခဲ့တဲ့၊ တရားမဝင်ခိုးဝင်နေထိုင်တယ်လို့မြင်ခဲ့တဲ့ ရိုဟင်ဂျာတွေဟာ တကယ်တော့ မြန်မာပြည်က တခြားသောလူမျိုးများနည်းတူ အေးချမ်းစွာ လုပ်ကိုင်စားသောက်နေကြသူတွေဖြစ်တယ်။ သူတို့မှာ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခဲ့တဲ့ လယ်ယာမြေတွေရှိတယ်။ နေထိုင်ခဲ့တဲ့ အိမ်တွေ၊ ခြံဝန်းတွေရှိကြတယ်။ သာမန်တောရွာတစ်ခုက လူတွေလိုပဲ ဘဝကျောင်းပြီး နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်လာကြတယ်။ သာမန်နဲ့မတူတာတစ်ခုက ရိုဟင်ဂျာတွေဟာ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်အုပ်ချုပ်မှုကို ခံစားခဲ့ရတယ်ဆိုတာပါပဲ။ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုတာကို ဘိုးဘွားမိဘလက်ထက်ကရရှိပြီးမှ အခိုးအငွေတစ်ခုလို လက်လွတ်ဆုံးရှုံးသွားခဲ့ရတဲ့အဖြစ်တွေကိုလည်း စိတ်မကောင်းစွာကြားခဲ့ရတယ်။ မြို့နယ်ကျော်ပြီး ခရီးသွားဖို့မဆိုထားနဲ့၊ ရွာအချင်းချင်းတောင် လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်မရှိတဲ့ သူတို့ရဲ့ဘဝတွေ၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်မရှိတဲ့အတွက် ပညာသင်ကြားခွင့်ဆုံးရှုံးနေတဲ့သူတွေလည်း အများကြီးပါပဲ။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရဖို့အတွက် တောတောင်တွေဖြတ်ပြီး ဘူးသီးတောင်နဲ့မောင်တော ဆေးရုံတွေသွားရလို့ လမ်းမှာအသက်ဆုံးရှုံးရတဲ့ဖြစ်ရပ်တွေ အများကြီး ကြားသိခဲ့ရတယ်။ လုံခြုံရေးအကြောင်းပြချက်နဲ့ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်မရှိလို့ တက္ကသိုလ်တက်ရင်း၊ အထက်တန်းတက်ရင်း ကျောင်းထွက်လိုက်ရသူတွေလည်း တွေ့ခဲ့ပါတယ်။

ခေတ်အဆက်ဆက် အာဏာပိုင်တွေရဲ့ ဖိနှိပ်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဒေသန္တရဥပဒေနဲ့ အုပ်ချုပ်တယ်ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်အောက်မှာ ရိုဟင်ဂျာတွေ ခါးသီးစွာ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရတာတွေကိုလည်း သိခဲ့ရတယ်။ အဆိုးဆုံးကတော့ ၁၉၉၂ ကနေ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အထိ သက်တမ်းရှိခဲ့တဲ့ 'နစခ' ခေတ်လို့ ရိုဟင်ဂျာတွေ ညွှန်းဆိုတဲ့အချိန်တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ကလေးမွေးဖွားခြင်း၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ အိမ်ပြင်၊ အိမ်ဆောက်ခြင်း၊ ကျွဲနွားပေါက်ဖွားခြင်း စတဲ့ကိစ္စရပ်တိုင်းမှာ အာဏာပိုင်တွေကို သတင်းပို့ရပြီး၊ သတင်းပို့တဲ့အချိန်တိုင်းမှာငွေကြေးပေးရတာပါပဲ။ လက်ထပ်ခွင့်နဲ့ အိမ်ပြင်၊ အိမ်ဆောက်ခြင်း တွေအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ယူရပြီး ငွေနှစ်သိန်းမှငါးသိန်းထိ ပေးခဲ့ရပါတယ်။ ငွေပေးပေမယ့် ခွင့်ပြုမိန့်ကို နှစ်နဲ့ချီပြီး စောင့်ဆိုင်းခဲ့ရတာတွေ ရှိပါတယ်။ ဒီဖြစ်ရပ်တွေကိုပြောပြတဲ့ ရိုဟင်ဂျာတစ်ယောက်ရဲ့ စကားတစ်ခွန်းကို အခုအချိန်ထိ အမြဲကြားယောင်နေမိတယ်။

“ကျွန်တော်တို့ဟာ မြန်မာနိုင်ငံမှာ အနိမ့်စားဘဝတွေပါ။ ကျွန်တော် တို့ထက်နိမ့်ကျတာ မရှိတော့ပါဘူး။”

ကျွန်တော်စိတ်မကောင်းဖြစ်မိပါတယ်။ “ကျွန်တော်တို့တွေက အနိမ့်စား ဘဝတွေပါ”လို့ ပြောတဲ့အချိန်မှာ ကျွန်တော် မျက်ရည်ကျမိပါတယ်။ ငါဟာ ဘာလို့ ဒီအကြောင်းတွေ မသိခဲ့ရတာလဲ၊ အတူကွင်းဆင်းလေ့လာကြတဲ့ အခြားသော သုတေသီတွေလည်း မသိကြဘူး။ ငါတို့ဟာ ဒီအကြောင်းတွေ သိမနေခဲ့ကြဘူး။ ငါတို့ဟာ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှာ ခေတ်အဆက်ဆက် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခဲ့ခြားဆက်ဆံခံရလို့ နှလုံးစိတ်ဝမ်းညှိုးလျော်အားငယ်နေတဲ့ ရိုဟင်ဂျာဆိုတဲ့လူတစ်စုအကြောင်း မသိခဲ့၊ မပြောခဲ့ကြဘူး။ ငါတို့ဟာ သူ တို့ကို “ဘင်္ဂါလီ”တွေလို့ခေါ်ပြီး၊ ခိုးဝင်လာသူတွေ၊ လူဦးရေပေါက်ဖွားမှုနှုန်း မြင့်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို လူမျိုးနွဲ့မြို့မယ့်သူတွေ၊ အနောက်တံခါးက ရန်သူတွေ လို့ ပြောခဲ့ကြတယ်။

ဘာကြောင့်ပါလဲ၊ ဘာကြောင့် ဒီလိုဖြစ်ရတာလဲ။

ဒီမေးခွန်းတွေနဲ့အတူ ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ် စတဲ့ဒေသတွေ ကို သုတေသနခရီးဆန်းခဲ့တယ်။ မြန်မာပြည်နဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံရဲ့ နယ်စပ်ဒေသ တစ်ခုဖြစ်တဲ့ ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းက တာချီလိတ်ကိုရောက်တယ်။ နယ်စပ် ဒေသတစ်ခုဖြစ်ပေမယ့် ရခိုင်ပြည်နယ်က မြန်မာနဲ့ဘင်္ဂါလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ နယ်စပ်ဒေသကိုသွားတဲ့ခရီးစဉ်လို စိုးရိမ်ထိတ်လန့်စိတ်တွေ ဖြစ်မနေဘူး။ အချိန်ရရင် နယ်စပ်တံတားကိုကူးပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မယ်ဆိုင်ထဲမှာ လည်ကြ မယ်၊ ဈေးဝယ်ကြမယ် စတဲ့အာရုံတွေသာရှိနေခဲ့တယ်။

တာချီလိတ်မြို့နယ်ထဲက အခါ၊ လားဟူ စတဲ့လူမျိုးတွေနေထိုင်ရာ ရွာတွေကို ကွင်းဆင်းရတယ်။ ဒီဒေသမှာရှိတဲ့ လူတချို့ဟာ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ လည်း ဆွေမျိုးတွေ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ အိမ်တွေရှိကြတာ၊ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ကြတာ၊ မိသားစုတွေထားပြီး နေထိုင်ကြတာတွေလည်း ရှိကြ တယ်။ နယ်စပ်တံတားကနေ ဖြတ်သန်းတာမဟုတ်ဘဲ နယ်ခြား ‘စိုင်’ မြစ် (Sai River) ကို လှေနဲ့ကူးပြီး ဖြတ်သန်းသွားလာကြတာလည်း ရှိကြတယ်။ စိုင်မြစ်ဟာ မြစ်လှေပြောပေမယ့် ချောင်းသာသာပဲရှိပါတယ်။ တာချီလိတ်က စိုင်မြစ်ကိုမြင်တော့ မောင်တောသွားစဉ်ကမြင်ခဲ့တဲ့ နတ်မြစ်ကို ပြန်သတိရ မိတယ်။ စိုင်မြစ်နဲ့နတ်မြစ်ဟာ ကျွန်တော်မြင်ခဲ့တဲ့နေရာက အကွာအဝေး အရတော့ အတူတူလောက်ပါပဲ။ ပေလေးဆယ်၊ ငါးဆယ်ဝန်းကျင်လောက်ပဲ ရှိပါတယ်။ တာချီလိတ်က ဒေသခံတွေဟာ စိုင်မြစ်ကို နိစ္စဓူဝ ကူးလူးဖြတ် သန်းကြတဲ့အကြောင်းကြားတော့၊ မောင်တောက နတ်မြစ်ကို ဘင်္ဂါလားဒေ့ရှ် က ဘင်္ဂါလီတွေဖြတ်ကူးပြီး လယ်ကတတ်ပေါက်တွေကတစ်ဆင့် ပုစွန်ကန် ထဲက ပုစွန်တွေကို ညညဆို လာခိုးတတ်တယ်လို့ ရိုဟင်ဂျာတွေ ပြောပြတာ ကို သတိရတယ်။ ဒီအခါ ဆက်တွေးမိပါတယ်။

နတ်မြစ်ကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကလူတွေဖြတ်ပြီး ဒီဘက်မြန်မာနိုင်ငံထဲ လာတယ်လို့ပြောတော့ စိတ်မသက်မသာဖြစ်ရတယ်။ တာချီလိတ်က ဒေသခံတွေ နယ်စပ်ကိုဖြတ်ပြီး ထိုင်းမှာရှိတဲ့အမျိုးတွေဆီ အမြဲလိုလိုသွား နေတာကျ ဘာမှမဖြစ်သလို ခံစားကြရတယ်။ အမှန်တော့ နတ်မြစ်နဲ့ စိုင်မြစ်တွေဟာ နိုင်ငံနှစ်ခုရဲ့ နယ်နမိတ်အမှတ်အသားမဖြစ်ခင်ကတည်းက ဒီဒေသမှာနေထိုင်တဲ့လူတွေဟာ ဒီလိုပဲ ကူးသန်းသွားလာနေကြမှာလို့ လည်း တွေးမိတယ်။ တာချီလိတ်မြို့နယ်တွင်းက ရွာတွေမှာနေတဲ့ လားဟူ၊ အခါလူမျိုးတွေမှာ ဗမာစကားလုံးဝမပြောတတ်တဲ့သူတွေ အများကြီးရှိ တယ်။ စကားပြန်နဲ့ပဲပြောရတယ်။ ဒီအတွက် ဘာမှ အထူးတလည်မခံစား ရဘူး။ ဒါပေမဲ့ ရိုဟင်ဂျာတွေထဲမှာ ဗမာစကားမပြောတတ်တဲ့သူတွေ တွေ့ တဲ့အခါ သူတို့ဟာ တခြားနိုင်ငံကလာနေကြလို့ ဗမာစကားတောင် မပြော တတ်ကြဘူးလို့ တွေးမိကြတယ်။

ငါတို့ရဲ့အမြင်တွေဟာ ဘာလို့ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုမရှိတာလဲ။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ နယ်ခြားဒေသမှာနေထိုင်တဲ့သူချင်းအတူတူ၊ နယ်ခြားဒေသ ဆိုတာချင်းအတူတူ ဒီအပေါ်မှာရှိတဲ့ ငါတို့ရဲ့ခံစားချက်က မတူကြဘူး။ ခံစားချက်မတူတဲ့အတွက် နယ်စပ်ဒေသတွေအပေါ်မှာထားတဲ့ငါတို့ရဲ့လုံခြုံရေး အမြင်ကိုက မတူကြဘူး။ ရခိုင်ပြည်နယ်က နယ်စပ်ကိုတော့ "အနောက် တံခါး"လို့ တင်စားကြပြီး၊ ဒီအနောက်တံခါး မကျိုးပေါက်ရအောင် အရိုးကို စည်းရိုးလုပ်ကာဖို့တောင် လူတစ်ဦးချင်းစီက ပြောကြတယ်။ တခြားနယ်စပ် တွေမှာ "မနက်အိပ်ယာနိုးလို့ မျက်နှာသစ်ရင် မြန်မာပြည်၊ အပေါ်သွားတာ က တခြားနိုင်ငံ" ဆိုတဲ့အကြောင်းတွေကြားရင်တော့ သဘောကျပြီး၊ ပြုံးရုံ ကလွဲပြီး ဘာမှထူးထူးခြားခြားမခံစားကြဘူး။

နိုင်ငံနယ်နမိတ်တွေ၊ မြေပုံတွေဆိုတာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ တကယ်မျက်မြင် ရှိကြတာမှ မဟုတ်တာ။ နိုင်ငံနယ်နမိတ်တွေ မသတ်မှတ်ခင်ကဆို ဒီနေရာ မှာနေတဲ့သူတွေဟာ အခု တခြားနိုင်ငံဆိုပြီး ခြားထားတဲ့ နယ်နမိတ်နဲ့ တစ်ခြံဝန်းတည်း၊ တစ်ရွာတည်းတောင် နေခဲ့ကြမှာ။ နတ်မြစ်တို့၊ စိုင်မြစ် တို့ကို ကူးပြီးသွားမယ်ဆိုရင် "ငါ ဟိုဘက်ကမ်းက ဘယ်ရွာကို သွားဦးမယ်၊ ဘယ်သူ့အိမ်သွားဦးမယ် စသဖြင့်ပြောပြီး ရိုးရိုးလှေကလေး ဒါမှမဟုတ် ဝါးတံတားလေးလောက်နဲ့ ဖြတ်ကူးပြီးသွားကြမှာ"လို့ တွေးမိပါတယ်။ ဒီလို သဘာဝအတိုင်း နှစ်ရာစုပေါင်းများစွာတည်ရှိခဲ့တဲ့ လူသားဘဝတွေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ ဘာလို့ငါတို့ဟာ ခွဲခြားကန့်သတ်ဆက်ဆံချင် ကြတာပါလိမ့်။

မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ နယ်စပ်ဒေသနှစ်ခုကို လပိုင်းအတွင်းရောက်ရှိခဲ့တဲ့ အတွေ့အကြုံကိုအခြေခံပြီး နှိုင်းယှဉ်ဆင်ခြင်တွေးခေါ်သုံးသပ်မှုတွေဖြစ် လာတယ်။ လူသားချင်းထိတွေ့ဆက်ဆံမှုနဲ့ လက်တွေ့လူသားဘဝတွေဟာ

လူသားတစ်ယောက်ရဲ့ ရှိရင်းစွဲအသိအမြင်နဲ့ ခံစားချက်တွေအပေါ် ပြန်လှန် သုံးသပ်မေးခွန်းထုတ်နိုင်စေခဲ့တယ် (reflection and question yourself)။ ဒီကနေတစ်ဆင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုရှိတဲ့စာပေတွေ (Literature) ကို ဖတ်ရှုဖြစ်ခဲ့တယ်။ နယ်စပ်၊ နယ်ခြား၊ နယ်စည်း (Frontier, border, boundary) စတဲ့အကြောင်းအရာတွေအပေါ် နိုင်ငံတကာပညာရှင်တွေ လေ့လာတွေးခေါ်စဉ်းစားပြီး ပြုစုထားတဲ့စာပေတွေကို ဖတ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရယ်လို့ ကမ္ဘာမှာ အခုမြင်နေရတဲ့ကောက်ကြောင်း မပေါ်ထွန်း ခင်က အကြောင်းအရာတွေကို သိဖို့လိုအပ်လာတယ်လို့ မြင်တဲ့အတွက် သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာစာပေတွေကိုလည်း ဖတ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။

ဒီအခါမှာ နယ်ခြား၊ နယ်စပ်၊ နယ်စည်းနဲ့ဆိုင်တဲ့ အတွေးအခေါ်ပုံစံ (Concepts) တွေကို သိမြင်ရရှိလာတယ်။ ကိုယ့်နဲ့မတူဘူးဆိုတဲ့ ခံစားချက်၊ ထင်မြင်ယူဆချက်တွေကတစ်ဆင့် မမြင်နိုင်တဲ့ “လူမှုနယ်စည်းတံတိုင်း” တွေ လူတွေအချင်းချင်းကြားမှာ ရှိနေကြတယ်။ ဒီလူမှုနယ်စည်းတံတိုင်း တွေကို နိုင်ငံရေးအာဏာရှိတဲ့သူတွေက ပိုမိုသိပ်သည်းအားကောင်း အောင်လည်း တည်ဆောက်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ကြတယ်။ ဒီလူမှုနယ်စည်းတံတိုင်း သိပ်သည်းဆပေါ်မူတည်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ နယ်ခြားဒေသတွေကို စီမံ အုပ်ချုပ်ကိုင်တွယ်မှုတွေကလည်း အမျိုးမျိုးကွဲပြားနိုင်တယ် စတဲ့နယ်ခြား၊ နယ်စည်းပြုခြင်း (concept of boundary making and social boundaries) နဲ့ဆိုင်တဲ့ အတွေးအခေါ်တွေ ရရှိ၊ ပုံပေါ်လာခဲ့တယ်။ ဒီ အတွေးအခေါ်တွေပေါ်မူတည်ပြီး ဒါတွေကို ပိုမိုနားလည်ရှင်းလင်းစေမယ့် သုတေသနတွေပြုဖို့ လိုလာပါတယ်။

ဒီဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးဟာ “နယ်စည်းခံဘဝများ” သုတေသနဖြစ်ထွန်း လာပုံပါပဲ။ “နယ်စည်းခံဘဝများ” ဖြစ်တည်လာတဲ့ မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် ကို ဆန်တက်သုံးသပ်ကြည့်မယ်ဆိုရင် လူသားအချင်းချင်း ထိတွေ့ဆက်ဆံ မှုကနေလာတဲ့ ခံစားနားလည်မှုတွေကို တွေ့ရမှာပါ။ ဒီခံစားချက်တွေကနေ “ရှိရင်းစွဲကိုယ်” ကို ပြန်လှန်သုံးသပ်မှု (self-reflection) တွေ ဖြစ်စေပါတယ်။ ရှိရင်းစွဲကိုယ်ရဲ့အသိ၊ ကိုယ်ရဲ့အမြင်ခံစားချက်တွေကို ပြန်လှန် မေးခွန်းထုတ်မှုတွေ ဖြစ်စေပါတယ်။ နောက်တစ်ဆင့်အနေနဲ့ အခြားသူ တွေလေ့လာပြီး ခံစားချက်၊ တွေ့ရှိချက်တွေကို ဖော်ထုတ်ထားတဲ့ literature (စာပေ) တွေကို ဖတ်ရှုခံစားခြင်းဖြင့် ကိုယ့်ရဲ့ရှိနေတဲ့အတွေးအခေါ်တွေကို ပြန်လည်စုစည်းပုံဖော်နိုင်ပါတယ် (organizing your thoughts, assemble and compose thoughts and finding)။ ပုံပေါ်လာတဲ့ အတွေးအခေါ် အစုအဝေးကို ပိုမိုသေချာနားလည်လိုတဲ့အတွက် ထပ်မံသုတေသနပြုဖို့ ဆောင်ရွက်တဲ့အခါ သုတေသနမေးခွန်းအသေးစိတ်တွေ ပြုစုရပါတယ်။

တကယ်တော့ သုတေသနမေးခွန်းဆိုတာ A-4 စာရွက်ပေါ်မှာ အမေး

စကားလုံးတွေ၊ question mark (?) တွေအနေနဲ့သာတည်ရှိနေတာမဟုတ်ပါဘူး။ ခံစားချက်တွေကတစ်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ အတွေးတွေကိုအခြေခံပြီး ပေါ်ထွန်းလာတာပါ။ သုတေသီအတွက် သုတေသနမေးခွန်းတွေဟာ သူတို့နှလုံးသားတွေမှာ တွဲလွဲခိုနေတဲ့ ခံစားချက်တွေကို အတွေးနဲ့သိယူပြီး အတွေးအခေါ်တွေနဲ့ ပုံဖော်ထားခြင်းပါ။

ပတ်ထရစ်ရှာလဲလ်ဗီ^၂က ပြောတယ်။ "qualitative research" တွေဟာ ဒေတာကောက်ယူပြီး ရေးသားထားရုံမဟုတ်ပါဘူး။ သူတို့ကို သီကုံးရပါတယ်။ သံခုံတီးဝိုင်းတစ်ခုလို သံစဉ်ညှိရပါတယ်။ ပြီးတော့ အထည်တစ်ခုလို ရက်လုပ်ရပါတယ်တဲ့။ ဒါကြောင့် ပတ်ထရစ်ရှာက qualitative research ကို 'ဖန်တီးမှုအနုလက်ရာ' (craft) လို့တင်စားညွှန်းဆိုခဲ့ပါတယ်။ လူသားရဲ့နှလုံးသားက ဖြစ်တည်လာတဲ့ခံစားချက်တွေကို လူသားဥဏ်နဲ့ ဆင်ခြင်သီကုံးရက်လုပ်ခြင်းတွေဟာ သုတေသနတစ်ခုရဲ့ စတင်မြစ်ဖျားခံရာသာဆိုရင် ကျွန်တော်ကတော့ "အနုသုတေသန" လို့အမည်ပေးချင်ပါကြောင်း။

^၂ Leavy, P (2015). *Methods Meet Arts: Art-Based Research Practice*. The Guilford Press, New York.

အနုပညာနှင့် သုတေသန ပေါင်းစပ်ရာဝယ်

သော်တာအေးလဲ့

(၁)

အိုင်အိုဝါတက္ကသိုလ်သို့ နိုင်ငံတကာ စာရေးသားခြင်းအစီအစဉ် (International Writing Program) ဖြင့် ကျွန်မရောက်ရှိခဲ့ပုံကို ပါဝင်ရသော ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် စာဖတ်ပွဲများတွင် တက်ရောက်သူများထံက ကျွန်မ အများဆုံး လက်ခံရရှိခဲ့သည့် မေးခွန်းမှာ သုတေသီတစ်ယောက်၏ဘဝနှင့် စာရေးသူတစ်ယောက်၏ဘဝကို မည်သို့ထိန်းကျောင်းလုပ်ဆောင်ပါသလဲ ဆိုသည့် မေးခွန်းဖြစ်သည်။ တကယ်တော့ စာရေးသူတစ်ဦးအနေဖြင့် သုတေသီဘဝကိုပါ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရသည်မှာ ကျွန်မအဖို့ ကံတရား၏ ဖေးမမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ သုတေသီဘဝကို စာရေးခြင်းအလုပ်က အထောက်အကူပြုသလား၊ စာရေးခြင်းအလုပ်အတွက် သုတေသီဘဝက အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေသလားဟူ၍ ခွဲခြားမပြောနိုင်ပါ။ သည်အလုပ်နှစ်ခုစလုံးသည် ကျွန်မအဖို့ အညမညပစ္စယောအသွင် ဆောင်ပါသည်။

စာရေးခြင်းကိုပါသနာထုံသူ ကျွန်မကို မဂ္ဂဇင်းစာမျက်နှာများပေါ်သို့ မရောက်မီ၊ ဝတ္ထုရှည်များမထုတ်ဝေမီ၊ ဆိုရှယ်မီဒီယာစာမျက်နှာများတွင် တိုတိုထွာထွာစာများ ဟိုဟိုသည်သည် ရေးသားစဉ်တုန်းက ချစ်ခင်လေးစား ရသော စာပေမိဘများက "စာပေဝမ်းစာပြည့်ဖို့ ဖြည့်ဆည်းပါ" ဆိုသည့် သွန်သင်မှုရှိခဲ့ပါသည်။ ကျွန်မအဖို့ မှတ်သားနာခံစရာ စကားပါပဲ။ သို့ပေမယ့် ဝမ်းစာပြည့်မီပြီဟုပြောနိုင်သော အနေအထားတစ်ခုကို သတ်မှတ်နိုင် ရန် ခက်ခဲလိမ့်မည်ဟု ထင်ပါသည်။ သင်ယူမှုသည် မဆုံးနိုင်သော ခရီးရှည် ဖြစ်၏။ သည်လိုနှင့်ပဲ သင်ယူရင်း ကလောင်သွေးရင်း မပြည့်နိုင်သော

အိုးတွင် ဝမ်းစာသိုမှီးရပါသည်။ သည်အခါ လူမှုလေ့လာရေးသုတေသီ တစ်ယောက်အဖြစ် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုခွင့်ရခြင်းက ကျွန်မ၏ စာပေရေးသားခြင်းဝါသနာအပေါ် ထပ်တိုးတန်ဖိုး ဖြစ်လာစေပါသည်။ သုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် လူမှုဘဝအဖုံဖုံကို ရှုမှတ်ရသည့် အခါ ကျွန်မ၏စာရေးဆရာဝိညာဉ်ဟာလည်း အစဉ်အမြဲကပ်ပါလေ့ရှိပါ သည်။ စာရေးသူတစ်ဦးအနေဖြင့် ဇာတ်ကောင်မျိုးစုံ၏ စရိုက်သဘာဝကို နားလည်ခံစားမိအောင် အားထုတ်ရသလို၊ သုတေသနခရီးတွင် ကြုံတွေ့ရ သော မတူညီသော နောက်ခံအကြောင်းအရာနှင့် ဖြစ်တည်သောဘဝမျိုးစုံ ကို လေ့ကျက်မိအောင် ဆင်ခြင်မိပါသည်။ သည်နည်းအားဖြင့် ကျွန်မ၏ သုတေသီဘဝနှင့် စာရေးသူဘဝမှာ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်လျက်ရှိပါသည်။

ဒုတိယမေးခွန်းမှာ စာရေးဖို့ရန်အတွက် အာရုံနှိုးဆော်မှုကို မည်သို့ ဖြစ်စေပါသလဲဆိုသည့်အမေး ဖြစ်ပါသည်။ ကလောင်သက်နည်းသော ကျွန်မသာလျှင်မဟုတ်၊ ရှေ့က စာပေဦးသျှောင်များအပါအဝင် စာရေးသား ခြင်းအမှုပြုသူတို့သည် မိမိ၏ဘဝအတွေ့အကြုံ၊ မိမိနှင့်နီးစပ်သူတို့၏ ဘဝ အတွေ့အကြုံ၊ မိမိ၏လေ့လာသင်ယူမှု၊ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှု၊ နှစ်လို စိတ်ဝင်စားမှုတို့ ဆက်စပ်လျက်ရှိနေသည့် အကြောင်းအရာမှာ ဘဝင်နည်း ကို သိမ်းကျုံးညှို့ငင်သောအခါ အနုရသနည်းအားဖြင့် ဇာတ်လမ်းဆင်၍ တစ်ဆင့်ပြန်လည်ပြောရန် စိတ်အားထက်သန်ကြပါသည်။ ဆင့်ပွားယူ၍ ခံစားရေးဖွဲ့ခြင်းမျှသာဖြစ်ပါသည်။

တတိယအများဆုံး ရင်ဆိုင်ရသည့်မေးခွန်းမှာ သုတေသီတစ်ယောက် ၏တာဝန်တို့တွင် တစ်စုံတစ်ရာကို ရှာဖွေတွေ့ရှိရမည်ဆိုသည့် ရည်မှန်းချက် မှာ ကနဦးကတည်းက ရှိနှင့်ထားသည်။ သုတေသနစာတမ်းများတွင် case study ဟု ကျွန်မတို့ခေါ်ဆိုသည့် ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များ ထည့်သွင်းဖော်ပြ ရတာမျိုး ရှိပါသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များကို အခြေခံပြီး သုတေသန နှင့်အနုပညာပေါင်းစပ်ကာ လူအများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိစေအောင် ဖန်တီး ရေးသားသည့်အခါ ဘာကိုဆိုလိုသည်၊ ဘယ်လိုရလဒ်ကို ဦးတည်သည်ဆို သော ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်နည်းအရ ချဉ်းကပ်သလား၊ လူ၏ခံစားမှုကို ဦးစားပေးသော ပုဂ္ဂလိကဓိဋ္ဌာန်နည်းအရသာ ချဉ်းကပ်သလားဆိုသည့် မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနှင့် တရုတ်နယ်စပ်က မိုင်ဂျာယန်နှင့်ဖီမော်သို့ ၂၀၁၉ ခုနှစ် နှစ်ဦးပိုင်းတွင် သွားရောက်လေ့လာရင်း နယ်စပ်ဒေသက လူနေမှု ဘဝကိုထင်ဟပ်စေသည့် ဝတ္ထုတိုသုံးပုဒ်ကို စုစည်းထုတ်ဝေထားသည့် "နယ်ခြားမိုးတိမ်" စာအုပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး မေးလိုကြခြင်းဖြစ်သည်။

စာရေးသူတို့အနေဖြင့် မိမိစာအုပ်ကနေ စာဖတ်သူကို မျှဝေလိုသော၊ ပြောပြလိုသော အကြောင်းအရာ၊ သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးလိုသော အတွေး အခေါ် အစရှိသဖြင့် ရှိနေတတ်ပါသည်။ သို့ပေမယ့် စာရေးသားမှုကို

အနုပညာတစ်ရပ်အဖြစ် ဖန်တီးသူမှာ ကျောင်းဆရာမဟုတ်သလို၊ တရားဟောဆရာလည်း မဟုတ်ပါ။ သင်ခန်းစာပို့ချနေခြင်းမဟုတ်သလို တရားဓမ္မဟောပြောနေခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။ မိမိမျှဝေလိုသော အကြောင်းအရာကို အနုရသနည်းဖြင့် တစ်စိစိမိမိ နားလည်သဘောပေါက်စေဖို့က အရေးကြီးသည်ဟု ကျွန်မခံယူပါသည်။ စာရေးသူတွင် သူဖန်တီးရခြင်းအတွက် ရည်ရွယ်ချက်ရှိနေသည့်တိုင်အောင် ထိုရည်ရွယ်ချက်၊ ဆိုလိုရင်းကိုရောက်အောင် စာဖတ်သူ၏အတွေးကို ဖြန့်ကျက်စေသောနည်းဖြင့် တစ်စဆီဆွဲခေါ်လာခြင်းမျိုးကိုသာ ပြုသင့်သည်ဟု ကျွန်မနားလည်ထားပါသည်။ စာဖတ်သူ၏မတူညီသော နောက်ခံအကြောင်းအရာ၊ အတွေ့အကြုံ၊ သင်ယူလေ့လာမှု၊ ဆင်ခြင်မှုကိုဦးစားပေးပြီး သူတို့ကို လွတ်လပ်စွာ တွေးမြင်ခံစားစေရင်း စာရေးသူ၏ဆိုလိုရင်းကိုပါ သူ့အလိုလို ခြုံငုံသဘောပေါက်သွားစေခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ “ဘယ်ကစကားလုံးဟာ ဘာကိုပြောချင်တာ၊ ဘယ်အဓိပ္ပာယ်မျိုးမဟုတ်ပါဘူးဆိုတာတွေ ရှင်းပြနေရတာကိုပဲ ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ရဲ့ ဆိုလိုရင်းကို ရှင်းပြရသလို မလိုလားစရာ ကောင်းလှတယ်။ စေတနာမှန်ဖို့ အဓိကပါ” ဆိုသော ဆရာမမိုးမိုး(အင်းလျား)၏ စကားကို ပြန်လည်အောက်မေ့မိသည်။

(၂)

တချို့က မိမိ၏အနုပညာဖန်တီးမှုအတွက် လိုအပ်သော သုတေသနပြုအချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ တချို့ကတော့ သုတေသနရလဒ်ကို အနုပညာဖြင့် ပြန်လည်ဖော်ကျူး တင်ဆက်ကြသည်။ ဆရာမနုနုရည်(အင်းဝ) ၏ “ပြုံး၍လည်း ကန်တော့ခံတော်မူပါ၊ ရယ်၍လည်း ကန်တော့ခံတော်မူပါ”၊ “အမှတ်မရှိ၊ လမ်းမရှိ ကီလီဗောတံတား”၊ “တချို့အဆင်းလှ၊ တချို့အဆင်းမလှ”၊ ဆရာမမိုးမိုး(အင်းလျား)၏ “မသုဓမ္မစာရီ”၊ ဆရာမောင်သာရ၏ “မတ်တပ်ရပ်လို့ လမ်းမှာငို” ဝတ္ထုတို့အတွက် စာရေးသူတို့ကိုယ်တိုင် နတ်ကတော်ဘဝ၊ အိမ်ခြေမဲ့တို့ဘဝ၊ သီလရှင်ဘဝ၊ အငှားယာဉ်မောင်းသူတို့ဘဝကို ထဲထဲဝင်ဝင် လေ့လာမှတ်သားခဲ့ကြောင်း သိမှတ်ဖူးပါ၏။

မြန်မာပရိသတ်နှင့်မစိမ်းလှသော ပြင်သစ်စာရေးဆရာ ဗိုမိနိုလာပြုသည်လည်း သူ၏ “Freedom at Midnight” (ဆရာမောင်ပေါ်ထွန်းဘာသာပြန်သည့် “သန်းခေါင်ယံလွတ်လပ်ရေး”) အတွက် ဘုရင်ခံချုပ်မောင့်ဘတ်တန်နှင့် အိုင်စီအက်စ်အရာရှိများ အပါအဝင် လူပေါင်း ၁၂၀၀ ခန့်ကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ကြောင်း India Today မီဒီယာနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းတွင် ဖွင့်ဟထားပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတို့ထံက ရရှိခဲ့သည့် စာရွက်စာတမ်းများ၊ သက်သေစာတံပုံများနှင့် အခြားသမိုင်းအထောက်အထားများကိုလည်း စုဆောင်းခဲ့ရပြီး အချက်အလက် ပြန်လှန်တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှု

များကို အတူရေးသားမည့် လာရီကိုလင်းနှင့်အတူ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း ဆိုပါသည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယသို့ ပထမဆုံးအကြိမ် ရောက်ဖူးချိန်က စပြီးကိန်းဝပ်သန္ဓေတည်ခဲ့သောဇာတ်လမ်းကိုလိုအပ်သောသုတေသနများ ပြုလုပ်ပြီး နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်အကြာ ၁၉၇၅ ခုနှစ်ကျမှ စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် သမိုင်းနောက်ခံ၊ ခေတ်နောက်ခံ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် နယ်ပယ်ဗဟိုပြု အကြောင်းအရာများ ရေးသားဖန်တီးလျှင် သုတေသနပြုလုပ်ရန် မဖြစ်မနေလိုကြောင်း သုံးသပ်မိပါသည်။

အနုပညာဖန်တီးမှုအတွက် လိုအပ်သော သုတေသနပြုလုပ်ရသလို၊ သုတေသနရလဒ်ကို အနုပညာနည်းဖြင့် ပြန်လည်တင်ပြသည့်ပုံစံတစ်ရပ်လည်း ရှိပါသည်။ အများအားဖြင့် လူမှုပြောင်းလဲမှုကို ဦးတည်သော သုတေသနတို့ကို အနုပညာနှင့်ပေါင်းစပ်၍ အများပြည်သူထံတင်ပြလေ့ရှိကြသည်။ သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း၏ မူလရည်ရွယ်ချက်တွင် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်၊ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန်၊ သက်သေပြရန်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် မူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသော်လည်းကောင်း၊ အသိပညာပေးမှုသော်လည်းကောင်း၊ ထပ်မံလိုအပ်နေဆဲဖြစ်သော လေ့လာဆန်းစစ်မှုများကို ထောက်ပြရန်သော်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်၍ လုပ်ဆောင်ကြသည်။

ကျွန်မကိုယ်တိုင်လည်း သုတေသီတစ်ယောက်အနေနှင့် တစ်ခါတစ်ရံမှာ ကျွန်မတို့ပြုလုပ်သည့် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ စာအုပ်အဖြစ်ထွက်ရှိရုံကလွဲပြီး သည်လိုပဲ ပျောက်ကွယ်သွားသလား၊ ကျွန်မတို့ ရည်ညွှန်းဦးတည်သော မူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်သူတို့ထံသို့ ထိထိရောက်ရောက် ရောက်ရှိပါရဲ့လားဟူ၍ သံသယဝင်မိသည့်အခါလည်းရှိသည်။ သုတေသနစာတမ်းမိတ်ဆက်ပွဲများတွင် မူဝါဒရေးရာတာဝန်ရှိသူတို့ ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာရှိသူတို့၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့၊ မီဒီယာတို့ကိုပါ ဖိတ်ကြားလေ့ရှိပါသည်။ သို့ပေမယ့် သုတေသန၏အနှစ်ချုပ် တင်ပြချက်ကိုသာ နားထောင်ကြတာများပြီး သုတေသနနှင့်စပ်လျဉ်းသော နောက်ဆက်တွဲ ဝိုင်းဖွဲ့ဆွေးနွေးပွဲကို အချိန်ပေး နားမထောင်နိုင်သည့်အခါမျိုးလည်း ရှိသည်။ ထို့အတူ သုတေသနအတွက် ကျွန်မတို့ကွင်းဆင်း၍ အချက်အလက်ကောက်ယူရာတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးကြသော ဒေသခံတို့ထံက "ဒီလေ့လာမှုက သူတို့အတွက် ဘယ်လိုအပြောင်းအလဲ ဖြစ်စေမှာလဲ" ဆိုသည့် မေးခွန်းမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ သူတို့အနေနှင့်လည်း ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများက တစ်ဖွဲ့ပြီးတစ်ဖွဲ့ ခေါင်းစဉ်အမျိုးမျိုးနှင့် အချက်အလက်များ ကောက်ယူသွားကြသည်။ သူတို့ကအချိန်ပေး၍ ဖြေကြားလိုက်ရသည်။ သည့်နောက် ဘာဆက်ဖြစ်သွားမှန်းမသိကြောင်း ပြောကြသည်။ တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုတစ်စုံတစ်ရာ ရှိကောင်းရှိနိုင်ရန် မသေချာသော်လည်း သည်သုတေသနရလဒ်များသည် မူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ဆောင်နိုင်

သူတို့ထံရောက်ရှိပြီး လူထုကိုလွှမ်းခြုံမည့် အပြောင်းအလဲတစ်စုံတစ်ရာ အတွက် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်ကြောင်းကိုသာ ကျွန်မတို့ဘက်က ယေဘုယျ ရှင်းပြနိုင်ပါသည်။

သည့်နောက်မှာကား သုတေသနရလဒ်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာရှိသူများထံသာမက၊ အများပြည်သူထံကိုပါ မည်သို့ ထိထိရောက်ရောက် ပို့ဆောင်ပေးသင့်သည်ဆိုသော နည်းလမ်းများကို သုတေသီများအနေဖြင့် စဉ်းစားလာကြသည်။ သည်အခါ အနုပညာ၏ အင်အားကို ကြားခံအဖြစ်အသုံးပြုရန် သဘောပေါက်လာကြပါသည်။ သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို အနုပညာ၏သဘောနှင့် လူထုကိုတင်ပြလျှင် တစ်ခွဲခွဲတွေးတောရင်း နားလည်ခံစား သိရှိလာခြင်းအပြင် အသိအမြင် နိုးကြားမှုကိုပါ တစ်ပါတည်းလုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

(၃)

အနုပညာနည်းအားဖြင့် ချဉ်းကပ်သော သုတေသနမျိုးစုံရှိပါသည်။ အကြမ်းဖျဉ်းအားဖြင့် (၆) မျိုးကို လေ့လာမိသည်။

၁။ အနုပညာဖြင့် စူးစမ်းလေ့လာခြင်း သင်ကြားမှု (Arts-inquiring Pedagogy)

စူးစမ်းလေ့လာမှုများပြုလုပ်ခြင်းကို သင်ကြားပြသရာတွင် အနုပညာ အမြင်များကိုပါ ထည့်သွင်း၍ သင်ကြားစေခြင်း ဖြစ်သည်။ အနုပညာအမြင် ကို ဗဟိုချက်ထား၍ ဝေဖန်အကဲဖြတ်၊ ဆန်းစစ်မှု ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤနည်းကို စူးစမ်းလေ့လာမှု အတတ်ပညာအတွက် သင်ကြားရာတွင် အဓိက အသုံးပြုပါသည်။

၂။ အနုပညာအခြေခံ၍ စူးစမ်းလေ့လာမှုပြုခြင်း (Arts-based Inquiry)

အနုပညာ၏ သဘောသဘာဝကိုလည်းကောင်း၊ ၎င်း၏ဖြစ်စဉ်ကို လည်းကောင်း သဘောပေါက်နားလည်စေရန်အတွက် အနုပညာရှင်များ၊ သုတေသီများနှင့် ပါဝင်လေ့လာသူများက အနုပညာဖန်တီးမှုများကို စူးစမ်း လေ့လာမှုပြုကြ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ် ထုတ်ယူဆင်ခြင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိ၏ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ သီးခြားအတွေးအမြင်၊ အကြောင်းအရာများ အတွက် အနုပညာဖန်တီးပြုလုပ်ချက်များကို လေ့လာရာတွင်အသုံးပြုသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ပို့စ်မော်ဒန်(postmodernism)၊ အဆောက်အအုံလွန် ဝါဒ (post structuralism) နှင့် တည်ဆောက်မှုဝါဒ (constructivism) လေ့လာရေးတို့တွင် အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။

၃။ အနုပညာနည်းအားဖြင့် အသိပေးခံ စူးစမ်းလေ့လာခြင်း (Arts-informed Inquiry)

လေ့လာရန်ဦးတည်သောအရာ (သို့မဟုတ်) အုပ်စုတို့၏ဖြစ်စဉ်၊ ခံစားချက်၊ စိတ်နှလုံးဝိညာဉ်၊ တုန့်ပြန်မှုတို့ကို အသွင်ပုံစံအသစ်ဖြင့် နားလည် သဘောပေါက်စေရန်နှင့် ၎င်းတို့ဆီက ပွင့်ကျလာမည့်အရာများကို ပုံစံ အသစ်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုဖော်ပြချက်များ ထွက်ပေါ်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည့် အခါ ဤနည်းလမ်းကို သုံးပါသည်။ အထူးသဖြင့် စူးစမ်းလေ့လာခံရသူတို့က ၎င်းတို့အကြောင်းကို ကိုယ်စားပြုပေးနိုင်မည့် အနုပညာဖန်တီးမှုတစ်ခုခု ဖြင့် ပြန်လည်ဖော်ပြကာ သုတေသနပညာရှင်ကို နားလည်စေခြင်းဖြစ် သည်။ သည်နည်းလမ်းတွင် တချို့က ဓာတ်ပုံကိုအသုံးပြုကြသည်။ ပန်းချီ၊ ကဗျာနှင့်ဂီတကို ကြားခံစွည်းအနေဖြင့် အသုံးပြုကြသည်များလည်း ရှိ သည်။ ဥပမာ - သုတေသနပညာရှင်က ပါဝင်ဆွေးနွေးသူတို့ကို ကိုယ်စားပြု သက်ဆိုင်စေသော ဓာတ်ပုံများကိုပြ၍ ဇာတ်လမ်းပြောပြပြီးနောက်တွင် သူတို့ကိုယ်တိုင် ဖွင့်ဟလာမည့် ဇာတ်လမ်းများကို နာယူလေ့လာခြင်းဖြစ် သည်။ "ကိုယ်စားပြုအနုပညာဖန်တီးမှု" သည် ဤနည်းလမ်းတွင် အခရာ ဖြစ်ပါသည်။ ပို့စ်မော်ဒန် (postmodernism)၊ အဆောက်အအုံလွန်ဝါဒ (post structuralism) နှင့် တည်ဆောက်မှုဝါဒ (constructivism) ကို အခြေခံသည့်နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

၄။ အနုပညာနည်းအားဖြင့် အသိပေးသော စူးစမ်းလေ့လာခြင်း (Arts-informing Inquiry)

ဤနည်းလမ်းသည် အခြေအနေ၊ အကြောင်းအရာတစ်ခုခုအပေါ်တွင် အနုပညာနည်းအားဖြင့် တုန့်ပြန်မှုပြုခြင်းနှင့် အဓိကသက်ဆိုင်ပါသည်။ ရှုပ်ထွေးသော သရုပ်ဖော်ပြကွက်များဖြင့် သရုပ်ဖော်ကြသည်လည်း ရှိ သည်။ ဥပမာ - လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုအကြောင်း လေ့လာရေးမှ တွေ့ရှိ ချက်နှင့်ခံစားချက်များကို အနုပညာရှင်ကတစ်ဆင့် ပြန်လည်ခံစားပြီး ထို သတ်ဖြတ်မှုတွင် မပါဝင်ခဲ့၊ မတွေ့ကြုံခဲ့ရသူများကို ပါဖောင်းမန်များ သရုပ် ဖော်ပြသခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းကို ပရိသတ်ထံမှ မတူညီသော ဆိုလိုရင်းအနက်များ၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ထပ်မံထွက်ပေါ်လာစေလို သည့်အခါ အသုံးပြုကြပါသည်။

၅။ အနုပညာဖြင့် ပေါင်းကူးချိတ်ဆက်သော စူးစမ်းလေ့လာခြင်း (Arts-engaging Inquiry)

ဒေသခံလူထု၊ အထူးသဖြင့် အဖယ်ကျဉ်ခံထားရသော အုပ်စုတို့နှင့် ချိတ်ဆက်ရာတွင် ဤနည်းလမ်းကိုအသုံးပြုပါသည်။ သူတို့၏ ခံစားချက်နှင့်

အတွေ့အကြုံများကိုဖော်ထုတ်ရာတွင် သူတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်နိုင်သော အနုပညာနည်းလမ်းများ (ဥပမာ - ပြဇာတ်ဖြင့် သရုပ်ဖော်ခြင်း) ကို အသုံးပြု စေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အသွင်ပြောင်းလဲရေး၊ လူမှုပြောင်းလဲရေးကို ဦးတည် ပြီးဆောင်ရွက်သည့် အနုပညာကိုအခြေခံသော သုတေသနများတွင် ဤ နည်းလမ်းကို သုံးလေ့ရှိသည်။

၆။ အနုပညာဖြင့် အကဲဖြတ်စူးစမ်းလေ့လာခြင်း (Art-related Evaluation)

စီမံကိန်း၏ရလဒ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်အကဲဖြတ်ရန်အတွက် အနုပညာကိုအသုံးပြု၍ အကျိုးခံစားခွင့်ရရှိသူများ၊ ပါဝင်သက်ဆိုင်သူများ ထံက တုံ့ပြန်ချက်များကို ကောက်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ကျား-မ ရေးရာ အသိရှိမှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အသိရှိမှုတို့တွင် လူထု၏ အသိအမြင် မည်မျှတိုးတက်လာသည်ကို အနုပညာဖန်တီးချက်များ (ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများ စသည်) ကို ပြသ၍ ၎င်းတို့ထံက တုံ့ပြန်ချက်များကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ယခုအကျဉ်းရုံးမိတ်ဆက်ခဲ့သည့် အနုပညာအခြေခံသော စူးစမ်း လေ့လာခြင်းနည်းလမ်းများသည် လူထု၏ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို မြှင့်တက်စေ ကြောင်းနှင့် အသိပညာပေးမှုနှင့် လူထုကိုတုံ့ပြန်မှုပေးခြင်း အစရှိသည် တို့ကိုပါ တစ်ပါတည်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ပညာရှင်များက အသိအမှတ် ပြုထားကြပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် အနုပညာရှင်သည်လည်းကောင်း၊ လူမှုရေး သုတေသီသည်လည်းကောင်း လူမှုလောကနှင့် ဆက်နွှယ်ပတ်သက်နေရ သည်သာဖြစ်၍ လူထုဆီက အချက်အလက်ယူခြင်း၊ တုံ့ပြန် ပြန်ကြားမှုပြု ရခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်အသစ်များ ဖော်ဆောင်တည်ဆောက်ပေးခြင်းများ မလွဲမသွေ လုပ်ဆောင်နေရဦးမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူမှုရေးသုတေသီ တစ်ယောက်တွင် အနုပညာခံစားမှုနှင့်အမြင် ရှိသင့်သည်နည်းတူ၊ အနုပညာ သမားတစ်ဦးတွင်လည်း လောကကိုရှုမြင်ရာတွင် ရှုထောင့်ပေါင်းစုံမှ မြင်တတ် သည့် လေ့လာအားကောင်းမှု၊ ဝေဖန်ဆန်းစစ်မှု၊ လူထုနှင့် ချိတ်ဆက်မှု၊ တုံ့ပြန်မှုတို့ ရှိသင့်ပါသည်။

မှိုင်း - A Practical Guide to Arts-related Research, written by Maggi Savin-Baden and Katherine Wimpenny in 2014

- ◆ စံပယ်ဖြူနု
- ◆ ထိန်လင်း
- ◆ ဒေါက်တာနွဲ့ကေခိုင်
- ◆ ပြည့်စုံအောင်
- ◆ ဖြူမွန်
- ◆ မောင်ဆောင်းခ
- ◆ မြတ်သက်သစ္စာ
- ◆ သော်တာအေးလဲ့

အ နှု သု တေ သ နှ
အနုပညာနှင့် သုတေသန
ပေါင်းစပ်ရာဝယ်